

T. C.  
GAZİ ÜNİVERSİTESİ  
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ  
TÜRK EDEBİYATI ANA BİLİM DALI  
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

**REHÂYÎ DİVANI İNCELEME-METİN-DİZİN**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN  
FATİH YERDEMİR

TEZ DANIŞMAN  
PROF. DR. FİLİZ KILIÇ

ANKARA-2007

GAZİ ÜNİVERSİTESİ  
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Fatih YERDEMİR'e ait REHÂYİ DİVANI (İNCELEME-METİN-DİZİN) adlı çalışma, jürimiz tarafından Eski Türk Edebiyatı bilim dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan      Prof. Dr. Cemal KURNAZ.....  
Akademik Unvanı, Adı Soyadı

Üye Prof.      Dr. Ahmet MERMER.....  
Akademik Unvanı, Adı Soyadı

Üye Prof.      Dr. Filiz KILIÇ .....  
Akademik Unvanı, Adı Soyadı

## ÖNSÖZ

Toplumların yaşayışı, inanışları, kültürü, dünya görüşü edebiyatına yansır. Bundan dolayı sağlıklı bir edebiyat tarihinin yazımı için toplumların sosyolojik ve psikolojik özelliklerinin, kültürel yapısının incelenmesi ve ortaya konan edebi eserlerin yararlanılabilir bir duruma getirilmesi gerekmektedir.

Bu düşünceden hareketle, tezimizde XVII. yüzyılda yaşamış, Rehāyî mahlaslı Kalāyıcı-zāde Mustafa Çelebi'nin hayatını inceleyerek, Divan'ının metnini ortaya koymaya çalıştık. Rehāyî, edebiyatımızda çok bilinen bir isim değildir. Bu çalışmayla onun şahsiyeti ve edebi kişiliğini de ortaya koymayı planladık.

Çalışmamıza Ankara'daki Milli Kütüphane'nin yazmalar bölümündeki yazma kataloglarını tarayarak başladık. Tarama sonucunda, Rehāyî Divanı'nın incelenen kataloglarda, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesinde sadece bir nüshasının olduğunu tespit ettik. Ancak İstanbul Üniversitesi Kütüphanesinde kayıtlı olan yazmayı yerinde bulamadık. Bunun üzerine Ankara'daki Milli Kütüphanede bulunan Rehāyî Divanının mikrofilm üzerinde çalışmamızı yapmak zorunda kaldık.

Divan metni oluşturulurken divan tertibinde bir değişiklik yapılmamıştır. Çünkü Rehāyî Divanı tertip bakımından mürettep bir divan özelliği taşımaktadır. Divanda şiirler kafiye harflerine ve nazım şekillerine göre sıralanmıştır.

Şairin hayatı ve edebi şahsiyeti hakkında kaynaklarda çok az bilgi olduğundan; bunlara dair söyleyeceklerimizi şairin şiirlerinden tespit etmeye çalıştık.

Çalışmamız üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde şairin hayatı ve edebi şahsiyeti üzerinde durduk. Şairin edebi şahsiyetini; şairliği üzerine kaynaklarda söylenenler, şairin kendi şairliği hakkındaki düşünceleri ve şairliğine etkisi olan kişiler başlıkları altında inceledik. İkinci bölümde Divanın şekil özelliklerini, dil ve üslubunu , divanın içerik özelliklerini inceledik. Çalışmamızın son kısmında ise Divan (metin) yer almaktadır. Divan metninin başında metnin teşkilinde takip edilen yol hakkında bilgi verilmiştir.

Çalışmalarımı baştan sona kadar tek tek okuyan ve çalışmam sırasında büyük desteğini gördüğüm sayın hocam Prof. Dr. Filiz Kılıç'a, yardımlarını benden esirgemeyen diğer hocalarıma teşekkürlerimi sunarım

## İÇİNDEKİLER

|                  |     |
|------------------|-----|
| ÖNSÖZ.....       | i   |
| İÇİNDEKİLER..... | iii |
| KISALTMALAR..... | v   |
| GİRİŞ.....       | 1   |

## BİRİNCİ BÖLÜM

### REHÂYÎ'NİN HAYATI VE EDEBİ KİŞİLİĞİ

|                                                            |          |
|------------------------------------------------------------|----------|
| <b>1.1. Rehâyi'nin Hayatı.....</b>                         | <b>2</b> |
| 1.1.1. Adı ve Mahlası.....                                 | 2        |
| 1.1.2. Doğum Tarihi.....                                   | 2        |
| 1.1.3. Doğum Yeri.....                                     | 3        |
| 1.1.4. Öğrenimi.....                                       | 3        |
| 1.1.5. Tasavvufi Yönü.....                                 | 4        |
| 1.1.6. Şairin Hayatına Ait Diğer Bilgiler.....             | 8        |
| 1.1.7. Ölümü .....                                         | 9        |
| <b>1.2. Rehâyi'nin Edebi Kişiliği.....</b>                 | <b>9</b> |
| 1.2.1. Şairliği Üzerinde Kaynaklarda Değerlendirmeler..... | 9        |
| 1.2.2. Şairin Kendi Şairliği Hakkındaki Düşünceleri.....   | 10       |
| 1.2.3. Şairliğine Etkisi Olan Kişiler.....                 | 14       |

## İKİNCİ BÖLÜM

### REHÂYÎ DİVANİ'NİN ŞEKİL VE İÇERİK ÖZELLİKLERİ

|                                            |           |
|--------------------------------------------|-----------|
| <b>2.1. Divanın Şekil Özellikleri.....</b> | <b>16</b> |
| 2.1.1. Nazım Şekilleri.....                | 16        |
| 2.1.1.1. Kaside.....                       | 16        |
| 2.1.1.2. Terķib-bend.....                  | 16        |
| 2.1.1.3. Tercî-bend.....                   | 16        |
| 2.1.1.4. Muhammes.....                     | 17        |
| 2.1.1.5. Gazel.....                        | 17        |
| 2.1.1.6. Müstezad.....                     | 18        |

|                                                     |           |
|-----------------------------------------------------|-----------|
| 2.1.1.7. Kıt' a.....                                | 18        |
| 2.1.1.8. Nazm.....                                  | 19        |
| 2.1.1.9. Rubai.....                                 | 19        |
| 2.1.1.10. Müfred.....                               | 19        |
| 2.1.2. Vezin.....                                   | 20        |
| 2.1.3. Kafiye ve Redif.....                         | 20        |
| <b>2.2. Dil Ve Uslup.....</b>                       | <b>22</b> |
| 2.2.1. Atasözü ve Atasözü Hükmünde Söyleyişler..... | 24        |
| 2.2.2. Deyimler.....                                | 25        |
| <b>2.3. Divanın İçerik Özellikleri.....</b>         | <b>28</b> |
| 2.3.1. Şairin Bireysel Şikayetleri.....             | 28        |
| 2.3.2. Din ve Devlet Büyükleri.....                 | 30        |

### ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

#### REHÂYÎ DİVANI

|                                               |     |
|-----------------------------------------------|-----|
| 3.1. Metnin Oluşturulmasında İzlenen Yol..... | 36  |
| 3.1.1. Transkripsiyon Sistemi.....            | 36  |
| 3.1.2. Takip Edilen Yol.....                  | 36  |
| 3.1.3. Nüshanın Tanıtılması.....              | 39  |
| 3.2. Divan Metni.....                         | 46  |
| SONUÇ.....                                    | 141 |
| KAYNAKÇA.....                                 | 143 |
| DİZİN .....                                   | 148 |
| ÖZET .....                                    | 199 |
| ABSTRACT.....                                 | 201 |

**KISALTMALAR**

|        |                                               |
|--------|-----------------------------------------------|
| A.g.e. | : Adı geçen eser                              |
| A.Ü.   | : Ankara Üniversitesi                         |
| AKM    | : Atatürk Kültür Merkezi                      |
| Bkz.   | : bakınız                                     |
| b.     | : bend                                        |
| C.     | : Cilt                                        |
| DTCF.  | : Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi             |
| F.G.   | : Farsça Gazel                                |
| GÜSBE. | : Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü |
| G.     | : Gazel                                       |
| haz.   | : Hazırlayan                                  |
| K.     | : Kaside                                      |
| Kıt.   | :Kıta                                         |
| ktp.   | :kütüphane                                    |
| Mh.    | : Muhammes                                    |
| MEB    | : Milli Eğitim Bakanlığı                      |
| Msl.   | : Mesela                                      |
| Müf.   | : Müfred                                      |
| Müs.   | : Müstezad                                    |
| N.     | : Nazm                                        |
| nu.    | : Numara                                      |
| s.     | : Sayfa                                       |
| S.     | : Sayı                                        |
| Tkb.   | : Terkib Bend                                 |
| Trc.   | : Terci Bend                                  |
| Yay.   | : yayını                                      |
| vr.    | : varak                                       |

## GİRİŞ

Bu çalışmada, XVII. yüzyılda yaşamış, Rehāyī mahlaslı Kalāycızāde Mustafa Çelebi'nin hayatını inceleyerek, Divan'ının metnini ortaya koyduk. Rehāyī, edebiyatımızda çok bilinen bir isim değildir. Bu çalışmayla onun şahsiyeti ve edebi kişiliğini de ortaya koyduk. Metnin hazırlanmasında önümüzdeki en büyük engel, bir nüsha olan metnin İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi yazmalar bölümünde bulunmamasıydı. Bunun üzerine Ankara'daki Milli Kütüphanede bulunan Rehāyī Divanı'nın mikrofilm üzerinde çalışmalarımızı yaptık. Rehāyī'nin İstanbul Üniversitesi Kütüphanesindeki kayıt numarası şöyledir: İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Kayıt nu: T 663. Ankara Milli Kütüphane kayıtlarında ise şöyle geçmektedir: Mikrofilm arşivi nu. (Divanlar) 1111

Kaynaklarda; Rehāyī'nin doğum yeri, doğum tarihi, ailesi ve ölüm tarihi hakkında hiçbir bilgi bulunmamaktadır. Divandaki tarihlerden yola çıkarak XVII. yüzyılda yaşadığını tespit edebildik. Gazellerinden birinde de şair Rumelili olduğunu dile getirmektedir.

Rehāyī'nin eğitimi hakkında bir bilgi bulunmamasına karşın şair gazel ve müfred yazacak kadar Farsçayı bilmektedir. Bunun yanında şiirlerinde oldukça sade bir dil kullanan şair, deyimlere sıklıkla başvurmuştur, halk söyleyişlerini ustalıkla şiire yansıtmıştır

Rehāyī XVII. yy. da Nefi, Nabi, Şeyhülislam Yahyā, Nāilī-i Kadim ve Neşātī kadar şöhret bulamamıştır. Bu yıllarda ortaya çıkan Sebk-i Hindi tarzından etkilenmemiş ve sade bir dil kullanarak, deyimleri ustalıkla şiire taşımıştır.

Rehāyî'nin edebi şahsiyeti hakkında kaynaklar çok az bir bilgi verdiği için bunlara ait diyeceklerimizi şairin şiirlerinden tespit etmeye çalıştık.

## BİRİNCİ BÖLÜM: REHÂYÎ'NİN HAYATI VE EDEBİ KİŞİLİĞİ

### 1.1. REHÂYÎ'NİN HAYATI

#### 1.1.1. Adı ve Mahlası:

Rehâyi'nin adı Mustafa, unvanı Kâlâyıcı-zâde'dir.<sup>1</sup> Sâlim, *Tezkire*'sinde Kâlâyıcı-zâde Mustafa Çelebi adıyla şöhret bulduğunu yazmaktadır<sup>2</sup>.

Şairin mahlası "Rehâyi"dir. Rehâyi Farsça "rehâ" kelimesine Arapça nispet "î" si eklenerek oluşturulmuş olup "kurtuluşa ait" anlamındadır. Harf inkılabından sonra yazılmış bazı kitaplarda şairin mahlası Rehayî yerine "Ruhâyî"<sup>3</sup> şeklinde kaydedilmiştir.<sup>4</sup> Biz Rehayî biçimindeki okunuşu tercih ettik. Bunun sebebi şairin Urfalı olduğuna dair herhangi bir bilgiye rastlayamamış olmamız ve ömrünü İstanbul'da tamamlamış olduğuna dair kanaatimizdir. Çünkü Ruha, kaynaklarda Urfa'nın eski adı olarak geçmektedir.<sup>5</sup>

#### 1.1.2. Doğum Tarihi:

Kaynaklarda veya Rehâyi'nin Divanında şairin doğum tarihi ile ilgili bir bilgiye rastlanmamıştır. Sadece Nail Tuman 1687 yılında hâlâ hayatta

---

<sup>1</sup> Pervin Çapan, *Tezkire-i Safâî*, AKM. Başkanlığı Yay., Ankara 2005 s. 238-239; Müstakîm-zâde Süleyman Sadeddin, *Mecelletü'n-Nisâb fi'n-Niseb ve'l-Künâ ve'l-Elkâb*, Tıpkı Basım Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 2000, vr. 237b; M. Nail Tuman, *Tuhfe-i Nailî, Divan Şairlerinin Muhtasar Biyografileri*, haz.: Cemal Kurnaz- Mustafa Tatçı, Bizim Büro Yay. C. 1, Ankara 2001, s. 555-556; Adnan İnce, *Tezkiretü's-Şu'arâ / Salim Efendi*, AKM. Yay., Ankara 2005, s. 376.

<sup>2</sup> Adnan İnce, *a.g.e.*, s. 376.

<sup>3</sup> İstanbul'daki kütüphane kayıtlarına da Rehâyi , Ruhâyî olarak geçmiştir. Bk. İstanbul Ktp. Kayıt nu: T663. *İstanbul Kütüphaneleri, Türkçe Yazma Divanlar Kataloğu*, Maarif Basımevi, İstanbul 1959, C.2, s. 524

<sup>4</sup> Atilla Özkırımlı, *Türk Edebiyatı Ansiklopedisi*, Cem Yayınevi, C. 4, 1. Baskı , İstanbul 1982, s. 997; *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, Dergah Yay., C. 7, İstanbul 1990, s. 353; *İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, Türkçe Yazma Divanlar Kataloğu*. C. 2, Maarif Basımevi, İstanbul 1959 s. 524; Bazı kaynaklara ise "Rehâyi" olarak geçmiştir. Bkz. Haluk İpekten, Mustafa İsen, Recep Toparlı, Naci Okçu, Turgut Karabey, *Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 1988, s.377; .Pervin Çapan, *a.g.e.*, s. 238; Adnan İnce, *a.g.e.*, s. 376.

<sup>5</sup> Bk. Şemseddin Sâmî, "Ruhâ", *Ķāmūsü'l-A'Ķlām* (Tıpkıbasım), Kaşgar Neşriyat, C. II, Ankara 1996, s. 2384.

olduğunu yazar.<sup>6</sup> Vasfi Mahir Kocatürk ise XVI. yüzyılda yaşamış bir Rehāyī'den söz etmektedir<sup>7</sup>.

### 1.1.3. Doğum Yeri:

Bütün kaynaklar Rehāyī'nin İstanbul'da yaşadığını söylemekle<sup>8</sup> birlikte doğum yeri konusunda bilgi bulunmamaktadır:

*“Namı Mustafā'dur. İstanbul'da bedīdar Kālaycı-zāde dinmekle şöhret-  
şi'ārdur”*<sup>9</sup>

Öte yandan Rehāyī bir beyitinde Rumelili olduğunu dile getirmektedir:

Her bir sözimüz reşk-i zarīfān-ı 'Acem'dür  
Biz gerçi Rehāyī gibi hāk-ı il-i Rūmuz

G.35/5

### 1.1.4. Öğrenimi:

Rehāyī'nin, ne düzeyde ve nerede tahsil gördüğü bilinmemekle birlikte, İstanbul'da yaşamasından dolayı bu şehirde öğrenimi tamamladığı düşünülebilir.

Rehāyī'nin Divan'ında Farsça bir gazel ve üç tane de müfredi vardır. Bunlar onun şiir yazacak düzeyde Farsça bildiğini göstermektedir.

<sup>6</sup> M. Nail Tuman a.g.e., s. 555.

<sup>7</sup> Vasfi Mahir Kocatürk, *Türk Edebiyatı Tarihi*, Edebiyat Yay., Ankara 1970, s. 393. XVI. yüzyıl tezkirelerinde Rehāyī adlı bir şaire rastlanmamıştır. Bkz. Rıdvan Canım *Latīfī Tezkiretü's-şu'arā ve Tabsiratü'n-Nuzamā* (İnceleme – Metin), AKM. Başkanlığı Yay., Ankara 2000; Mustafa İsen, *Sehi Bey Tezkiresi / Heşt Behişt*, İstanbul 1980; Kınalı-zāde Hasan Çelebi, *Tezkiretü's-Şuarā I-II*, Hazırlayan: İbrahim Kutluk, TTK Basımevi, Ankara 1989; Süleyman Solmaz, *Ahdī ve Gülşen-i Şu'arāsı* (İnceleme – Metin), AKM. Başkanlığı Yay., Ankara 2005; Mustafa İsen, *Künhü'l-ahbārın Tezkire Kısım*, İnceleme-metin, AKM Yay., Ankara 1994; Filiz Kılıç, *Meşā'irü's-Şuara-İnceleme-Tenkitli Metin*, GÜSBE. (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara 1994; İbrahim Kutluk, Beyāni, *Tezkiretü's-Şuarā*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1997.

<sup>8</sup> Pervin Çapan a.g.e., s. 238; Adnan İnce, a.g.e., s. 376; Müstakim-zāde Süleyman Sadeddin, a.g.e., vr. 237b; M. Nail Tuman a.g.e., s. 555; Atilla Özkırımlı a.g.e., s. 997; *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, Dergah Yay., C. 7, İstanbul 1990, s. 353; Haluk İpekten, vd., a.ge., s. 377.

<sup>9</sup> Safāyī, a.g.e., s. 162.

Divan'da Arapça bir şiire veya bütünüyle Arapça bir mısraya rastlanmamasına karşın, özellikle kasidelerinde kullandığı Arapça kelimelerin fazlalığı şairin medrese eğitimi görmüş olduğunu düşündürmektedir.

Şairin mesleği, ailesi ve fiziksel özellikleri ile ilgili kaynaklarda bir bilgi bulunmamaktadır.

#### 1.1.5. Tasavvufi Yönü:

Rehāyī Divanı'nda tasavvufi sembollerle örülmüş şiirler bulunmaktadır. Yalnız herhangi bir tasavvuf büyüğü hakkında yazılmış, şairin bir tarikate bağlılığını gösteren şiirlere rastlanmaz.

Bir mürşidin eteğini tutmak istediğini belirten gazeli, şairin tasavvufi yönünü anlamak bakımından dikkat çekicidir. Bu gazelinde Rehāyī, bir ejderhaya benzettiği nefsinin şerrinden her bir sözü hikmetle dolu bir yüce zata erişerek kurtulmak istediğini ve bu amaçla nefis terbiyesine talip olduğunu anlatmaktadır:

İster ki gönül sâlik-i bî-bâk ola yâ Rab  
Maşûş o vâdîde ki reh pâk ola yâ Rab

İrgür beni bir zâta ki ejder dem-i nefse  
Her bir sühân-ı hikmet-i tiryâk ola yâ Rab

Ol şâh-süvâr-ı reh-i Hakk'a ser-i teslim  
Maşûd o ki âvîze-i fitrâk ola yâ Rab

Dil teşnegî<sup>10</sup> -i âb-ı visâl eyle bu tab' uñ  
Her bir leb-i h<sup>v</sup>âhiş-geri şad-çâk ola yâ Rab

---

<sup>10</sup> Vezin gereği zihaf yapılmıştır.

Ümmîd bu kim bende-i perçem-i Rehâyî  
Meşfu‘-i şeh-i mesned-i levlâk ola yâ Rab

G.10

Divan’ın Gazeller bölümünde yer alan yirminci gazelde açık bir biçimde tasavvufî kavramlara yer verilmiş, sûfîlerce Allah’ı anmak amacıyla kurulan zikir halkalarında söylenen “halka-i tevḥîd” kavramı redif olarak kullanılmıştır. Bu şiir Rehâyî’nin sûfîlerce oluşturulan zikir halkalarını tasvir edip övdüğünü göstermektedir. “Halka-i tevḥîd” kavramının yanı sıra gazelde uşşâk, tarîkat, hakikat, devrân, inâbet<sup>11</sup> gibi tasavvufî kavramlar sûfî literatüründeki anlamlarına uygun bir şekilde dile getirilmiştir. Ayrıca şiirde kullanılan “fânûs-ı hikem” terkibi İbn-i Arabî’nin *Fusûsu’l-Hikem* adlı eserini çağrıştırmaktadır. Gazelde çizilen tasavvufî ortamdan, şairin cehrî (yüksek sesli) zikri esas alan tarikatlerden birine (Halvetîlik, Kâdirîlik, Rufâîlik veya Mevlevîlik) sempati duyduğu veya bu tarikatlerden birine bağlı olduğu sonucu çıkarılabilir.

Gül-i şad-berg-i gülzâr-ı İrem’dür halka-i tevḥîd  
Ḥabîb-i bülbül-i bâğ-ı kıdemdür halka-i tevḥîd

Dil-i ‘uşşâka çîn-i zülf-i cānān lebûn ağyāruñ  
Gözine halka-i dām-ı dijemdür halka-i tevḥîd

Tarîkat ma‘nide bir şu‘le-i şem‘-i ḥaḳîqatdür  
Aña gūyâ ki fânûs-ı hikemdür halka-i tevḥîd

N’ola devrāna mālîkse tutan dest-i inâbetde  
Mişâl-i ḥâtem-i sulṭân-ı Cem’dür halka-i tevḥîd

Rehâyî câmi‘-i ‘âlemde kândîl-i teşevvükle  
Müzeyyen çenber-i devrân şiyemdür halka-i tevḥîd

<sup>11</sup> Bu kavramlar için bkz. Ethem Cebecioğlu, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, Anka Yay., İstanbul 2005, ilgili sayfalar.

## G.20

Yine gazeller bölümündeki bir şiir tamamen tasavvufî sembollerle yazılmıştır:

Tā mes'ele-i bahş-i cünûn mülhemümüzdür  
 ' Allāme-i vādi-i ħired mülzemümüzdür

Bir kūhken-i ' ālem-i ħüzn ü elemüz kim  
 Ferhād-ı felāket-zede eñ ħurremümüzdür

Şol der ħarem-i sidre maḳām-ı mihenüz kim  
 Cibrīl-i te'essüf daḫı nā-maḫremümüzdür

Bu baḫr şerer-i lücce-i nazm tere bā' iş  
 Ednā eşer-i nār-ı ğam-ı mübhemümüzdür

Biz Ṭūr-i me' ānide Rehāyī çü Kelīmüz  
 Der-dest-i ' aşā ħame-i ejder-femümüzdür

## G.30

Şair bazen de melâmet neşvesine bürünmüş görünmektedir. Aşağıdaki gazelde melâmet neşvesi belirgindir:

Ḥayāl-i la' l-i dildār ile mey-nüş olmadan geçdik  
 Belī yok yirlere biz mest-i med-hüş olmadan geçdik

Çü gördük ol der-i maḳşūd-ı dil meyl-i kenār itmez  
 Anuñçün biz de deryā gibi pür-çüş olmadan geçdik

O māh-ı burc-ı ' işve hāle-i āġūşa girmez çün  
 Çeküp desti heveskār-ı der-āġüş olmadan geçdik

Fetil-i dāğ-ı sevdâyı çıkarduk gūş-ı hâtırdan  
O şāhā bendegān-ı hālka-der-gūş olmadan geçdik

Muķīm-i künc-i istiğnāyuz ey dil biz reh-i ğamda  
Rehāyī gibi şimdi hāne ber-dūş olmadan geçdik

#### G.57

Hepsinden önemlisi Divan'ın tarihler bölümünde yer alan bir tarih mısra'ından Rehāyī'nin Halveti çevreleriyle ilişkisi olduğu anlaşılmaktadır:

Zākir Aḥmed Çelebi posta geçüp şeyḥ olıcaḳ  
Çoğı endiše-i tārīḥe düşüp yārānuñ

Her biri bulmaḳ içün zevḳ-i tecellī-i merām  
Hālka-i fikre girüp devr ider iken anuñ

Didi Şāhin Dede tārīḥini āḥir zū-merg  
Ḳondı Çaylaḳ Çelebī tekyesine a' mānuñ

#### Tarih/7

Bu şiirde posta geçişinden söz edilen Zâkir Ahmed Çelebi (ö. 1711) ve onun şeyhlik yaptığı Çaylak Çelebi Tekkesi'nin adı geçmektedir. Ahmed Çelebi'nin hayatını ve kişiliğini araştırdığımızda karşımıza musikişinas bir Halveti<sup>12</sup> şeyhi çıkmaktadır. “Çālāk Ahmed Efendi” unvanıyla şöhret bulan bu zatın hayatı hakkında fazla bilgi yoktur. İstanbul'da yaşamıştır. 1680'de Çālāk Çelebi Halveti Tekkesi'ne atanmıştır. 1711'de ölümüne kadar bu görevde kalmıştır. Oğlu Çālākzāde Şeyh Mustafa Efendi de Türk dinî musikîsinin önde gelen bestekârlarındandır.<sup>13</sup> Çālāk Ahmed Çelebi, Halvetiliğin Ramazaniye

<sup>12</sup> Halvetilik hakkında bkz. Sadık Vicdanî, *Tarikatler ve Silsileleri / Tomar-ı Turuk-ı Aliyye*, Haz. İrfan Gündüz, Enderun Kitabevi Yay., İstanbul 1995, s. 173-254.

<sup>13</sup> Bkz. Nuri Özcan, “Ahmed Efendi, Çālāk”, *İslâm Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., C. 2, İstanbul 1989, s. 58-59.

koluna bağlıdır.<sup>14</sup> Bu zatın görev yaptığı tekke ve burada şeyhlik yapan zevat, İstanbul tekkelerini ihtiva eden bir tekke mecmuasında ayırtıntılı bir biçimde gösterilmektedir.<sup>15</sup>

Yalnız bu tarih mısra'ından yola çıkarak Rehāyī'nin Halvetî olduğunu kesin bir dille söylemek mümkün değildir. Asıl, söz konusu tarih mısra'ında, öldükten sonra Çâlāk Ahmed Çelebi Tekkesi'nin haziresine gömüldüğünden söz edilen Şâhîn Dede'nin kimliği önem taşımaktadır. "Dede" unvanını taşımasından yola çıkarak Mevlevîliğinden söz edebileceğimiz Şâhîn Dede hakkında ne yazık ki bilgi yoktur. Bu zatın adına Çâlāk Çelebi Tekkesi'nde görev yapan zevat arasında da rastlanmamaktadır.

Bütün bu belirsizliklere rağmen Rehāyī'nin İstanbul'un tasavvuf erbabını tanıdığı, bazılarıyla dost olduğu belki bir Halvetîlik mensubu olduğu söylenebilir.

#### 1.1.6. Şairin Hayatına Ait Diğer Bilgiler:

Divanında yer olan bir beyitten anlaşıldığı kadarıyla şair, ileri yaşlarda suçiçeği hastalığına yakalanmıştır.

Cismüm ser-â-ser âbile dâr eyledi kaçā  
Hayl-i cefā-yı hayme hezār eyledi kaçā

G.6/1

Rehāyī, Divandaki ilk muhammesde savaşa giden Osmanlı ordusu için dua etmektedir. Şairin dönemlerinde yaşamış olduğu IV. Mehmed ve II. Süleyman zamanlarında yapılan bir çok savaş vardır. IV. Mehmed döneminde hakkında dua şiiri yazılacak derecede önemli birtakım savaşlar yapılmıştır. Bunlar I. ve II. Lehistan Seferleri (1672-1673) ve II. Viyana Kuşatması (1683)'dir. Dolayısıyla divanda yer alan bu muhammesin IV.

<sup>14</sup> Bkz. Ramazan Muslu, *Osmanlı Toplumunda Tasavvuf [18. Yüzyıl]*, İnsan Yay., 1. baskı, İstanbul 2003, s. 69.

<sup>15</sup> Bkz. Zakir Şükrî, "Derûn-ı İslâmbol'daki Hânkahların Silsile-i Meşayihidir -II-", Haz. Şinasi Akbatu, *İslâm Medeniyeti*, C. V, Ocak 1981, S. 1, s. 89-90.

Mehmed döneminde yapılan bu savaşlardan biriyle ilgili olduğunu düşünmekteyiz. Muhammesin ilk bendi şöyledir:

Dest açup dergāha geldük kıl kerem yā Rabbenā  
 ẖahr idüp a‘ dāyı eyle ehl-i İslām’a ‘ aṭā  
 Baḫma luṭf it gerçi biz itdik niçe cürm ü ḫaṭā  
 Nuṣret it senden temennāmuz budur şubḫ u mesā  
 Cünd-i İslām’ı muẖaffer eyle yā Rab dā’imā

Mh.1/5

### 1.1.7. Ölümü:

Şairin ölümüne dair de kaynaklarda bir bilgi yoktur. Divanında 1689 yılını gösteren tarihler bulunmasına dayanılarak XVII. yüzyılın sonlarında öldüğü varsayılmaktadır.<sup>16</sup> Divanındaki tarihlerin sonuncusu Zeynep Kadın adında birinin ölümü üzerine düşürdüğü 1698 yılını gösteren tarihtir. Şairin bu tarihte hayatta olduğu ortaya çıkmaktadır.

## 1.2. Rehāyī’nin Edebi Kişiliği

### 1.2.1. Şairliği Üzerine Kaynaklardaki Değerlendirmeler:

Rehāyī’nin şairliği için, kaynaklarda dönemine göre şiirleri iyi olduğu ve söylediklerinin rağbet gördüğü, etkileyici tabirlerde bulunan, sözleri şirin ve zamanının arifleri tarafından yazdıkları beğenilen bir kişi olarak bahsedilmiştir.<sup>17</sup> Salim, Tezkire’sinde Rehāyī’nin şiirlerinin iyi ve sözlerinin rağbet gördüğünü dile getirmiştir: “... *bir merd-i çerb-zebān ve sūḫan şīrīn olup ‘aṣruñ āteşīn-ta‘bīrlerinden ve vaḫtiñ erbāb-ı ma‘ārifinüñ dil-peḫīrlerinden idi*”<sup>18</sup> Safāyī ise şairi şu sözlerle anlatır: “*Aṣruñ şu‘arāsından eṣ‘arī ḫūb ve güftarı merḡūbdur.*”<sup>19</sup>

<sup>16</sup> Atilla Özkırımlı, a.g.e., C. 4, s. 997; *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, Dergah Yay., C. 7, İstanbul 1990, s. 353.

<sup>17</sup> Pervin Çapan a.g.e., s. 238; Adnan İnce a.g.e., s. 376

<sup>18</sup> Adnan İnce a.g.e., s. 376

<sup>19</sup> Pervin Çapan a.g.e., s. 238

### 1.2.2. Şairin Kendi Şairliği Hakkındaki Düşünceleri:

Divan şiiri belli bir estetik anlayışa sahiptir. Ortaya konan eserler bu estetik kurallar çevresinde değerlendirilir. Değerlendirmeler daha çok tezkireciler tarafından yapılır. Bunun yanında bizzat şairin kendisi de değerlendirme yapar. Şairin yaptığı değerlendirme, her ne kadar, kendi şiirini övmek, büyük üstatlarla kendisini kıyaslama, hatta onları yerme şeklinde olsa da, hem devrin şiir anlayışı, hem de şiirde varılması amaçlanan noktayı göstermesi açısından önemlidir. Bu değerlendirmeler, gazellerde çoğunlukla son beyitlerde birer beyitle, varsa mesnevilerde, kasidelerde de böyle olmakla birlikte, farklı üslup ve muhtevada oldukları için birkaç beyitte de dile getirilebilir. Hatta mesnevilerde bunun için özel bölümlerin de açıldığı görülür.<sup>20</sup> Bazen şairler, tezkirecilerin kullandığı terim ve sıfatları (hub, matbu, pesendide) da şiirlerini övmek için kullanabilirler.

Rehāyī de pek çok divan şairi gibi, şiir ve şairliği ile ilgili değerlendirmeler yapmıştır. Biz burada Rehāyī'nin, Divanında geçen şair ve şiir hakkında kullandığı ifadeleri ele alacağız.

Rehāyī kendisini mucizeler düzen bir şair, kalemini de ejder ağızlı olarak görmektedir.

Bā-ḥuşūş ol şā'ir-i mu'ciz nizāmem kim daḥı  
Ḥāme-i ejder-femüm gibi şerer-dem görmedüm

K.2/17

Şair sözün ihyasında insanlık âleminin kalemidir.

<sup>20</sup> Harun Tolasa, "Divan Şairlerinin Kendi Şiirleri Üzerine Düşünce ve Değerlendirmeler", *Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi* (İzmir), 1982, S. 1, s. 16-17.

Dir şarîr-i kilkem ihyâ-yı sühanda hâl ile  
 Tab‘uñ-âsâ hem-dem-i ‘îsî-i Meryem görmedüm

K.2/18

Şairin nazımının coşkusu mana denizinde Cem’i bile kışkandıracak güçtedir.

Hem gören dir bezm-i ma‘nâda hürûş-ı nazmumı  
 Böyle bir cām-ı mey-i reşk-âver-i Cem görmedüm

K.2/19

Şair, “eğer nazmım güzelleri vasf ederse, ben de özellikle Hz. İsa gibi mucizeler söyleyen bir şair olurum.” diyerek kendisini mucizeler düzen ve en güzel sözleri söyleyebilen biri olarak göstermektedir.

Bâ-huşûş ‘îsî-dem ol şâ‘ir-i mu‘ciz-nazmam  
 Ki eger eyler isem vaşf-ı bütân[1] taşvîr

K.3/43

“Hokkamı Babil kuyusuna benzetsem şaşılır mı? Çünkü kalemim gelip giderken (yazarken) büyü yapar.” Şair söylediklerinin hepsini insanları büyüleyecek tarzda güzel sözler olduğunu dile getirmektedir.

Bu ‘aceb-ter mi devâtum çeh-i Bâbil dirsem  
 Aña âmed şud ile hāmem olup efsûn-gîr

K.3/45

“Mazmun güzeli ne kadar vahşi olsa da; sihre başlayınca söz hazinesini etkileyecek durumdadır.” Şair kendi şiirini ve mazmunlarını insanları büyüleyen sihre benzetmiştir.

Ne kadar vahşi ise şâhid-i maẓmûn elbet  
 Başlayup sihre ider genc-i sühanda teşhîr

K.3/46

Rehāyī'nin şiiri sevgiliyi bile rahmet ehli eyleyecek derecede büyüleyicidir.

Ger eş'ār-ı Rehāyī ehl-i rahm eylerse sen māhı  
Disün ol da füsün ile hümā sayyādıyuz cānā  
G.3/5

Şair şiirinin akıcı ve parlak olduğunu iddia etmektedir.

Revān bahş olmada 'irfāna tarz-ı āb-ı hayvānī  
Rehāyī eylemiş el-ḥaḳ bu şi'r-i ābdār icrā  
G.5/5

Şiirini ab-ı hayvanla eşit görmektedir.

Vaşf-ı la' lūñle Rehāyī şi'ri ey 'İsī-nefes  
Ḥaḳḳ budur kim eylemez mey āb-ı hayvānla baḥiş  
G.15/5

“Rehāyī'nin şiiri ateş gibi olsa ne olur, onun görüştüğü herkes ateş içindedir.”

Şair kendi şiirlerinin yakıcı bir özellikte olduğunu vurgulamaktadır.

Rehāyī şi'ri n'ola böyle sūz-nāk olsa  
Ki kendi gibi ḳamu ḥasb-i ḥālī āteşdür  
G.27/5

Rehāyī mana Tūr dağında söz söyleyen Hz. Musa'dır; asası da ejder ağızlı bir kalemdir.

Biz Tūr-i me'ānide Rehāyī çü Kelimüz  
Der-dest-i 'aşā ḥāme-i ejder-femimizdür  
G.30/5

Rehāyī'nin her bir sözü İran şairlerini bile kışkandıracak düzeydedir.

Her bir sözimüz reşk-i zarīfān-ı 'Acemdür  
Biz gerçi Rehāyī gibi hāk-ı il-i Rūmuz

G.35/5

Şair, nazm ülkesinin Haydar-ı Kerrar'ıdır.

Mülk-i nazmuñ Hayder-i Kerrarı olduñ var ise  
Esb-i tab' uñdur Rehāyī şimdi Düldül'den ğaraž

G.45/5

Şiirini akarsuyla kıyaslamaktadır. Ve teşbih-i tafdili yaparak ondan daha üstün olduğunu dile getirmektedir.

Gülşen-i vaşfuñ da ey serv-i ser-efrāz-ı nāz  
Şi' r-i Rehāyī midür yā bir aķar su mı bu

G.73/5

Şairin her beyti nazm ülkesinde Haydar'ın kılıcı gibidir.

Çeküp her beyti mişl-i tīg-i Haydar mülk-i nazm içre  
Rehāyīveş yine bir tab' -ı Düldül geldi hoş geldi

G.81/5

Rehāyī'nin şiiri gönül açan bir güzelliğe sahiptir.

Bülbül-i 'irfāna gülşendür dir isem hūbdur  
Cāy-ı İbrāhīm'dür zīrā bu beyt-i dilgüşā

Kıt.1/2

### 1.2.3. Şairliğine etkisi olan kişiler:

Şair divanında Osmanlı şairlerinden sadece Necati'nin adını anmıştır. Ona bir tahmis ya da nazire yazmamıştır. O dönemde divanlardan, mesnevilerden (özellikle Hafız Divanı ve Mevlâna'nın Mesnevi'si) ve kutsal kitaplardan fal açılması bir gelenek olduğu için şair de Necati'nin divanından fal bakmıştır.<sup>21</sup>

Rehā-yāb-ı ğam-ı hicrān olam mı diyü fāl itdüm

Hep eş'ār-ı Necāti'den tefe''ül geldi hoş geldi

G.81/4

Rehāyī Divanı'nda bulunan "galat" redifli bir gazelin Fehīm-i Kadim divanındaki aynı redifli gazelle vezinleri aynıdır. Gazellerin edası da birbirine benzemektedir. Buradan hareketle Rehāyī'nin gazelinin Fehīm-i Kadim'in gazeline<sup>22</sup> nazire olduğu ve Rehāyī'nin Fehīm-i Kadim'den etkilendiği söylenebilir:

Fehm olunmaz nüṣḥa-i devrānuñ imlāsı ğalaṭ

Hüsn-i elfāzı feraḥ-engīz ma' nāsı ğalaṭ

Bülbül-i vuṣlat niyāz-ı cāna bezm-i ḥārda

<sup>21</sup> Kefeli Hüseyin, *Razname*, Haz.: İ. Hakkı Aksoyak, Harvard Üniversitesi Yakınoğu Dilleri ve Medeniyetleri Bölümü, 2004, s. 23

<sup>22</sup> Nāme-i dehri temāṣā itdüm imlāsı ğalaṭ  
Nükte-i ye'si ṣaḥīḥü'l-ḥaṭ temennāsı ğalaṭ

Naẓm-ı dehri seyr edüp gitdi hezārān zü'l-fünün  
Feth olurdu olmasa beyt-i mu' ammāsı ğalaṭ

Bildi ta' birin dūrūġ-āmīzdür 'ālem ṣaḥīḥ  
Şeyḥ-i şehruñ olmada gitdükçe rü'yāsı ğalaṭ

Mübtelā-yı çeşm-i yāra n'eylesün 'īsā k'olur  
Ḥasta-i 'aşḫa etṭebbānuñ müdāvāsı ğalaṭ

Soḥbet-i ma' nāda olsun mı Fehīmā'ya naẓır  
Bir iki biḥüde-güy u şî'r ü inṣāsı ğalaṭ

Nergis-i ser-mestinüñ ihām-ı imāsı ğalať

Tab‘a zevķ-i sāde-rūyān haťť-ı encām-ı cihān

Nāme-i şevķ-i neşāt‘ unvāndır imzāsı ğalať

Ĥandesi rāhat-güzīn-i cāme-ĥ‘āb-ı ‘ālemüñ

Zevķ-i ĥ‘ābīdūr k’ola ta‘bīr-i ru‘yāsı ğalať

Neşve-i keyfiyyet-i ‘ālem ne ‘ālemdi eger

Olmasa bezminde devr-i cām-ı şahbāsı ğalať

İtseler ‘ālleme-i ‘ālem Rehāyī ictihād

Fehm olunmaz nüşha-i devrānuñ imlāsı ğalať

G.46

## İKİNCİ BÖLÜM: REHÂYÎ DİVANİ’NİN ŞEKİL VE İÇERİK ÖZELLİKLERİ

### 2.1. DİVANIN ŞEKİL ÖZELLİKLERİ

#### 2.1.1. Nazım şekilleri:<sup>1</sup>

##### 2.1.1.1. Kaside:

Rehâyi Divanında üç tane kaside vardır<sup>2</sup>. Birinci kaside 57 beyit olup naat türünde, ikinci kaside 32 beyit olup Siyavuş Paşa’ya, üçüncü kaside de 60 beyit olup Mustafa Beg adında birine yazılmıştır. Üçüncü kasidenin 56. beyti Farsça Türkçe yazılmış mülamma bir beyittir.

Birinci kaside “Me fâ‘ î lün / Me fâ‘ î lün / Me fâ‘ î lün / Me fâ‘ î lün” kalıbıyla, ikinci kaside “Fâ‘ i lâ tün / Fâ‘ i lâ tün /Fâ‘ i lâ tün /Fâ‘ i lün” üçüncü kaside ise “Fe‘ i lâ tün / Fe‘ i lâ tün /Fe‘ i lâ tün /Fe‘ i lün” aruz kalıplarıyla yazılmışlardır.

##### 2.1.1.2. Terķib-bend:

Yedi bentten oluşan terķib-i bendin her bendi vasıta beyitleriyle beraber beşer beyitten oluşmaktadır. Aruzun “Fe‘ i lâ tün / Fe‘ i lâ tün /Fe‘ i lâ tün / Fe‘ i lün” kalıbıyla yazılmıştır.

##### 2.1.1.3. Tercî-bend:

---

<sup>1</sup> İskender Pala, Vasfî Mahir Kocatürk ve Şerife Yağcı Rehâyi’nin bir müseddesini yayınlamışlardır. Rehâyi Divanı incelendiğinde, divanda müseddes olmadığı ortaya çıkmıştır. Bu nedenle İskender Pala ile iletişime geçilmiş ama bir sonuç alınamamıştır. Vasfî Mahir Kocatürk de kitabında bir kaynakça belirtmeden Rehâyi’yi XVI. Yüzyıl şairleri arasında göstererek müseddesi yayınlamıştır. Bkz. Kocatürk, *Divan Şiiri Antolojisi*, Ayyıldız Matbaası, Ankara 1963, s.115; İskender Pala, *Kronolojik Divan Şiiri Antolojisi*, Akçağ Yay., Ankara 1995, s. 141; Şerife Yağcı, da aynı müseddesi Vasfî Mahir Kocatürkten aldığı dile getirmektedir. “Rehâyi’nin Bir Müseddesi Üzerine”, *12-13 Nisan 2001 Kayseri ve Yöresi Kültür, Sanat ve Edebiyat Bilgi Şöleni Bildirileri*, Kayseri 2001, s. 161-170.

<sup>2</sup> *İstanbul Üniversitesi Yazmalar Kataloğu*’nda bir naat ve bir kaside olduğu yazılıdır. Divan incelendiğinde divanda üç kaside olduğu görülmektedir. *İstanbul Kütüphaneleri, Türkçe Yazma Divanlar Kataloğu*, Maarif Basımevi, İstanbul 1959, C.2, s. 524

Yedi bentten oluşan tercî-i bendin her bendi vasıta beyitleriyle beraber beşer beyitten oluşmaktadır. Aruzun “Mef ū lü/ Me fâ° î lü/ Me fâ° î lü/ Fe° ū lün” kalıbıyla yazılmıştır.

#### 2.1.1.4. Muhammes:

Divan’da beşer bentten oluşan iki muhammes yer almaktadır. İlk muhammes mütekerrir, ikinci muhammes ise müzdeviçtir. Her iki muhammes de aruzun “Fâ° î lā tün /Fâ° î lā tün/ Fâ° î lā tün/ Fâ° î lün” kalıbıyla yazılmıştır.

#### 2.1.1.5. Gazel:

Divan’da 87 gazel yer almaktadır<sup>3</sup>. 87 gazelden 79’u beş beyitli, biri altı beyitli, altısı yedi beyitli, biri dokuz beyitlidir. Rakamlardan Rehāyî’nin tercihinin beş beyitten yana olduğu anlaşılmaktadır. Divandaki gazellerin % 90’ı beş beyitli, % 6,89’u yedi beyitli, % 1,15’i altı beyitli, % 1,15’i dokuz beyitlidir.

Gazellerde 11 vezin kalıbı kullanılmıştır. Bunların çoğunluğu remel ve hezec bahirlerine ait kalıplardan oluşur.

| Remel Bahri                                          | Sayı | Oran   |
|------------------------------------------------------|------|--------|
| Fâ° î lā tün / Fâ° î lā tün /Fâ° î lā tün/ Fâ° î lün | 23   | %26,43 |
| Fe° î lā tün / Fe° î lā tün /Fe° î lā tün/ Fe° î lün | 4    | %4,59  |

| Hezec Bahri                                               | Sayı | Oran   |
|-----------------------------------------------------------|------|--------|
| Me fâ° î lün / Me fâ° î lün / Me fâ° î lün / Me fâ° î lün | 25   | %28,73 |
| Mef° ū lü / Me fâ° î lü / Me fâ° î lü / Fe° ū lün         | 14   | %16,09 |
| Me fâ° î lün / Me fâ° î lün / Fe° ū lün                   | 1    | %1,14  |

| Muzâri Bahri                                      | Sayı | Oran   |
|---------------------------------------------------|------|--------|
| Mef° ū lü / Fa° î lā tū / Me fâ° î lü / Fâ° î lün | 11   | %12,64 |

| Müctes Bahri                                           | Sayı | Oran  |
|--------------------------------------------------------|------|-------|
| Me fâ° î lün / Fe° î lā tün / Me fâ° î lün / Fe° î lün | 4    | %4,59 |

<sup>3</sup> İstanbul Üniversitesi yazmalar katalogunda biri Farsça olmak üzere 85 gazel olduğu yazılı iken, Divanda 87 gazel vardır.

|                                                        |   |       |
|--------------------------------------------------------|---|-------|
| lün                                                    |   |       |
| Me fâ' i lün / Fâ' i lâ tün / Me fâ' i lün / Fâ' i lün | 1 | %1,14 |

|                                         |      |       |
|-----------------------------------------|------|-------|
| Hafîf Bahri                             | Sayı | Oran  |
| Fe' i lâ tün / Me fâ' i lün / Fe' i lün | 2    | %2,29 |

|                                                              |      |       |
|--------------------------------------------------------------|------|-------|
| Recez Bahri                                                  | Sayı | Oran  |
| Müs tef' i lün/Müs tef' i lün/Müs tef' i lün/Müs tef' i lün/ | 1    | %1,14 |
| Müs tef' i lün/ Fâ' i lün / Müs tef' i lün/ Fâ' i lün        | 1    | %1,14 |

Gazellerde kafiye ve redife bakıldığında, şair daha çok redifli gazel yazmayı tercih etmiştir. Gazellerin 73'ü rediflidir. Bu oran %83,90'a tekabül eder. Gazellerin 14'ü kafiyevidir. Bu oran %16,09'a denk gelmektedir.

#### 2.1.1.6. Müstezad:

Divanda beş uzun beş de kısa beyitten oluşan bir tane müstezad vardır. Müstezad aruzun Mef ū lü / Me fâ' i lü / Me fâ' i lü / Fe' ū lün ; Mef ū lü / Fe' ū lün kalıbıyla yazılmıştır.

#### 2.1.1.7. Kıt'a:

Divanda 11'i tarih olmak üzere toplam 15 kıt'a vardır. Dördü iki beyitli; yedisi üç beyitli; ikisi beş beyitli, biri yedi beyitli, biri dokuz beyitlidir. %26 iki beyitli, % 46,66 üç beyitli, %13,33 beş beyitli, %6,66 yedi beyitli, %6,66 dokuz beyitlidir.

Kıt'alarda sekiz kalıp kullanılmıştır.

|                                                        |      |      |
|--------------------------------------------------------|------|------|
| Remel Bahri                                            | Sayı | Oran |
| Fâ' i lâ tün / Fâ' i lâ tün / Fâ' i lâ tün / Fâ' i lün | 6    | %40  |
| Fe' i lâ tün / Fe' i lâ tün / Fe' i lâ tün / Fe' i lün | 3    | %20  |

|                                                           |      |       |
|-----------------------------------------------------------|------|-------|
| Hezec Bahri                                               | Sayı | Oran  |
| Me fâ' i lün / Me fâ' i lün / Me fâ' i lün / Me fâ' i lün | 1    | %6,66 |
| Me fâ' i lün / Me fâ' i lün / Fe' ū lün                   | 1    | %6,66 |

| Muzāri Bahri                                     | Sayı | Oran  |
|--------------------------------------------------|------|-------|
| Mef' ū lū / Fa' ilā tū / Me fā' ī lū / Fā' i lūn | 1    | %6,66 |

| Müctes Bahri                                           | Sayı | Oran  |
|--------------------------------------------------------|------|-------|
| Me fā' i lūn / Fe' i lā tūn / Me fā' i lūn / Fe' i lūn | 1    | %6,66 |

| Müctes Bahri                                           | Sayı | Oran  |
|--------------------------------------------------------|------|-------|
| Me fā' i lūn / Fe' i lā tūn / Me fā' i lūn / Fe' i lūn | 1    | %6,66 |

| Münserih bahri                                      | Sayı | Oran  |
|-----------------------------------------------------|------|-------|
| Müf te i lūn / Fā' i lūn / Müf te i lūn / Fā' i lūn | 1    | %6,66 |

#### 2.1.1.8. Nazm:

Divanda iki beyitli iki tane nazm vardır. İki nazm da aruzun Fā' i lā tūn / Fā' i lā tūn Fā' i lā tūn Fā' i lūn kalıbıyla yazılmıştır.<sup>4</sup>

#### 2.1.1.9. Rubai:

Divanda iki tane rubai yer almaktadır. İki rubai de aruzun Mef' ū lū / Me fā' ī lū / Me Fā' ī lūn / Fā' kalıbıyla yazılmıştır.<sup>5</sup>

#### 2.1.1.10. Müfred:

Divanda üçü Farsça ve sekizi tarih olmak üzere toplam 20 müfred vardır. Müfredlerde yedi kalıp kullanılmıştır:

| Remel Bahri                                            | Sayı | Oran |
|--------------------------------------------------------|------|------|
| Fā' i lā tūn / Fā' i lā tūn / Fā' i lā tūn / Fā' i lūn | 3    | %15  |
| Fe' i lā tūn / Fe' i lā tūn / Fe' i lā tūn / Fe' i lūn | 3    | %15  |
| Fe' i lā tūn / Fe' i lā tūn / Fe' i lūn                | 2    | %10  |

| Hezec Bahri                                               | Sayı | Oran |
|-----------------------------------------------------------|------|------|
| Me fā' ī lūn / Me fā' ī lūn / Me fā' ī lūn / Me fā' ī lūn | 8    | %40  |

<sup>4</sup> İstanbul Üniversitesi yazmalar katalogunda sekiz nazm olduğu yazılı iken, Divan incelendiğinde iki nazm olduğu anlaşılmaktadır.

<sup>5</sup> İstanbul Üniversitesi Yazmalar Katalogunda rubai ile ilgili bir bilgi yoktur

|                                         |   |    |
|-----------------------------------------|---|----|
| Me fā' ī lün / Me fā' ī lün / Fe' ū lün | 1 | %5 |
|-----------------------------------------|---|----|

|                                                  |      |      |
|--------------------------------------------------|------|------|
| Muzāri Bahri                                     | Sayı | Oran |
| Mef' ū lü / Fa' ilā tü / Me fā' ī lü / Fā' i lün | 2    | %10  |

|                                                     |      |      |
|-----------------------------------------------------|------|------|
| Müctes Bahri                                        | Sayı | Oran |
| Me fā' i lün/ Fe 'i lā tün / Me fā' i lün/Fe' i lün | 1    | %5   |

### 2.1.2. Vezin:

Rehāyi Divanı'na bir bütün olarak bakıldığında toplam 134 şiirde 13 kalıp kullanılmıştır. Bunların her biri bahirler bazında, nazım şekillerinde ayrı ayrı ele alınmıştır.

Divanda zaman zaman vezin aksaklıkları ile karşılaşmaktadır. Bunlar daha çok şairin Arapça ve Farsça kelimeleri vezin gereği kısa; Türkçe kelimeleri uzun okumasından kaynaklanmaktadır. Şair bir çok yerde zihaf yapmıştır. Divanda dip notlarda bu vezin hataları gösterilmiştir

Bazı vezin hataları da müstensihin ekleri ya fazladan yazmasından ya da yazmamasından kaynaklanmaktadır. Bu tür hatalar ek getirilerek ya da fazladan konan ek kaldırılarak düzeltilme yoluna gidilmiştir. Bunlarda divan içerisinde dipnotlarda gösterilmiştir.

### 2.1.3. Kafiye ve Redif:

134 nazımdan 79'u hem redifli hem de kafiyeli, 33 manzume ise sadece kafiyelidir. Bunlardan 60'ı tek kelime, 10'u iki kelime, üç tanesi üç kelimelik rediflerdir. Altı tanesi de ek halinde olan rediflerdir. Rediflerden %92,40'u sözcük halinde, %7,59'u ise ek halindedir. Redifleri oluşturan kelime ve eklere bakıldığında %62,02'sini Türkçe, %26,50'sini Arapça, %11,39'unu Farsça, %1,26'sını Türkçe-Farsça, %6,39'sını Türkçe-Arapça ortak kelime ve eklerin oluşturduğu görülmektedir.

33 şiirde daha çok “- ā, -āl, -r, -ık, -ümüz, -ünümüz, -üş, -ek, -īm, -āmızı, -el, - alık, -kār, -el, -ān “ gibi kafiyeler tercih edilmiştir.

Divanda zaman zaman cinaslara rastlanır.

Miyān-ı dilberi koçmak diler dil

‘ Aceb olmaz hayālāt eylemez mi

G.80/2

Aşağıdaki gazelin tamamında şair cinas yapmıştır.

Üftadeñ oldum ey perī luṭf eyleyüp gel destüm al

Giryānuñ olaldan beri düşmez elimden destmāl

Gülzār-ı gayre girmezem gül-berg-i vaşlın virmezem

Bir būy-ı mūyuñ virmezem ger virseler biñ desti māl

Geçdüm özimi bilmeden kaldum ğamuñla gülmeden

Ḥūn-ı dü çeşmüm bilmezem oldı bu iki destüm al

Ḳaddüm benüm ey nev-nihāl ğam mı ğamuñla olsa dal

Engüştüñe ḥātem-mişāl tek ola bir kez destmāl

Sākī Rehāyī bendeden cür‘ añ dirīg itmek neden

Bir cām-ı la‘ lūñ vir de sen bir bāde gel biñ destüm al

G.62

Görüp sünbüllerüñ ādem perīşān olmasun n’olsun

Bu vech ile saña ey meh perī-şān olmasun n’olsun

G.68/1

Sen nuḳūd-ı şabrumı āl ile alduñ ey perī  
Mürtehen da‘ vāsı neymiş anı bilmem görmedüm

K.2/23

Şair bir çok yerde tunç kafiye de yapmaktadır.

Sirişküm ḥāk-ı zilletde gören āḥter-şinās anlar  
Ki ol mihr ü meh-i burc-ı leṭāfet ḳanda ben ḳanda

Girüp sürḥi libāsa itdi cism-i ğarḳ-ı ḥūn-ı eşk  
Nice ünsiyyet olur bu ol āfet ḳanda ben ḳanda

G.76/2-3

Öyle bāğ anuñ güli mihr-i şabāḥ-ı rüz-ı ‘ıyd  
Nergisi necm-i şeb-i ḳadr ile bu em görmedüm

Bu ṭabīb-i rüzgāruñ zaḥm-ı ‘irfāna daḥı  
Ḥoḳḳa-i pīrūzesinde böyle merhem görmedüm

K.2/2-3

Zākir Aḥmed Çelebi posta geçüp şeyḥ olıcak  
Çoğı endiše-i tāriḥe düşüp yārānuñ

Her biri bulmak için zevḳ-i tecellī-i merām  
Ḥalḳa-i fikre girüp devr ider iken anuñ

Tarih7/1-2

## 2.2. Dil Ve Üslup

Reḥāyī Divanı’na genel olarak bakıldığında, şairin dilinin oldukça sade olduğu, mahalli unsurlara yer verdiği, atasözü ve deyimleri yoğun olarak kullandığı, redifi oluşturan kelimelerin çoğunu Türkçe kelimelerden seçtiği, fazla terkip kullanmadığı, halk söyleyişlerini ustalıkla şiire taşıdığı görülür.

Gāh zülfüñ geh lebün gösterdün alduñ aqlumı

Neyledünse eyledün dīvāne kılduñ ‘ākıbet

G.11/2

Divana sadelik, terkiplerin azlığı açısından bakıldığında, genellikle terkipsiz söyleyişlerin tercih edildiğini ve terkipli söyleyişlerin de çoğunlukla iki kelimeyi geçmediği görülür.

Aşağıdaki örnekler, hem söyleyiş olarak rahattır, hem de halk söyleyişine fazla müdahale edilmeden şiire girmiştir.

Ey perī-sīmā melek ve’y çeşm-i fettān-ı felek

Ger *cefā kııl ger vefā sevdüm seni n’olmak gerek*

G.55/1

Yāri āgyār ile gördükçe gözüm pūr-eşk olur

‘Ākıbet bir gün Rehāyī *korķaram kim kan ola*

G.75/5

Gülşen-i vaşfuñ da ey serv-i ser-efrāz-ı nāz

Şi‘r-i Rehāyī *midür yā bir aķar su mı bu*

G.73/5

Miyān-ı dilberi *koçmak diler dil*

‘Aceb olmaz hayālāt eylemez mi

G.80/2

Nedür zār-ı hezār ey murğ-ı dil kūy-i nigār içre

‘Aceb *dir mi o gül gülzāre bülbül geldi hoş geldi*

G.81/3

Ḥudā kādirdür elbet kaşduñ üzre devr ider devrān

*Rehāyi hiç dime ney gibi nālān oldıgum kaldı*

G.82/5

Bazı söyleyişler halk şiirinin etkisiyle didim- didi şeklinde oluşturulmuştur.

Bu dil-i pür-dāğı şayd itdi nigāhuñ *didüm*

*Didi* şikār-ı peleng eylemiş āhū mı bu

G.73/2

Farsça yazılmış şiirleri hariç tutulursa fiillerin neredeyse tamamı Türkçe kelimelerden oluşmaktadır.

### 2.2.1. Atasözü ve Atasözü Hükmünde Söyleyişler:

Atasözleri alıntı halinde kimi zaman vezin gereği kelime ekleme, çıkarma veya yerlerini değiştirme gibi işlemlere maruz kalır, kimi zaman da, olduğu gibi veya mana olarak yer alır. Bazı beyitlerde “bu meseldür”, “budur”, “temsil” gibi ifadelerle atasözü olduğu belirtilir. Bir kısım beyitlerde “zira”, “çünkü”, “kim” gibi kelimelerle veya “imiş”, “demişler” “idermiş” gibi –mişli geçmiş zaman rivayeti yoluyla atasözü olduğu sezdirilir. Beyitlerde yer alan bazı sözlerin ise, atasözü olup olmadığını kestirmek güçtür. Bunlar, kelām-ı kibardan veciz, hikmetli sözler olabileceği gibi, atasözü olup da zaman içerisinde unutulmuş sözler de olabilir.<sup>6</sup>

“Yağmur zamanı uyku lezzetli olur” söyleyişi atasözü hükmünde bir söyleyiştir.

Ḥancer çekerse saña o şeh kaçma ölmeden

Bārān deminde lezzet-i ḥ<sup>v</sup>āb istemez misin

G.67/3

<sup>6</sup> Behiştî Divanî, a.g.e., s. 43.

“Emirin lutfunun yetişebilmesi için bir bahane yeterlidir.” düşüncesi aşağıdaki beyitte dile getirilmiştir.

Sözi tatvile ne hâcet bu meşeldür kâfi  
Yek bahâne çü beyâyed be-luṭfhâ-yı emîr  
K.3/56

### 2.2.2. Deyimler:<sup>7</sup>

Rehâî Divanı’nda çok sayıda deyim vardır.

Yüz sürmek;

Ne mâh ol serv-i ma‘ nîdür ki kim *pâyine yüz sürdi*  
Dilin âzâd-ı sûz-ı rûst-e-ḥîz ile benâm itdi  
K.1/15

Kurban olmak;

Söyle *kurbânûñ olam* bende-i fermân-berûñem  
Yine ol çâkerûñem ben yine ol kemterûñem  
Tkb3b./vb

Derde düşmek;

Bir gün ol dem gele kim itdügüne yâd idesin  
Ḥavfum ol sen de bu *derde düşe* feryâd idesin  
Tkb.5b/4

Gönül almak;

---

<sup>7</sup>Rehâî Divanı’ndaki deyimler için iki kaynağa bakılmıştır. M.Ali Tanyeri, *Örnekleriyle Divan Şiirinde Deyimler*, Akçağ Yay., Ankara 1999; Ömer Asım Aksoy, *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 2: Deyimler Sözlüğü*, İnkılap Kitabevi, İstanbul 1994.

Âl idüp kendün baña cānāna kılduñ ‘ākıbet  
*Göñlin alduñ* bilmezem cānāna kılduñ ‘ākıbet

G.11/1

Canını siper etmek;

Gel nīze-i müjgānına dil *cānı siper tut*  
 Tā bāḥş-ı vişāl ide saña dīrsen o server

G.22/4

Can atmak;

Bir şem‘-i ruḥuñ ülfetine *cān atar* olduk  
 Pervāneyüz ammā ki henüz şu‘ le hücūmuz

G.35/4

Yanıp yakılmak;

Rehāyinüñ *yanup yakıldığın* fehmi idesin cānā  
 Derūnuñda ger olursa sende bir zamān āteş

G.41/5

El çekmek;

Geçmesek maḥbūbdan *el çekmesek* meyden n’ola  
 Hā diyeler nāmumuz dilber perest ü bāde nūş

G.42/3

Deli delik delmek;

Tīşe-ğam *dilik dilik delse* vücūdı dil yine  
 İtmeye kūhken gibi ölmeyicek ferāğ-ı dāğ

G.50/3

Hor görmek;

Ruḥuñ mir’āt-ı enver leblerüñ qand-ı mükerrerse

Beni *hor görme* kim bendene tūṭī-i hoş elhānam

G.63/4

Ciğeri yanmak;

Neylesün mey-mest-i ‘aşk olup sirişkī ḳan olan

Bezm-i ḡamda naḳli n’itsün yā *çiger büryān olan*

G.66/1

Bazen şair bir beyitte iki tane deyim kullanmıştır. Yolunda can vermek;  
Hak ile yeksan olmak;

Senün pā-pūsūn ümmīdin iden bī-çāreler şāhum

*Yoluñda cān virüp ḡāk ile yeksān olmasun* n’olsun

G.68/4

Boyu bükülmek;

Sürildi niçe ‘āşıkda yeründen tırveş ammā

Rehāyinün *büküldi ḳaddi* mānend-i kemān senden

G.69/5

Başı üzerine yeri olmak;

Murḡ-ı cevrum hoş görür Ḳaysumsa dirmişsün şehā

*Başum üzre yiri var* senden ne kim fermān ola

G.75/3

Can vermek;

Dehānuñda nihān itmiş meger Ḥaḳ āb-ı hayvānı

Ki her nuṭḳında zīrā mürde cisme tāze *cān virdi*

G.79/3

Ah almak;

Felek *āhum alup* kıaddüm ħamīde eyleyüp āħir  
Varup bir dest-i tıfl-ı nev-rese tır ü kemān virdi  
G.79/4

Gözden geçirmek;

Pesdür Rehāyi mazħar-ı laṭif negāħıyuz  
*Gözden geçürdi* nāme-i şefkat recāmızı  
G.85/5

Ayakta kalmak;

Şeh-süvārum luṭf idüp sen daħı lāyık görme kim  
Ben *ķalam ayakda* geçmeye ħuzūra bu recā  
Kıt.2/2

## 2.3. Divanın İçerik Özellikleri

### 2.3.1. Şairin Bireysel Şikayetleri:

Rehāyī'nin şiirlerinden hareketle, gündelik yaşamı içerisinde arzuları, kavgaları, hastalık-sağlığı, hayata bakışındaki değişiklikler gibi hususlar bu başlık altında değerlendirilecektir.

“Sadakat göstermek yüzlerce eşeklikmiş; hiçbir şey elde etmeden kalmak irfan mıdır?” Şaire göre sadakat eşeklikle birdir.

Şad ħayf meger ħarlık imiş ‘ arz-ı şadākat  
‘ İrfān bu mıdır kim ķalayuz ħā’ib ü ħāsir  
Trc.5b/2

Şair aşkın insanı dert ile nalan ettiğini dile getirerek aşktan şikayet etmektedir.

Gāhi ḥayrān gāhi giryān gāhi ḥandān gāhice

Ey Rehāyī derd ile nālān ider insānı ‘ aşk

G.52/5

Şair talihinin onu güldürmediğinden, canından bezdirdiğini dile getirerek maddi durumunun iyi olmadığını söylemiştir. Derdinin aslında çok olduğunu ve onu şerh etmeye kalktığı zaman binde birini bile dile getiremediğinden yakınmaktadır.

Böyle vaşf itmez idim zāt-ı şeref-i ṭālī‘ ŋi

Beni güldürse idi baḥt-ı melāmet te’şīr

Ol kadar zillet eşerdür ki degül zātumdan

Beni itdürdi bu ṭālī‘ dil ü cāndan tenfīr

Ol kadar metn-i muṭavveldür eger şerḥ itsem

Derdümŋ binde birin muḥtaşar olmaz tefsīr

K.3/50,51,52

Şair Peygambere yazdığı natında kendisinin ne cennetin nimetlerini istediğini ne de cehennemim ateşini düşünüp kederlendiğini dile getirmektedir.

Ben ol dūzaḥ-ı sezāvār Rehāyī ki sulṭanum

Beni ne dūrī-i cennet ne sūziş iḡtimām itdi

K.1/40

Şair acz ülkesinde oturmaktadır ve gaflet ordusunun hücumu, gınahtan sakınma hisarını yıkmıştır. Ne yapacağını bilmemektedir.

Ben ol mesned-nişin-i mülk-i ‘aczem n’eyleyem bilmem  
Hücüm-i ceyş-i gaflet hedm-i hışn-ı i‘tışām itdi

K.1/42

Şairin bahtı hiçbir zaman mutluluk yıldızıyla bir olmamıştır.

Böyle mi eylerdüm evşāfuñ ben ammā n’eyleyem  
Bahtum aşla kevkeb-i sa‘d ile hem-dem görmedüm

K.2/16

### 2.3.2. Din ve Devlet Büyükleri:

Rehāyī Divanı’nda Hz. Muhammed adına yazılmış, bir kaside bir de gazel yer almıştır.

Degül meh bir hamīde-çerhdür devrān şeb-i mevlūd  
Be-ta‘zīm aña kef ber-sine kıldı kıddi lām itdi

Huşūşā kim kamu āšnām-ı deyr ü tāk-ı Kısraı  
Zuhūr-ı maḳdem-i mevlūd-ı pākī inhidām itdi

Sücūda vardılar ma‘nīde teşrīf-i kudūm ile  
Hümānā cāmī‘-i dehr içre kim ol şeh kıyām itdi

Şeh-i hayrū’l-beşer kim cism-i nā-yābın şeb-i isrā  
Şaf-ı ervāḥ-ı ḥayl-i enbiyāya Haḳḳ imām itdi

Ḥabībā Aḥmedā şāha eyā maḥbūb-ı bī-hem-tā  
Ḥūdā zāt-ı şerīfuñ muḳtedā-yı ḥāşş u ‘ām itdi

K.1/20,21,22,23,24

Meded h<sup>v</sup>āh-ı ‘ ināyet bir fakīrüm yā Resūla’llāh  
Zebūn-ı ma‘ şiyet ḥor u ḥakīrem yā Resūla’llāh

Ḥabīb-i muḳtedirsın destgīr ol baña sulṭānum  
Fütād-ı çāh-ı ‘ işyān-ı keşīrüm yā Resūla’llāh

Rehā-yāb eyleyüp ben bendeñi luṭf it mürüvvet kı  
Giriftār-ı sevād-ı nefis esīrüm yā Resūla’llāh

Egerçi pür-ma‘ āşīyem velī ḥamd olsun illā’llah  
Seni taşdıķde şāfi zamīrem yā Resūla’llāh

Senüñ nālende kim gülzār-ı na‘ tuñda Rehāyiveş  
N’ola dirsem hezār-ı bī-naẓīrüm yā Resūla’llāh

G.78

Divanda anılan din büyüklerinden birisi de Halveti şeyhi Zakir Ahmed Çelebi’dir:<sup>8</sup>

Zākir Aḥmed Çelebi posta geçüp şeyḥ olıcaķ  
Çoğı endīşe-i tārīḥe düşüp yārānuñ

Tarih7/1

Sultan İbrahim döneminde (1640-1648) doğmuş olduğunu düşündüğümüz Rehāyī IV. Mehmed Avcı (1648-1687), II. Süleyman (1687-1691), II. Ahmed (1691-1695) ve III. Mustafa (1695-1703) dönemlerinde yaşamıştır. Şair II. Süleyman’ın cülūsuna (1687), Avcı IV. Mehmed döneminde Çehrīn Kalesinin fethine (1678) tarih düşürmüştür:

Çıkup dād ide taḥt-ı ma‘ deletde tā ola tārīḥ

<sup>8</sup> Ahmed Çelebi hakkında Rehāyī’nin tasavvufi yönünü incelediğimiz bölümde genişçe durulmuştur.

Culūs-ı şeh Süleymān zīb-i dād-ı rūzgār oldı

Tarih16

Rehāyī ḥamd u şükr idüp didüm fethine tārīhi

K'alındı luṭf-ı Hāḡ'dur döge döge kal'a-i Çehrīn

Tarih13

Rehāyī Divanı'nda şair, Köprülü Mehmet Paşanın kölesi olan ve daha sonra onun kızı ile evlenerek ilk önce kapıcılar kethüdalığına sonra Silahdar bölüğü ağalığına getirilen, Viyana savaşında Cebecibaşı olan, 1684'te Sipahiler ağalığına, ardından vezir rütbesiyle Diyarbakır valiliğine getirilen, 23 Eylül 1687'de II. Süleyman'ın Sadrazamı olan Siyavuş Paşa (ö. 1688)'ya kaside yazmıştır.<sup>9</sup> Aşağıya bir bölümü alınan kasideyi Rehāyī Siyavuş Paşa Sadrazam olunca yazmıştır.

‘ Ammera’llāhu o Eflāṭūn ‘ aẓīmü’şşāna

Olsa tārīḡ iki zāidle olur bu taḡrīr

Ne güzel āşaf -ı ‘ ahd oldı Siyāvuş Paşa

Her umūrında ola Ḥazret-i Allah zahīr

Ḳahramāndur dem-i pür-ḡāşda ol ammā kim

Kār zār içre budur hem-çü Nerīmān-ı dilīr

K.3/15,16,17

Rehāyī ikinci kasidesini Mustafa Paşa (ö. Aralık 1689) adında bir devlet adamına yazmıştır. *Sicill-i Osmanī*'de Rehāyī'nin yaşadığı II. Süleyman döneminde sadrazamlık yapmış bir Mustafa Paşa vardır. Bekrī Mustafa Paşa olarak tarihe geçmiş bulunan bu şahsiyet 1678'de Sekbanbaşı olmuş, Temmuz 1679'da ise Yeniçeri Ağalığına getirilmiştir. Vezir oluş tarihi ise

<sup>9</sup> Casim Avcı, “Siyavuş Paşa”, *Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi*, Yapı Kredi Yay., C. 2 İstanbul 1999, s. 547. Krş Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmani (Osmanlı Ünlüleri)*, Haz. Nuri Akbayar, Tarih Vakfı Yurt Yay., C. 5, İstanbul 1996, s. 1518.

1681'dir. 1687'de ikinci kez Yeniçeri Ağası olmuş ve 1 Mayıs 1688'de Sadrazamlık makamına atanmıştır. Fakat bir buçuk yıl sonra 9 Kasım 1689'da azledilmiştir.<sup>10</sup> Rehāyî'nin Mustafa Paşa ile ilgili kasidesinde Paşa'nın sadrazamlığından söz edildiğine göre, kaside Paşanın bu makama getirilişinden sonra 1688 veya 1689'da yazılmış olmalıdır:

Muṣṭafā Paşa-yı nām-āver ḥidiv-i dād-ger  
Böyle bir şāyeste-i şadr-ı mu'azzam görmedüm

Bu Bekir Şıdk u 'Ömer-ı adl ü ḥayā 'Oṣmān hem  
Mişl-i Ḥaydar böyle bir mānend-i Rüstem görmedüm

Be-her-i nazm-āverān u mehter-i şāhib-dilān  
Ḥüsn ü ḥulḳ ile mükemmel anda bir kem görmedüm

K.2/9,10,11

Rehāyî, Bekrî Mustafa Paşa'nın paşa olmasına da bir tarih yazmıştır:

Açıldı bāğ-ı dehr içre yine rüy-ı gül-i devlet  
Anuñçündür dil-i şūrîdede bu güne şeydālîḳ

Dil-i şūrîdem ol aḡa-yı devlet vaşfın eyler kim  
Anuñ paşalıḡa lāyîḳ görüpdür zātını Ḥālîḳ

Denîlik vechini göstermeye hergiz meh-i ḡadrî  
İde burc-ı şerefde necm-i baḡtı her-dem a' lālîḳ

Serîr-i Ġazze mālîḳ bu Bekir Paşa-yı ekrem kim  
Bir ednā bendesine vaşf olupdur şimdi aḡalîḳ

<sup>10</sup> Mehmed Süreyya, *a.g.e.*, C. 4, İstanbul 1996, s. 1189; Recep Yılmaz, "Mustafa Paşa (Bekrî)", *Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi*, Yapı Kredi Yay., C. 2 İstanbul 1999, s. 308.

N'ola gitdiyse kaplan rūhı şād olunsın eylersin  
Şecā' at bīşe-zārı içre arşlan ile hemtālîk

Ne ā' lā vaşf ideydi gonçe-i vaşfuñ dil-i şeydā  
Eger tıtmasa dāmānum bu dest-i hār-ı ednālîk

Ve likin Hāķ bilür Mecnūna döndüm ben sürürumdan  
Kı tuğı devleti gösterdigi dem rüy-i Leylālîk

Niyāzum bu hemānā dest-giri ola ol Mevlā  
Kāmu pā-māl ola var ise eyler āñā ā' dālîk

Rehāyī menşibın gūş eyleyince didi tārīhin  
Güzel buldı maķāmın bu mübārek ola paşalîk

#### Tarih2

Rehāyī Mustafa Paşanın ölümüne de aşağıdaki tarihi yazmıştır:

Yine bir bād-ı keder esdi bu baħr-ı 'āleme  
Ėarķa vardı mesned-i kaplan olan fülk-i düvel

Virdi sükkān-ı rızāsını każānuñ destine  
Gördi olmaz lücce-i taķdır ile cenk u cedel

Ol Kāpudan Muşafā Paşa pelenk-i şaff-şiken  
Nāmı yād olduķda ā' dālar olurdı pür-kesel

Ėaz[i]hān Sulţan Meħemmed kim Süleymān-ı zemān  
Dergehinde ol idi Sām u Nerīmāndan bedel

Ėh idüp didi Rehāyī fevtinüñ tārīhini  
Mā-ħaşal kaplanı yaķdı pençe-i şir-i ecel

## Tarih/1

Divanda ayrıca devlet adamı olup olmadığını kestiremediğimiz kimseler için de tarihler düşürülmüştür. Bunlar Mustafa Beg<sup>11</sup> ünvanlı birinin oğlunun doğumuna (1681), Hüseyin Beg ünvanlı birinin evlenmesine (1684)<sup>12</sup>, Usta Kasım (1686), Safiye Kadın (1696), Zeynep Kadın (1698) ve Muhammed Aga (1698) adlı kişilerin ölümlerine düşürülmüş tarihlerdir.

---

<sup>11</sup> Kaynaklarda Rehāyī ile aynı çağlarda yaşamış memur olan iki Mustafa Bey vardır. Bunlardan ilki Turhanzāde Turhan Beyin torunlarından. İtibar kazanarak 1117'de (1705/06) vefatında Sinan Paşa Medresesi yakınında defnedildi. İkincisi Gümrükçü Hüseyin Paşanın oğludur. Müderris, Edrine Mollası olup Muharrem 1135'de (Ekim 1722) vefat etti. Mehmed Süreyya, a.g.e C. 4, s. 1143.

<sup>12</sup> Kaynaklarda Rehāyī ile aynı çağlarda yaşamış memur olan iki Hüseyin Bey vardır. Bunlardan birincisi Sadrazam Çalık Ali Paşanın oğludur. Müderris, Şam mollası olup Şa'bān 1125'te (eylül 1713) vefat etmiştir. Diğerisi ise; Sadrazam Hacı Ali Paşanın oğludur. Şam mollalığından azledilmiş olarak 1125'de (1713) vefat etmiştir. Mehmed Süreyya, a.g.e C. 3, s. 697

## ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: REHÂYÎ DİVANI

### 3.1. Metnin Oluşturulmasında İzlenen Yol

#### 3.1.1. Transkripsiyon Sistemi

Rehāyî Divanı'nda, Osmanlı alfabesinde bulunup da günümüz alfabesinde bulunmayan işaretler için divan neşirlerinde geçerli olan, alışıl gelmiş transkripsiyon sistemi kullanılmıştır.

|                      |                                  |
|----------------------|----------------------------------|
| ا : ʿ, y, a, A, e, E | ص : ş, Ş                         |
| ب : b, B             | ض : ḍ, Ḍ, ž, Ž                   |
| پ : p, P             | ط : ṭ, Ṭ                         |
| ت : t, T             | ظ : ẓ, Ẓ                         |
| ث : ṯ, Ṭ             | ع : ʿ                            |
| ج : c, C             | غ : ğ, Ğ                         |
| چ : ç, Ç             | ف : f, F                         |
| ح : ḥ, Ḥ             | ق : q, Q                         |
| خ : ḫ, Ḫ             | ك : g, G, k, K, ħ                |
| د : d, D             | ل : l, L                         |
| ذ : ḏ, Ḑ             | م : m, M                         |
| ر : r, R             | ن : n, N                         |
| ز : z, Z             | و : o, O, ö, Ö, v, V, u, U, ü, Ü |
| ژ : j, J             | ه : h, H                         |
| س : s, S             | ی : y, Y, ı, I, i, İ             |
| ش : ş, Ş             |                                  |

Arapça ve Farsça kelimelerdeki med harfleri aşağıdaki biçimde gösterilmiştir

|             |
|-------------|
| آ : ā, Ā    |
| و : ū, Ū    |
| ی : ī, Ī, ā |

Farsça vāv-ı maʿdūle ise uzun a (ā)'dan önce üst simge olarak “<sup>v</sup>” işareti ile gösterilmiştir.

Ḥ<sup>v</sup>āb, ḥ<sup>v</sup>ān, ḥ<sup>v</sup>āce gibi

#### 3.1.2. Takip Edilen Yol

1. Rehāyī Divanı'nda yer yer imlā hataları görülmektedir, bu yanlışlıklar daha çok ek ve birkaç yerde ise kelime eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Bu tür eksiklere rastlandığında metin tamiri yoluna gidilmiştir. Divanda şiirlere vezin gereği eklenen harf veya kelimeler köşeli parantez içinde gösterilmiştir.

2. Divanlarda genelde rastlanan zihaf ve imale hataları Rehāyī Divanı'nda da söz konusudur. Bu sebeple şiirlerin vezinleri bulunurken zihaf ve imaleler dikkate alınmamıştır. Özellikle zihaf ve imalelere dipnotlarda işaret edilmiştir. Metinde vezin gereği sözcüklerde zihaf ve imale okunması gereken uzun ünlülükler de bulunmaktadır. Bunlar nüshada nasıl yazıldıysa aynen korunmuş, uzun ünlüler gösterilmiştir.

3. Dipnotlarda zihaf ve imalelerin dışında harflerdeki nokta eksiklikleri, ek fazlalıkları, eklenen harf ve kelimeler de gösterilmiştir. Yanlış yazılmış kelimeler, sözlükler kaynak gösterilerek düzeltilmiş ve bunlara dipnotlarda işaret edilmiştir. Divandan şair tezkirelerine alınan beyit örneklerindeki okuma farklılıklarına da dipnotlarda kaynak gösterilerek dikkat çekilmiştir.

4. Divan metninde geçen Arapça iktibaslar, Farsça üç beyit ve bir gazel Osmanlı alfabesiyle değil, transkripsiyon alfabesiyle verilmiş; Farsça mısraların tercümesi de dipnotlarda gösterilmiştir. Arapça iktibaslar, sık kullanılan ve bilinen kullanımlar olduğu için tercüme edilmemiştir.

5. Eklerdeki düz-yuvarlak ünlülerde şairin genelde eylemlere getirilen “-sın” eklerinde “i” sesini “y” harfiyle yazdığı görülmüş ve bu haliyle transkripsiyon alfabesine aktarılmıştır. Bunu yanında “ñ”si ile yazılan yerlerde yuvarlak ünlüler tercih edilmiştir. Ek-eylem eki olan “-dır” ekleri metinde XVII. yy. söyleyişine uygun bir biçimde “-dur, -dür” imlasıyla yazılmıştır. İyelik eki olan “-ım, -im” ekleri yine aynı kurala uyularak yuvarlak yazılmıştır.

6. Doğru bir metin oluşturmak amacıyla Arapça ve Farsça yazılışlarından farklı biçimde yazılmış olan kelimelerin doğrusu metne yazılmış, bu durum dipnotlarda gösterilmiştir. Msl. ḥadeng = ḥadeng.

7. Osmanlı Türkçesi kelimelerin imlâsı için şu kaynak kullanılmıştır: F. Kadri Timurtaş, *Osmalı Türkçesi Grameri III*, Umur Reklamcılık ve Matabacılık Yay., 5. baskı İstanbul 1985. Arapça ve Farsça eklerin imlasında ise şu çalışmadaki kurallara uyulmuştur: İsmail Ünver, “Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler”, *Türkoloji Dergisi* (Ankara), 1993, c. XI, S.1, s. 51-89.

8. Bu çalışmada şiirlerin başlarında sıra numarası, sonra da şiirin vezni belirtilmiştir; beyitlerin ve bentlerin de sıra numaraları verilmiştir. Divan metninin her bölümündeki şiirler kendi içinde ayrıca numaralandırılmıştır.

9. Rehāyī Divanı müretteptir ve aşağıda görüldüğü gibi klasik bir divan tertibine sahiptir.

- a. Kasideler
- b. Terķib-Bend
- c. Tercī-Bend
- d. Muhammesler
- e. Gazeller
- f. Müstezad
- g. Kıt‘alar
- h. Nazımlar
- i. Rubailer
- j. Müfredler

10. Farsça şiirler ve müstezad divandaki orijinal sıralarına göre verilmiştir.

### 3.1.3. Nüshanın Tanıtılması

Rehayi Divanı'nın tek nüshası vardır. Bu nüsha İstanbul Üniversitesi Kütüphanesinde T. 663 numarada kayıtlı bir nüsha olmakla birlikte kayıptır. Ancak söz konusu nüshanın mikrofilminin Millî Kütüphane'de bulunması çalışmalarımızı nüshanın mikrofilmi üzerinden yapabilmemizi sağlamıştır.

Bu olumsuzluğa rağmen Divan'ın yazma nüshası kaybolmadan önce *İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Divanlar Kataloğu* (c. 2)'nda nüsha tavsifi yer almıştır. Nüshanın varaklarıyla ilgili bilgileri mikrofilm nüshadan görerek, dış özellikleriyle ilgili bilgileri ise Katalog'dan alarak Rehayi Divanı'nın nüsha tavsifini şöyle yapabiliriz:

Divan, Kütüphane fişinde şöyle gösterilmiştir:

Mikrofilm Arşivi nu. (Divanlar) 1111

Müellif adı: Ruhayî (Rehayi olmalıdır.)

Eser Adı: Divan

Boy: 200x132 mm.

Kütüphane: İst. Üniver. Ktb.

Kayıt nu. T. 663

Bu mikrofilm Ankara'da Millî Kütüphane Mikrofilm Atelyesinde hazırlanmıştır: Temmuz 1958.

Cildi; arkası meşin, üstü ebru kâğıt kaplı ve mikleplidir. 42 varaktan oluşan nüsha 202X120 ölçülerinde, vr. 1b'de 12, diğer varaklarda 17 satır bulunmaktadır. Yazı tâliktir. Kâğıdı aharlı âbadi taklidadır.

Ebru zeminli (Vr. Ib)'de "Men 'arefe nefsehū feḳad 'arefe Rabbehū [Nefsini bilen Rabbini bilir.]" şeklindeki meşhur hadis yazılı bir kâğıt yapıştırılmıştır. (Vr.IIa)'da İstanbul Üniversitesinin eski ve yeni harflerle mühürleri vardır. Eski mühürde "Edebiyat Kütüphanesi 663. Tedkik edilmiştir. 23 Kanunusanî 1928, Divan-ı Rehâyi" yazılıdır. (Vr. IIb) boştur. (Vr.IIIa)'da şu şiirler not edilmiştir:

#### Lİ MUḤARRİRİ-Hİ'L-FAḲÎR

*Me fâ' ī lün/ Me fâ' ī lün/ Me fâ' ī lün/ Me fâ' ī lün*

1. Fiğân kim ḡayli 'uşşâḳ içre a' dâd olmadık gitdik  
Sezâvâr-ı nigâh-ı çeşm-i bî-dâd olmadık gitdik
2. Biz ol rind-i tecerrüd-kâr-ı istiğnâ furûşuz kim  
'Arûs-ı kâm-ı dehirde ne dāmâd olmadık gitdik
3. Düşelden dil-şikenc-i kayd-ı raḳḳ-ı zülf-i cānāna  
Virüp naḳd-ı şekîb ü 'ömri âzâd olmadık gitdik
4. Bizüz ol bümveş-i ḡâne-i ḡarâb hicr ü muḥkem  
Nişîn-i şâz-ı naḡl-ı Gülşen-âbâd olmadık gitdik
5. Sebâḳ-âmûz her tıfl ü civânuz tâ ezel râbıt  
Debîristân-ı 'aşḳ içinde üstâd olmadık gitdik
6. Fiğân kim meclis-i cānānede yâd olmadık gitdik  
Kelâm-ı sükker ümmidiyle dilşâd olmadık gitdik

*Târîḡ-i Yûsuf Beg-zâde Es'ad Beg*

*Me fâ' ī lün/ Me fâ' ī lün/ Me fâ' ī lün/ Me fâ' ī lün*

1. Menāmında olup Yūsuf Beg’e müjde zehi müjde  
Toğup burc-ı sa‘ idden nāmı Es‘ ad oldu Mecd ile
2. ‘Uyūnı ‘ayn-ı ta‘ bir oldu rüyāya bu tārīhun  
Şeref Yūsuf Beg’e Es‘ ad gelüp dünyāya ḥamd ile

Sene 1133 (1720)

(Vr.IIIb)’de ise mahlas-gūyed ve Rif‘atī Beg başlıklı şu iki şiir bulunmaktadır.

*Maḥlaş Gūyed*

*Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn*

1. Tiğ-i ğamzeñ sīne-i şad-pāremi itdi şikāf  
Şerḥa-i dāğ-ı derūnum her biri bir şekl-i kāf
2. Çeşmün üzre kirpigün dīvān irüp düzdükçe şāf  
Pādişāh-ı heft-kışverdür celāl ebrū güzel

*Rif‘atī Beg*

*Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn*

1. Eyleme nūr u fütān ceriḥa hergiz i‘tibār  
Kiprigün<sup>1</sup> dendānesin sā‘at-be-sā‘at bindirür
2. İltifāt eylerse de çün sā‘at-ı ‘aḳrebüne

---

<sup>1</sup> Yazmada kibrinün şeklidir.

Her varış da iltifâtın saña dış indirür

Yazmanın buraya kadarki üç varağı Roma rakamlarıyla gösterilmiştir. Divanın asıl metninin başladığı varaklar ise normal rakamlarla gösterilmiştir.

Divan'ın ilk varağı (Vr.1a) kabul ettiğimiz sayfada ise "Mine'd-Devvâvîni't-Türkiyye Divan-ı Rehâ'î" biçiminde Divanın adı kaydedilmiştir. Hemen altında "Ez-cümle-i kütüb-i hakîr-i pür taksîr Seyyid Es'ad b. 'Ârif fî sene 14" şeklinde bir Kütüphane kaydı vardır. Varağın alt tarafına yakın kısmında ise Divan'ın sahibi olmuş kimseleri gösteren iki ayrı istishab kaydı bulunmaktadır:

İlk istishab kaydında "Şāhib ve mālîk-i Dīvān-ı Rehā'î, Şerîfî Mustafā Mutaşarrıf-ı İskenderiyye sâbıkan. Fî ğurre-i Şevvāl, sene 58"; ikinci istishab kaydında ise Arapça olarak "Şümme'steşhabehu'l-fakîr 'Alî Rızā ibn müşārün-ileyh el-merhûm ve 'an hulefā'î âmedî. Fî ğurre-i Ramazān 263" şeklinde bilgi vardır. Her iki istishab kaydında da okunamayacak kadar silik mühür vardır.

Bu varakta ayrıca Divan'ı elinde bulunduranlarca yazıldığı anlaşılan Es'ad adlı bir çocuğun doğumuna düşürülmüş bir tarih kaydedilmiştir:

*Tārîḫ-i berā-yı velâdet-i Yūsuf Beg-zāde Mîr Es'ad*

*Me fâ' î lün/Me fâ' î lün/Me fâ' î lün/Me fâ' î lün*

1. Zehî eltâf-ı Rabbânî hemîşe mekremet bahşâ

Ki ferzendiyle zeyn oldı Yūsuf<sup>2</sup> Beg hānesi ḥaḳḳā

---

<sup>2</sup> Vezin gereği zihaf yapılmıştır.

2. Sa‘ âdetle çü teşrîf itdi maḥdüm-ı civân baḥtı

Cemâl-i şubḥgâhında ḳuruldı meclis-i ğarrâ

3. Du‘ âlar eyleyüp Vâfık dedi teşrîfine târiḥ

Emîn eyle ḥatâyâdan dem-â-dem Es‘ ad’ı Mevlâ

Sene

1133 (1720)

Vr. 1b’den itibaren ise Divan metni başlamaktadır. Divan metni vr. 34b’de bitmektedir. Vr. 35a boştur. Vr. 35b ve 36b arasında yine aynı müstensih tarafından tâlik yazıyla yazılmış üç mektup metni yer almaktadır:

1.

“ *Kân-ı mihr ü muḥabbetün güheri ve gülsitân-ı mürüvvetün verd-i teri olan birâder-i cân berâberüm Cevherî Ahmed Çelebi Ḥazretlerinin ḥuzûr-ger-i menşûrlarına furûğ-ı şem‘-i şenâ şu‘le-bâr-ı taḥiyyât ü rûz-ı iḳbâl-i firûzelerine tâb-ı âfîtâb-ı du‘â pertev-nişâr-ı teslîmât u âfiyât kılınmagıyla mir‘ât-ı ḥulûs-nümâyî kemâl-i şıdk u vefâyî cılve-ger oldukda ma‘rûz-ı bende-i şaf-nihâd u şenâ mu‘tâd oldur ki eger câm-ı ḥâtır-ı âyîne-mişâllerine tefâḳḳur-ı keyfiyyet bende-i şadâḳat-makâl-i neşve-baḥş-ı aḥvâl mâ-fî’l-bâl olur ise el-ḥamdü li’llâhi’l-Meliki’l-Müte’âl taḥrîk-i per ü bâl himmet-i ‘anḳâ-ḥişâlleri ferḥunde ḥâliyle vücûd-ı bî-vücûdumuz ḳâf-ı kabâ-yı ‘âfiyyetde ḥoş-ḥâl olup gün-be-gün seḥâb-ı ‘ömr ü devletleri ‘âlem-i baḥt-ı sa‘âdetde bârende-i ‘izz ü rif‘at olmak ed‘iyyesine müdâvemet ehmm-i cümle-i ḥizmetimüz idigi cây-ı iştibâh-ı ḥazret degüldür. Ḥaḳḳ şubḥānehü ve te‘âlâ sipihr-i ḥacât u temennâ-yı jâle-rîz-i gülşen-i icâbet-nümâ eyleyüp milket-i devlet-fezâda tâ rûz-i cezâ gülçîn-i bâğ-ı maḳşad-ı aḳşâ olasız.”*

2.

“*H’āce-i debīristān-ı edībān-ı ma‘ārif-ṭālib sa‘ādetlū birāder-i mūkerremūm Rāgīb Mehmed Efendi Ḥazretlerinūñ şahāyif-cāy-i fażl u kemāl olan pīş-tahta-i ḥuzūr-ı sa‘ādetlerine nihāde-i varak-pāre-i muḥāleşat inşā vü taḥiyyāt-i muşādekat-ımlā siyākında benān-ı istifsār ile varak-gerdān-ı mecmū‘a-i perişān-evrāk ḥāl ü ḥātır-ı müştāk u çi-gūnegī-i dil-i pür-iştıyāk olunır ise bugün şıḥhatteyüz minet Ḥudā’ya velākin benüm birāder-i muḥteremūm ḥāliyā şadefçe-i dürer-i vücūd-i bī-vücūdumuz olan zāt-ı meşūdeyi emvāc-ı keder-i ḥurūş-ı baḥr-ı fenā saḥil-endāz-ı ‘ālem-i beḳā etmekle henüz yetīm-i bī-rāğbet olup fütāde-i beyābān-ı ḥayret ü ḥasret olmuşuzdur el-ḥükmü li’llāhi’l-Vāḥidi’l-Ḳahhār hemān Cenāb-ı Perverdigār-ı ‘ālem Ḥazretleri gevher-ger-nümāye-i vücūd-ı dostān-ı zevī’l-vefāyı ve ‘ale’l-ḥuşūş Cenāb-ı sa‘ādet-meābınızın nihāl-i gülsitān-ı ḥayāt olan zāt-ı mes‘ūdların ekdār-ı rüzgārdan maşūn u maḥfūz idüp ‘izzet ü rif‘atde ḳāim ü dāim eyleye. Çendān ki ḥāk-rā būd u bād-rā beḳā*

### 3.

*Neyyir-i pertev-nişār-ı şubḥ-ı sa‘ādet mehtāb-ı ziyā-pāş-ı leyālī-i şadākat maḥdūm-ı muḥterem-i zi-tekrīm ḥazretlerinūñ ḥuzūr-ı gülşen-i nesīm-i ‘anber-şemīmlerine inhā-kerde bende-i muḥliş-i ḳadīm oldur ki meşgale-i dehr-i dūn-ı pür-mihnet bā‘iş-i taḳşirāt-ı ziyāret olmuşdır. Ne ān ki inḳıṭā‘-ı rişte-i maḥabbet ü mürüvvet ola “Bisyār-ter-i ḳuşūrīm ma‘zūr-dār-ı mā-rā” maşdūḳı üzere ‘afv ile mu‘āmele buyurup ber-resm-i me’lūfe-i dīrīne ba‘de’l-i ‘aşā faḳīr-ḥāne-i bürehne buraya bendeñüzi ḳālīçe-i gül-naḳş-i teşrif-i ‘ālem-bahānız ile gösterānide ḳılmağa maḥall ü sezā görmeñizi temennā vü recā ile rik‘a-pāre terḳīm ü inşā olınmışdır. “Biyā be-ḳulbe-i mā gülsitān kūned ḳademet”<sup>3</sup>*

Vr. 37b-vr. 38a’da ise nesih yazıyla tarih düşürmeler yer almıştır. Daha sonraki boş varaklara ise boya veya ilâç tarifleri ve çeşitli notlar yazılmıştır.

<sup>3</sup> İstanbul Kütüphanesi Türkçe Yazma Divanlar Kataloğunda bu mektuplar tezkire parçası olarak nitelendirilmiştir. a.g.e., s. 524.

**Nüshanın başı: ( vr. 1b )**

Ḳanı ol şeb ki yār ‘uṣṣāḳı anda şād-kām itdi  
Ḳanı ol gün ki a‘dāyı esīr-i ḳayd-ı dām itdi

**Nüshanın sonu: ( 38a )**

Didi Rehāyī fevtinüñ tārīḫini gūş idicek  
Ola bu Zeyneb Ḳadına gülzār-ı cennetde mekân

Divanda müstensih kaydı ve istinsah tarihi bulunmamaktadır.

Rehayi Divanı’nda biri naat olmak üzere üç kaside; bir terkīb-bend, bir tercī-bend, iki muhammes, biri Farsça olmaz üzere 87 gazel, bir müstezad, 11’i tarih olmak üzere 15 kıt‘a, iki rubaī, iki nazm, üçü Farsça ve sekizi tarih olmak üzere 20 müfred vardır.

### 3.2. Divan Metni:

#### Kasideler

1

*Me fâ' î lün / Me fâ' î lün / Me fâ' î lün / Me fâ' î lün*

1b anı ol eb ki yâr 'uāı anda ād-kām itdi  
anı ol gün ki a' d yı es r-i ayd-ı d m itdi

anı ol eb ki nuret-y b olupdı alb-i ' ıqlar  
anı ol gün g r h-ı d men nı inhiz m itdi

anı ol eb ki 'u a t l ' itdi meh-i devlet  
anı ol gün 'ad ya zelle 'arz-ı iti m itdi

anı ol eb ki k y-ı ' ı n bir baka ' lemdi  
N c m-ı 'arza ol dem necm-i gerd n rek-i tüm itdi

5. O ebd r eb n c mın nergis-i g lz r-ı c n ıldı  
O gündür g n dile mihrin g l-i b g irtis m itdi

O ebd r eb meh-i nev ancer-i cev  urdı a' d ya  
O gündür gün ki mihre ' ı n mihr-i 'iz m itdi

O ebd r eb ki bir mab b-ı m stesn -yı ma' n d r  
Ta' au eyleyüp c n u dil a a itir m itdi

Ne mab b anı va f-ı ezel vaf itdigi demde  
Otuz beyt ile bir ra' na a de intiz m itdi

Ruḥı vaşfinda mihri vech-i teşbîhe sezâ gördi  
Mişâl-i zülfini ammâ leyâlî-i kirâm itdi

10 ‘İbâdet kıldı hem qadr-i vişâlin tāk-ı gerdündan  
Daḡı ḡâl-i ruḡı tâ‘ bîrini encüm nizâm itdi

Nice şerḡ olur ol vaşşâfı vaşfinda muṭavveldür  
Velî dil muḡtaşar kıлмаḡla anı iḡtitâm itdi

O maḡbûb-ı cihân-ârâdur ol kim Ḥālîk-ı kevneyn  
Aña ta‘ yîn-i nâm itdigi dem mâh-ı şıyâm itdi

2a Ne mâh evvel dem anuñ şem‘ ine cem‘ olanuñ Mevlâ  
Vücûdın sûz-ı dûzaḡdan sezâvâr-ı selâm itdi

Ne mâh anuñ miyânın hâle-i âḡûşa kim aldı  
Ḳamu eksüklüḡin Ğufrân-ı Ḥaḡḡ bedr-i temâm itdi

15 Ne mâh ol serv-i ma‘ nîdür ki kim pâyine yüz sürdi  
Dilin âzâd-ı sûz-ı rüst-e-ḡîz ile benâm itdi

Ne mâh anda nüzûl-i ḡazret-i Furḡân-ı mu‘ ciz-ḡû  
Risâletle resûli cümle mürselden ‘ izâm itdi

Resûl-i kibriyâ mesned-nişîn-i maḡşad-ı aḡşâ  
Cemâl-i ‘ âlem-i dünyâ anuñla ibtisâm itdi

Şehenşâh-ı rüsûl-i ‘ uḡde-ḡüşâ-yı bend-i her müşkil  
Nihân zâhir ‘ ulûm-ı küll vücûdın iltizâm itdi

Odur ol şeh-süvār-ı ‘arşa-gāh-ı ‘ālem-i bālā  
Ki reşk-i na‘l-ı esbi rūy-i māhı zerd-fām itdi

20 Degül meh bir ḥamīde-çerḥdür devrān şeb-i mevlūd  
Be-ta‘zīm aña kef ber-sīne kıldı ḳaddi lām itdi

Ḥuşūşā kim ḳamu āşnām-ı deyr ü tāḳ-ı Kisrāyı  
Zuhūr-ı maḳdem-i mevlūd-ı pākī inhidām itdi

Sücūda vardılar ma‘nīde teşrīf-i ḳudūm ile  
Hümānā cāmī‘-i dehr içre kim ol şeh kıyām itdi

Şeh-i ḥayrū’l-beşer kim cism-i nā-yābın şeb-i isrā  
Şaf-ı ervāḥ-ı ḥayl-i enbiyāya Ḥaḳḳ imām itdi

Ḥabībā Aḥmedā şāhā eyā maḥbūb-ı bī-hemtā  
Ḥudā zāt-ı şerīfūñ muḳtedā-yı ḥaşş u ‘ām itdi

25 Sen ol serv-i gülistān-ı nübüvvetsin ki sulṭānum  
Fezā-yı lā-mekānı ḳāmetūñ cāy-ı hırām itdi

Sen ol mihr-i sipihr-i gīt<sup>4</sup>-i rahmetsin ki envāruñ  
Nehār-ı şer‘-i pākūñ tā be-maḥşer ber-devām itdi

Sen ol şem‘-i hüdāsın gerden-i fānūs-ı İslām’ı  
Şu‘ā-ı şer‘ūñ ins ü cinn içinde müstedām itdi

2b Sen ol mesned-nişīn-i ḳurb-ı Ḥaḳsın kim nüh eflāki  
Cenāb-ı ḳadrūñe Vehhāb-ı ‘ālem ber-ḥıyām itdi

<sup>4</sup> Vezin gereği gītī sözcüğündeki ikinci “-i” sesi düşürülmüştür.

Sen ol gül-gonçe-i gülşen-serā-yı mülk-i ‘izzetsin  
 Degüldür zātuñ üzre Hāzret-i Mevlā ğumām itdi

30 Mü’essir olmaya te’şir-i tāb-ı mihr ü meh tā kim  
 Hıyām-ı hıfzuña bir sāye-bān-ı müşk-fām itdi

Sen ol müstağnī-i pāk-i cihānsın kim iki kūy  
 İki yanunda Mevlā sīm ü zer kılmak merām itdi

Tenezzül itmeyüp dünyā-yı dūna zerrece zātuñ  
 O kārı eyledüñ kim server-i hayrū’l-enām itdi

Sen ol āzāde serv-i bāğ-ı bī-meyl-i fenāsın kim  
 ‘Adīm-i sāye-i pāküñde anı remz-i tām itdi

Sen ol nūr-ı hüdāsın kim seni Hāḫḫ ümmetüñçün bir  
 Besī memhūr-ı şefkat nāme-i rahmet peyām itdi

35 Senüñ vaşfuñ kitābet oldı mı ey āyet-i rahmet  
 Velākin şafḫa-i miḫdārumı ḫāmum ḫitām itdi

Ne ḫaddüm vaşf idem bir mūy-i zūlf-i serde evşāfuñ  
 Hemān Cibrīl-i dil endīşe-i sevdāyı ḫam itdi

Dilerdüm şīt-i na‘tuñ tā-be-‘arş itmekligi ammā  
 Meşāmm-ı ṭab‘umı berd-i tebehkārı zi-kām itdi

Nice ḫābildür ammā mādiḫ-i memdūḫ-ı Hāḫḫ olmak  
 Göñül ancaḫ ḫużūra ‘arż-ı ḫālī ihtimām itdi

Ĥidivā merḥamet-dārā şefî<sup>5</sup>-i her günāhkārā  
Eyā ġam-ḥ<sup>v</sup>ār-ı ümmet ma<sup>6</sup>şiyet bendüñ temām itdi

40 Ben ol dūzaḥ-ı sezāvār Rehāyî ki sulṭānum  
Beni ne dūrî<sup>5</sup>-i cennet ne sūziş iġtimām itdi

Ben ol āvāre-i vādî-i <sup>6</sup> işyānum ki rüsvāyı  
Reh-i iḳbāl-i mülk-i zühdi ġüyā in<sup>6</sup> idām itdi

Ben ol mesned-nişîn-i mülk-i <sup>6</sup> aczem n'eyleyem bilmem  
Hücüm-i ceyš-i ġaflet hedm-i ḥışn-ı i<sup>6</sup> tişām itdi

Ben ol murġam ki lānem lāyıḳ-ı evc-i sa<sup>6</sup> âdetken  
Beni bu nefis esîr-i dāne-i dām-ı li<sup>6</sup> ām itdi

3a O maḳam kim varıcak mescide bezm-i taḥayyülde  
Dilüm miḥrâb-ı ebrû-yı bütân ḳandîli cām itdi

45 Semend-i ihtiyârı vādî<sup>6</sup>-i taḳvāya sürdüñ de  
İrüp peyk-i hevā dest-i sedā-yı der-licām itdi

Ne dem teşhîr-i mülk-i tevbye tiġ-i zebān çekdüm  
Gelüp dest-i teġāfûl bi'z-zarûri der-niyām itdi

Beni şaşt-ı teġāfûl menzil-i şaḥn-ı ma<sup>6</sup> âşîye  
Kemān-i nā-şekîb[üñ]<sup>7</sup>den atılmış bir siḥām itdi

<sup>5</sup> Vezin gereġi zihaf yapılmıştır.

<sup>6</sup> Vezin gereġi zihaf yapılmıştır.

<sup>7</sup> Vezin gereġi eklenmiştir.

N'ola hālüm 'aceb dest-i 'adū-yı nefis-i bed-ḥūdan  
O zālīm šāhid-i iqbālūmi kendüye rām itdi

Ḳosañ ger tā-be-maḥşer ḥ<sup>v</sup>āhiş-i bīdārī itmez sen  
'Acebdür dīde-i inşāf 'aceb ḡaflet menām itdi

50 Ḥabībā derd-mendem nā'il-i 'adn-i şefā'at kııl  
Ne dem kim dūzaḡ ehl-i cürme ḡaşd-ı intikām itdi

Rehā-yāb eyleyüp ben bendeñi luṭf it mürüvvet kııl  
Hemān dem kim girībānum be-kef dest-i ḡışām itdi

Hezārān şad-te'essüf bu 'amelhā-yı siyeh-kārī  
Eger ben 'ācizi nā-lāyık-ı dārü's-selām itdi

Ḥarīm-i beyt-i na' tuñ murḡıyam ammā ümīdüm bu  
Esīr-i dūzaḡ olmam Ḥaḡ ḡarem şaydın ḡarām itdi

Hezār-ı gülşen-i firdevs-i Ğufrān olsa şāyāndur  
O dil kim būy-ı verd-i na' tuñ ıtr-ı meşām itdi

55 Hele yüz biñ şenā vü ḡamd Ḥaḡḡ'a zātuñı taşdıḡ  
Bizi ḡayru'l-ümem kıılmaḡlıḡ ile ihtirām itdi

Selām olsun hezārān ālüñe aşḡābuña bizden  
Ḥudā devrān-ı mäh-ı rüzeyi tā kim müdām itdi

Dil-i a' dāñı tār u ḡalb-i aḡbābuñ ile pür-nūr  
O kim devr-i şeb ü rüzī ilā-yevmi'l-ḡıyām itdi

## 2

*Fā' i lā tūn / Fā' i lā tūn / Fā' i lā tūn / Fā' i lūn*

- 1 Hāmdüli'llah kim daḥı bir böyle 'ālem görmedüm  
'Ālem-i dilde bu gūne bāḡ-ı hūrrem görmedüm

- 3b Öyle bāḡ anuñ güli mihr-i şabāḥ-ı rüz-ı 'ıyd  
Nergisi necm-i şeb-i kıadr ile bu em görmedüm

Bu ṭabīb-i rüzgāruñ zāḥm-ı 'irfāna daḥı  
Hoḳḳa-i pīrūzesinde böyle merhem görmedüm

Böyle bir gün görmedüm dirsem n'ola bu ana dek  
Ehl-i dilden kimseyi zīrā ki bī-ḡam görmedüm

- 5 Şimdi gördüm verd-i bāḡ-ı ṭab' ı ḥandān ben hele  
Buña benzer bir dem-i ferḥunde bir dem görmedüm

Bu güşād-ı gonçe-i āmāle bā' iş neydügin  
Şimdi bildüm ṭab' a bundan ḡayrı mülhem görmedüm

Kim bu bād-ı esb-i sür' at-cūy-i paşadur meger  
Mā-ḥaşal cān u dile hīç bundan elzem görmedüm

Böyle bir paşa ki hem-nām-i Resūl-i kibriyā  
Aña beñzer muḥterem zāt-ı mükerrerrem görmedüm

Muştafā Paşa-yı nām-āver ḥidīv-i dād-ger  
Böyle bir şāyeste-i şadr-ı mu' azzam görmedüm

10 Bu Bekir şıdķ u ‘Ömer-‘adl ü ħayā ‘Oşmān hem  
Mişl-i Ħaydar böyle bir mānend-i Rüstem görmedüm

Be-her-i nazm-āverān u mehter-i şāhib-dilān  
Ħüsn ü ħulķ ile mükemmel anda bir kem görmedüm

Buña şükr itmek gerek kim şākiri mes‘üddur  
Kim anuñ mānendini gūş itmedüm hem görmedüm

Ebr-i luţfı kaţre-bār olsa gül üzre seyr iden  
Dür bulup gülşende dirdi böyle şebnem görmedüm

Luţfuna maţhar düşen diller dem-a-dem böyledür  
Lücce gevher buña beñzer Baħr-ı Kūlzüm görmedüm

15 Ey süĥanver dāverā ve’y nazm-güster serverā  
Zāt-ı pākūñ gibi müstekrem müselleme görmedüm

Böyle mi eylerdüm evşāfuñ ben ammā n’eyleyem  
Baĥtum aşla kevkeb-i sa‘d ile hem-dem görmedüm

4a Bā-ĥuşuş ol şā‘ir-i mu‘ciz nizāmem kim daĥı  
Ħāme-i ejder-femüm gibi şerer-dem görmedüm

Dir şarīr-i kilkem iĥyā-yı süĥanda ĥāl ile  
Ṭab‘ uñ-āsā hem-dem-i ‘İsī-i Meryem görmedüm

Hem gören dir bezm-i ma‘nāda ĥurūş-ı nazmumı  
Böyle bir cām-ı mey-i reşk-āver-i Cem görmedüm

20 Gör  u     b  -1 med   nde  azel-h    ndur yine  
  ndel  b-i  ab   um- s  n ola dirsem görmedüm

C m-1 la  l m gördi dirse  n r-i d dem görmedüm  
Yok [u] gel girme  ana v  dökme giryem görmedüm

 att -1 ber- verd leb-i g m-kerde ba r-1 behcet    
Anda rehn idi dimi sin öyle   tem görmedüm

Sen nu  d-1  abrum   l ile aldu  ey per   
M rtehen da  v s  neymi  an  bilmem görmedüm

Bu taz ll m t -be-key ey    -i lu  bet-b z-1 n z  
Ben  amu ndan  ayrı der-    -1 s nem görmedüm

25. Ey per  yo sa  ik yet eylerem  ol z ta kim  
N  il-i k m olmam  andan bir  dem görmedüm

  zret-i Paşa-y  ekrem d ver-i   li-himem  
Server-i a sen- iyem All hu a  lem görmedüm

Gerçi kim d ny  bilür  ab   um tenezzül eyleyüp  
Kim sen   va fında ta r k itdigün fem görmedüm

Bi - -zar r     -1 med    eyledüm z r  ki ben  
  ymet-a  lem sen gibi   rf na er am görmedüm

Bu   m d m mid hatu  gördükde dirse  sen da ı  
Böyle p r-dürr   güher bir ma  den   yem görmedüm

- 30 Ey Rehāyī lāfī ҡo buldı ҡaşıdeñ intihā  
Ben saña şimdi du‘ādan ғayrı elzem görmedüm
- Ömr ü devlet ber-қarār iқbāl-i rif‘at pāyidār  
Diyesin tā Һaşre dek zātumda bir ғam görmedüm
- 4b İsterem kim nā‘il-i elṭāf ü ihsānuñ olup  
Diye ‘ālem böyle bir dādār-ı ekrem görmedüm

## 3

*Fe i lā tūn / Fe i lā tūn / Fe i lā tūn / Fe i lūn*

- 1 Bāreka’llah<sup>8</sup> zihi dā‘iye-i dil-i tenvīr  
Levḥaşa’llah<sup>9</sup> ‘aceb-i lāyiḥa-i mihr-i münīr
- Merḥabā dā‘iye-i derd-i ser-i ceşş-i ḥazen  
Ḥabbezā lāyiḥa-i ḥüsrev-i tefriḥ-i serīr
- Bü’l-‘aceb dā‘iye ser-meş‘al-i şeb-tār-ı miḥen  
Pür-ṭarab lāyiḥa mihr-i seḥer-efrūz zamīr
- Böyle bir dā‘iye bu kim gül-i nev-ḥiz-i ṭarab  
İtdi kām-ı dilümi nūkhet-i feyzi ta‘ṭir
- 5 Ḥoş-nesīm-i nefesi lücce ḥurūş-i yem-i şevḳ  
Pā-ğubār-ı keremi māye-furūş-i iksīr
- Ser-be-zānū-yi ferāğat görüp ol gül-i ṭa‘bum  
Eyledi reng-i ғaḫab mihr-i ‘izārın tağyīr

<sup>8</sup> “Allah mübarek eylesin”

<sup>9</sup> “Maşallah”

Didi baḡ baḡ ki ne hengām-i ḡamūşīdūr bu  
Bu o demdür ki zebāna gele şaḡş-ı taşvīr

Bu o demdür ki be-nāmuñda ser-i ḡāmeñden  
Biz midḡatde ola sāz-ı ney āheng-i şarīr

Bu o demdür ki dehān-ı ḡalem i‘ cāzuñdan  
Ola destüñde varaḡ-pāre zebān-ı takrīr

10 Bu o demdür idesin vaşfını ol zātuñ kim  
Levh-i tavaşşufa ḡired itdi göge taşīr

Ṭā’ir-i evc-i kemāl a‘ nī<sup>10</sup> ḡümā-yı ‘irfān  
Ḥāfız-ı muşḡaf-ı dīn-i ‘ālem<sup>11</sup> ‘allāme nazīr

Ḥāşıl-ı ḡülşen-i ‘işmet ḡül-i memdūḡ-i hezār  
Gevher-i ḡulzüm-i ‘iffet dūr-i dūr-i taṡḡīr

Mihr-i eflāk-ı kerem ya‘ni Meḡemmed Beg kim  
Ṭābiş-i luṡfı ider zerreyi mehtāb-ı münīr

Mīr-i pākīze-nihād veled-i āşaf-ı ‘ahd  
Ki odur şānī<sup>12</sup>-i Sulṡān Süleymān’a vezīr

---

<sup>10</sup> Vezin gereḡi zihaf yapılmıştır.

<sup>11</sup> Vezin gereḡi zihaf yapılmıştır.

<sup>12</sup> Vezin gereḡi zihaf yapılmıştır.

5a ‘ Ammera’llāhu<sup>13</sup> o Eflāṭūn<sup>14</sup> ‘ azīmü’ş-şāna  
Olsa tāriḥ iki zāidle olur bu taḥrīr

Ne güzel āşaf -ı ‘ ahd oldu Siyāvuş Paşa  
Her umūrında ola Ḥazret-i Allah zahīr

Ḳahramāndur dem-i pür-ḥāşda ol ammā kim  
Kār zār içre budur hem-çü Nerīmān-ı dilīr

Vaḳt-i bezm ṭarab-ı şüküfte-gül-i bāğ-ı edeb  
Der-i rezmüne ğazab bebr-i mehābet dilşīr

Meh-i cebīni k’ola mevc-zen-i çin ğazab  
Dem-i evvel ola ḥūn-girye elinden şemşīr

20 Na‘ ra-baḥş itse o demde buña nisbet ḥaşmuñ  
Ola gülbang-ı ra‘ d-ı gūşına zenbūr-ı şağīr

Ġazabı böyledür āḥlāk-ı kerīmi ammā  
Yād olunsa dil-i sengīn-i bütān ola ḥamīr

Mīr-i pākīze-güher ḥüsrev-i himmet-perver  
Tūğ-ı şāhī naẓarında çü megesrān-ı ḥaḳīr

Giysū<sup>15</sup>-yı zühre eger ‘ arz ola keyvānveri  
İtmeye kāḥ-ı felek ḳadr ne cārüb-ı ḥaşīr

<sup>13</sup>“ Allah ömrünü uzun etsin”

<sup>14</sup> Vezin gereği zihaf yapılmıştır.

<sup>15</sup> Vezin gereği zihaf yapılmıştır.

Olsa ‘ anķā himemi sāye-ber-endāz<sup>16</sup>-ı kerem  
 H<sup>v</sup>āhiş-i rif‘ at ile ola hümā-sāye esīr

25 Balsa evc-i keremin dūd-i dil-i faķr ūlfet  
 Ola bāğ-ı diline ķatıre güher ebr maķīr

Bir nefes der-i bağal sāye-i luķfı olsa  
 Cān bulup gerü muķaķķar ola bir germ ķarīr

Ber- kemāl idübine naķl-i hūner-perverdi  
 Lezzet-i fākihe güftār yetişemez mi beşīr

Gülşen-i gönçe himem ķāşiyet-i zātında  
 Nice ta‘ dād olınur naķl-i hūner mīve kesīr

Cümleden biri bu itdikde ķadeng<sup>17</sup>-endāzı  
 Ki ider ‘ arşa güzer zemzemehā-yı tekbīr

30 Mülk-i sidre-i hevādāri-i taķsīn olup  
 Levķ-i ilhāma ķalem rāz-ı dil eyler taķrīr

5b Böyle kim bu kederün eyleye inşā‘allāh  
 Hūner-i toz-ķoparan şöhretini bī-teşķīr

Fi’n-nażar baķsañ eger āyīne<sup>18</sup>-i inşāfa  
 Görinür yā meger-i toz-ķoparan aña nażīr

<sup>16</sup> kelimenin başına elif yazılmamış

<sup>17</sup> Ħadeng kelimesi metinde “ĥ” sesi ile yazılmıştır, oysa bütün sözlükler bu kelimeyi “ĥ” ile yazmaktadır, ayrıca “ĥadeng” şeklinde bir kelime yer almamaktadır. Msl. Bk. Ziya Şükün, Farsça Türkçe Lügat, MEB yay., c. 2, İstanbul s. 765

<sup>18</sup> Vezin gereği zihaf yapılmıştır.

Dem-i evvelde ziyād atdı  okuz yüz kezden  
Bi  kez  zm yi  ile bulmaz o menzil ne t r

Böyle bir v k  a-i    lem-i  ayret sözi  
Bula mı her ne  adar p  -rev olsa ta  b r

35 Bu der-i server-i cem me reb-i    l  kevkeb  
Olmaya  ayme-i  anı da ı gerd n keb r

 ar  çok tutdı bu devr n güher-i m h-ı nev  
Olmadı bir hüner eng  tine l yık zih-g r

B z <sup>19</sup>-y  rif  atine bil ki sez  virdi felek  
Olsa    lemde eger  avs-i  uzah <sup>20</sup> s z-pez r

M r-i   srev-meni   Hüsrev-i Rüstem-revi    
Ey dil r-i siper end z meh-i  te   em  r

Pehliv n na vel  menzil-i ev  fu da  
Toz  oparma da niçe toz- oparan itdim z r

40  avf m oldur ki ide  ab  -ı  af  me reb  i  
C nbi -i hiddet-i   m-   -ı  abi  at tekd r

Beyt-i ma  m re-i va  fu da görürsün ru una  
Dest-i mi  m r-i  a  -p   n ile k l ta  m r

<sup>19</sup> Vezin gereği zihaf yapılmıştır.

<sup>20</sup> “  z  ” kelimesinde “- ” sesi vav harfi ile yazılmış, kısa olması gerekiyor. Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik L gat*, Aydın Kitabevi, 11. Baskı, Ankara 1993, s. 532.

Bu ne mümkün ki kemāl üzre idem evşāfuñ  
İtmemişdür bilürüm ḥaḳḳ-ı edāda taḳṣīr

Bā-ḥuṣūṣ ‘İsī<sup>21</sup>-dem ol şā‘ir-i mu‘ciz-naẓmam  
Ki eger eyler isem vaṣf-ı bütān[ı]<sup>22</sup> taṣvīr

Cān virüp ‘ālem aña ‘āşık-ı Mecnūnveş olur  
Görmedin zülfi ḥayāliyle olup der-zencīr

45 Bu ‘aceb-ter mi devātum çeh-i Bābil dirsem  
Aña āmed şud ile ḥāmem olup efsūn-gīr

Ne kadar vaḥşi ise şāhid-i maẓmūn elbet  
Başlayup siḥre ider genc<sup>23</sup>-i süḥanda teşḥīr

6a Serverā gāhi bu meydān-ı süḥanda ḥaşmuñ  
Çeşmine ḥāmem olur nīze-i āteş te’şīr

Niş-ger-i cılve olur vaşfuña gelse am mā  
Devḥa-i mısr-ı merāmumda degüldür cā-gīr

Ḥaḳḳ bilür idemedüm medḥūñi maḳşūd üzre  
İtdi ḥod vaşfını ḥoş gerçi Rehāyī taşdīr

50 Böyle vaşf itmez idim zāt-ı şeref-tāli‘ñi  
Beni güldürse idi baḥt-ı melāmet te’şīr

<sup>21</sup> Vezin gereği zihaf yapılmıştır.

<sup>22</sup> Vezin gereği eklenmiştir.

<sup>23</sup> Cim yerine h yazılmış, nokta konulmamıştır.

Ol adar zillet eerdür ki degöl zātumdan  
Beni itdürdi bu ālī<sup> </sup> dil ü cāndan tenfīr

Ol adar metn-i muavveldür eger er itsem  
Derdümün biñde birin mutaar olmaz tefsīr

Ne adar muber-i hāır idi kim dirdüm lik  
İstemem kim ola mir’āt-i zāmīrūn tekdīr

Aña mutāc degöl<sup>24</sup> cism-i ferāset-naaruñ  
K’ola tarīr-i amum itmek ile hāli hābīr

55 Hāk-i pāy-ı keremün nā’ili olsam dir idüm  
Rūzgār ire benüm var ise āib-iksīr

Sözi atvīle ne hācet bu meeldür kāfī  
Yek bahāne ü beyāyed be-lufhā-yı emīr

Besdür avālümüz ‘arz ise ara fehm oldu  
Daı tavīl-i kelām ola sezā-yı ta‘zīr

Meger inā-yı du‘ā ola ki maūd oldur  
Olur ‘unvān-ı aā‘ idde ol imzā-yı aīr

Nitekim dā‘iye-i maad ola dillerde  
Kimisi ey’-i yesīr ü kimisi emr-i ‘asīr

---

<sup>24</sup> Vezin gerei “degöldür” kelimesinden “-dür” eki ıkarılmıştır.

60 Dilerem dā' iye-i devlet-i dāreynüñi ben  
Ber-murād ide heme hāzret-i Vehhāb-i Qadīr

### Terkīb-Bend

*Fe' i lā tūn / Fe' i lā tūn / Fe' i lā tūn / Fe' i lūn*

Ey ham-ı zūlf-i siyeh-tābı kemend-āver-i nāz  
Turre-i dām-ı fīten-sāz-ı dil-i ehl-i niyāz  
6b Ey füsūn-i sühan-i gönçe güşāyende-i rāz  
Ve'y qad-i nevresi nādīde nihāl-i i' cāz  
Mālik-i gevher-i rāz iken o çeşm-i gāmmāz  
Bu 'acebdür ki dimez eyleyem anı iḥrāz  
Şah-ı vādī-i tegāfūlde nedür bu tek ü tāz  
Esb-i nāza yiter irḥā-yı 'inān itme biraz

Piç ü tāb-ı gām-ı 'aşkuñla çü tāk oldum ben  
Bu tecāhül yiter ey şūḥ helāk oldum ben

İtdüm efkār-ı lebūñ fikr-i muḥāl itmez iken  
Mestūñ oldum heves-i cām-i vişāl itmez iken  
Dil-i āvāre ḥayāl-i ḥaṭ u ḥāl itmez iken  
Uḡradum ḥāṭıra-i dām-ı melāl itmez iken  
Neydi luṭfuñ teni 'aşkuñ çü hilāl itmez iken  
Gūş iderdūñ beni gām mişl-i ḥılāl itmez iken  
Böyle gözden çıkarur diyü ḥayāl itmez iken  
Başladuñ cevre gamuñ qaddümi dāl itmez iken

Senden ey zühre-cebīnüm kime āh eyleyem āh  
Sen ki gūş itmeyesin āhumı ben n'eyleyemāh

Luṭfuñ evvel dile ey şūḥ-ı dilāra ne idi  
 Zerre ki ‘arz-ı ruḥ-i mihr-i temennā ne idi  
 Cüz’-i dilrîş-i ğam olduḡda ‘aṭāyā ne idi  
 Merhem ‘āfiyet-i iḥsān-ı tesellā ne idi  
 Bā-ḥuşūş ol süḥan-ı la‘l-i muşaffā ne idi  
 Ṭab‘a baḥşāyiş-i keyfiyyet-i şahbā ne idi  
 Çünki bu zulüm iderdüñ o kerem yā ne idi  
 Şimdi n’oldı ḳavlün evvel meger āyā ne idi

Söyle ḳurbānūñ olam bende-i fermān-berüñem  
 Yine ol çākerüñem ben yine ol kemterüñem

7a Şu‘le ṭab‘a ḳanı ol itdigün elṭāf ḳanı  
 Dür-i eltāfa velī ḳaldıḡuñ aşdāf ḳanı  
 Ger disem hem çü ruḥuñ āyine-i şāf ḳanı  
 Dir idüñ sen gibi bir ṭūṭi<sup>25</sup>-i vaşşāf ḳanı  
 Ḳanı ol söz aña cān itmişem itlāf ḳanı  
 Kilküm dir idüñ ey bülbül-i leffāf ḳanı  
 N’oldı ol luṭf u kerem n’oldı ol evşāf ḳanı  
 Gele Allah’ı severseñ ḳanı inşāf ḳanı

N’eyledüm n’eyledüm ey şūḥ-ı cefā-cū saña ben  
 Göresin tā bu ḳadar zulmi revā mı baña sen

Görme lāyık beni āh itmege mu‘tād idesin  
 Ḥayfdur ḥayf ki bu ‘ālem[i] ber-bād idesin  
 Sen ki nā ters-i Ḥudā çeşmüne cellād idesin  
 Nāmuñ ‘ālemde dirîḡā şeh-i bîdād idesin  
 Hedm-i ḳalbümle dil-i düşmeni ābād idesin

<sup>25</sup> Vezin gereği zihaf yapılmıştır.

Hüzn-i erbāb-i dili şādi-i hussād idesin  
 Bir gün ol dem gele kim itdügüne yād idesin  
 Havfum ol sen de bu derde düşe feryād idesin

Yohsa şāhā ğarazuñ bendeñi qatl ise eger  
 Çi tekellüf be-ġidā-yı nigh-i nīm tu ser

Dil-siyāhā haṭ-ı nev-ḥīziñe qurbān olayum  
 Ya'ni ol ebr-i tarab-rīziñe qurbān olayum  
 Nefḥa-i ber-süḥan-āmīziñe qurbān olayum  
 O nesīm-i gül-i cān-bīziñe qurbān olayum  
 Tabīş-i zülf-i dil-āvīziñe qurbān olayum  
 Bendeñem bende be-her çīziñe qurbān olayum  
 Çeşm-i mest-i fiten-engīziñe qurbān olayum  
 Hañcer-i ğamze-i ser-tīziñe qurbān olayum

Nāzenīnim iki bir dest-i be-tiğ eyleme hīç  
 7b Ğarazuñ neyse hemān eyle dirīğ eyleme hīç

Mey-i naḥvet be-serem vaḳt ola ḥuşyār olasın  
 Açıla nergis-i mestüñ daḥı bīdār olasın  
 Nice bir böyle gül-i bāğ-i sitemkār olasın  
 N'ola ger şaḥn-ı dile serv-i hevādār olasın  
 Belki bir ğonçe-i ḥār-ülfet ile yār olasın  
 Bülbül-i tab' -ı Rehāyī gibi pür-zār olasın  
 Qā'ilem cevruñe tek dünyada ḥoşvār olasın  
 İhtirāzum bu hemān hem-dem-i aġyār olasın

Leb-i gülgün-ı revānsāñı semen-fām ideler  
Düşürüp ağıza āhır seni bed-nām ideler

### Tercî-Bend

*Meḥ ū lü/ Me fāḥ ī lü/ Me fāḥ ī lü/ feḥ ū lün*

Ey şüh-ı cefā-pîşe vü ey şāh-ı sitemkār  
Ey gonçe-i hār-ülfet ü ey hem-dem-i ağıār  
Sen gül gibi üşkûfte-i gülzār-ı meserret  
Ben bülbül-i şūrîde-şıfat şām u seher zār  
Sen hüsñ ile nāzende şeh-i Mısr-ı leṭāfet  
Ben hüzñ ile Yaḥ kūb-şıfat hāste vü ğam-h<sup>v</sup>ār  
Sen şemḥ -i şeb-efrüz gürüh-i süfehā ben  
Pervāne-i pür-sühte-i āteş-i efkār

Ger böyle ise resm-i reh-i mihr ü maḥabbet  
Ḥuşşāḳa ḥ adem ola meger menzıl-i vuşlat

Laḥ lüñ şanemā şimdi ki külhende görürsin  
Bir gün anı bülbül gibi nālende görürsin  
Āyîne-i ruhsāruñı jeng-āver ider haṭ  
Bağmaz yüzüne saña geçen bende görürsin  
Şimdi nazar it ğarkā-i hūnābe-i eşke  
Bir vakt ola bu demleri sen kıanda görürsin  
8a Kendüñ gibi bir kāfire dil-bende olursañ  
Bu maṭlaḥ u vird itmemesin sende görürsin

Ger böyle ise resm-i reh-i mihr ü maḥabbet  
Ḥuşşāḳa ḥ adem ola meger menzıl-i vuşlat

Dil-ḥasteñe āyā ki ṭabībā ne devā yok  
 Yā ḥoḳḳa-i la‘ lünde mi dārū-yı şifā yok  
 Bir pürsiş-i ḥāṭırda olunmaz mı nighle  
 Var ise şifā-nāme-i çeşmünde rızā yok  
 Nā-lāyık-ı cevır olmak ise ḳaşd ola gör ḥar  
 Ben bildigim ancaḳ bu ki ‘irfāna şafā yok  
 Bu bādiyede biñ sene pūyende de olsañ  
 Bir sāye-ber-endāz-ı kerem naḥl-i vefā yok

Ger böyle ise resm-i reh-i mihr ü maḥabbet  
 ‘Uşşāḳa ‘adem ola meger menzil-i vuşlat

Evveller ey āhū-nighüm ülfet idersin  
 Mecnūnuñ idersin de niçün vaḥşet idersin  
 Ḥamyāze-keş-i cām-ı lebüm ol dir iseñ ger  
 Gayrı yā niçün mest-i mey-i vuşlat idersin  
 İnşāfdur inşāf gel ey gonçe-i hem-ḥār  
 Ancaḳ beni mi nāle-zen-i ḥasret idersin  
 Her dem nice luṭfuñ görür aḡyārlar ammā  
 Bir nīm-nigāhuñ bize biñ minnet idersin

Ger böyle ise resm-i reh-i mihr ü maḥabbet  
 ‘Uşşāḳa ‘adem ola meger menzil-i vuşlat

Vaz‘ uñ olalı pādişehüm ḳanna muḡāyir  
 Efkār-ı şaḡāyirlerimiz oldı kebā’ir  
 Şad ḥayf meger ḥarlık imiş ‘arz-ı şadāḳat  
 ‘İrfān bu mıdır kim ḳalayuz ḥā’ib ü ḥāsir  
 8b Aḡyār ne ḥoş bezm-i ṭarab-baḥşuña vāşıl  
 Keyfiyyetüñ eglendi şehā bāṭın u zāhir  
 Bendeñ gibi bī-hūde sūḥan-perver olanlar

Şad gūne te'essüfle hemān dir bunı āhır

Ger böyle ise resm-i reh-i mihr ü maḥabbet  
 ‘Uşşāka ‘adem ola meger menzil-i vuşlat

Gül gönçe dehān ‘acīb<sup>26</sup>-i eṭvār ider olduñ  
 Şeydānı dil āzürde-i bed-ḥār ider olduñ  
 Ağyār ile ‘azm-ı reh-i germābe idüp sen  
 Külḥan-şıfat āşüfteñe ḥulvdār ider olduñ  
 Bir müflis-i muḡnī şuver-esfehle olup yār  
 Şimdi bu faḳırūñden odur ‘ār ider olduñ  
 Maḡrūr-ı za‘īm ‘ucb ile āyā bu reviş ne  
 Gitdükçe ‘aceb ṭurfe-nümā kār ider olduñ

Ger böyle ise resm-i reh-i mihr ü maḥabbet  
 ‘Uşşāka ‘adem ola meger menzil-i vuşlat

Āşüfte dilā terk idüp āheng-i hevāyı  
 Gūş itmedüñ āḡāze-i erbāb-ı recāyı  
 Besdür bize arturma maḳāmatı kerem kııl  
 İtdi şeh-i nāzum yiter ‘uşşāk nevāyı  
 Fehmüñ bu ki insān ola ḥayvān-ı ḳaba-pūş  
 Nā-dān bilesin ‘ārif-i der-zīr-i ‘abāyı  
 Ṭūṭı-i ḥoş-elḥan görine zāḡ-ı bed-efḡān  
 Mir’āt-ı ferāset bu mı ‘ālemde Rehāyī

Ger böyle ise resm-i reh-i mihr ü maḥabbet  
 ‘Uşşāka ‘adem ola meger menzil-i vuşlat

---

<sup>26</sup> Vezin gereği zihaf yapılmıştır.

## Muhammesler

1

*Fā' i lā tūn /Fā' i lā tūn/ Fā' i lā tūn/ Fā' i lūn*

9a Dest açup dergāha geldük kıl kerem yā Rabbenā  
 ẖahr idüp a' dāyı eyle ehl-i İslāma 'aṭā  
 Baḳma luṭf it gerçi biz itdik niçe cürm ü ḥaṭā  
 Nuşret it senden temennāmuz budur şubḥ u mesā  
 Cünd-i İslām'ı muẖaffer eyle yā Rab dā'imā

Yā İlāhi dīn-i İslām 'askeri manşūr ola  
 Ser-nigūn olup ḳamu a' dāları maḳhūr ola  
 Nūr-ı naşr<sup>27</sup> uñ ile ḳılup mü'min'in pür-nūr ola  
 Ümmet-i şāh-ı rusūl bu feth ile sürūr ola  
 Cünd-i İslām'ı muẖaffer eyle yā Rab dā'imā

Bāğ-ı 'ālemde yeter it bülbul-i şıbyānı zār  
 Eyle vaşl-i derd-i feth ile ḳamusın kām-kār  
 Senden isterler Ḥudāyā anlara sen ḳıl medār  
 Ceyş-i bed-nāmı müdemmer eyleyüp luṭf it ne var  
 Cünd-i İslām'ı muẖaffer eyle yā Rab dā'imā

Ḳıl bize 'aṭā Ḥudāyā rūzgār-ı furşatı  
 Luṭf it ırgūr menzil-i maḳbūle tır-i da' veti  
 Yine göster feth ü naşr ile kemāl-i ḳudreti  
 Ḳıl kerem nūr-ı Muḥammed Muşṭafā'nuñ ḥürmeti  
 Cünd-i İslām'ı muẖaffer eyle yā Rab dā'imā

Bezm-i 'ālemde ḳamu a' dā ola ber-ıztırāb

<sup>27</sup> “Saff” süresinin 13. ayetine telmih vardır.

Cām-ı mergi nūş idüp olsun ḥarāb-ender-ḥarāb  
 İsterüz yā Rab senüñ fażluñdan eyle fetḥ-i bāb  
 Bu Rehāyī derd-mendüñ kıl du‘ āsın müstecāb  
 Cünd-i İslām’ı muẓaffer eyle yā Rab dā’imā

## 2

*Fā‘ i lā tūn / Fā‘ i lā tūn / Fā‘ i lā tūn / Fā‘ i lūn*

Olalı mānend-i gül ruḥsārı ra‘ nā Ḥāfız’uñ  
 Oldı ‘ aşkıyla ẓarīfān bülbulāsā Ḥāfız’uñ  
 9b Ḥüsniyeş āvāzı dil-keşdür ḥuşūşā Ḥāfız’uñ  
 Nağmesin gūş eyleyenler didi ḥālā Ḥāfız’uñ  
 Mişli var mı cāmī‘ -i ‘ ālemde eyā Ḥāfız’uñ

Öyle bir meh bu ki zūlfı ebr-i ‘ anber-rīz olur  
 Ğamze-i ḥūn-rīzi gāhi tīğ-i cevher-rīz olur  
 Nuṭṭa gelse gāhi kān-ı la‘ li gevher-rīz olur  
 Okudukça Ḥazret-i Kūrān’ı sükker-rīz olur  
 Ḥaḫ lisānın eylemiş tūṭı-i gūyā Ḥāfız’uñ

Mülk-i ḥüsnüñ şāhıdur lakin ḫula iḥsānı yok  
 Bir ṭabīb-i cāndur ammā ḥasteye dermānı yok  
 Fenn-i istiğnāda ma‘ lūmātınuñ pāyānı yok  
 Şöyle cārī muşḥaf-ı nāz içre kim aḫrānı yok  
 Hiç vefā āyātı yok ḥıfzında ammā Ḥāfız’uñ

Dilber-i nāzük-beden ḥüsni müselleme nāzı ḥūb  
 ‘ İşvekār u şūḫ-meşreb ğamze-i ğammāzı ḥūb  
 Ruḥları gül lebleri mül ḫāmet-i mümtāzı ḥūb  
 Nağmesi dilkeş edāsı ḥoş laṭīf āvāzı ḥūb

Mişli yok kurrā-yı devrān içre aşlā Hāfızuñ

Cānı med-hūş itdi cām-ı leblerinüñ bādesi  
 Ola mı dil murgı dām-ı zülfinüñ āzādesi  
 Olmamağ mümkün mi ol meh-peykerüñ dil-dādesi  
 Ey Rehāyī yalnız bir ben degül üftādesi  
 Mübtelāsıdur kamu a‘ lā vü ednā Hāfız’uñ

## Gazeller

1

*Fā‘ i lā tün / Fā‘ i lā tün / Fā‘ i lā tün / Fā‘ i lün*

10b Ey Qadīm-i ibtidā vü ey ‘ Alīm-i intihā

Rāzık-ı mevcūd-ı eşyā Hālık-ı arz u semā

Vāhid ü Ferd ü Ehad v’ey Qādir u Hayy ü Ebed

Bī-naẓır ü bī-vezir ü bī-şerik ü bī-fenā

Ben ki ol müstağrağ-ı baħr-ı haṭāyam yā Ğafūr

Qıl kerem sensin çü Ğaffārü’z-zünüb olan Hudā

Qılma benden rū-siyeh şol nūr-i pākin hürmeti

K’oldı zātı bā‘ iş-i bünyād-ı fāni vü beḳā

Raḥmetüñ yanında ‘ işyān u haṭāsı bendenüñ

Qatre-i nā-çizdür deryāya nisbet gūyiyā

Tiğ-i ḥavf ile helāk olmağ muḳarrerdi baħa

Lik bāzū-yı ümīdümde siperdür ilticā

Pür-cürüm geldüm Rehāyī bendeñüm dergāhuña  
Rabbenā yā Rabbenā yā Rabbenā fā'ğfır lenā

## 2

Fā' i lā tün / Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lün

Ola mı erbāb-ı 'aşkuñ mācerāsı bir yaña  
Yār ezāsı bir yaña a' dā belāsı bir yaña

Bülbül-i şūrīde efgān itmemek mümkün midür  
Gül hevāsı bir yaña ħāruñ cefāsı bir yaña

Girdigüm gibi degül bu rāhı 'aşkuñ gitdi āh  
İbtidāsı bir yaña vü intihāsı bir yaña

Bir 'aceb özge temāşādur bu ħalkı 'ālemüñ  
Āğniyāsı bir yaña ağlar gedāsı bir yaña

Māl-ı dehr olsa Rehāyī şarf iderdi yār içün  
İltimāsı bir yaña dursun şenāsı bir yaña

## 3

*Me fā' i lün / Me fā' i lün / Me fā' i lün / Me fā' i lün*

Cünün 'arz itmenüñ dāğ açmanuñ üstādıyuz cānā  
Saçuñ Mecnūnuyuz şırīn lebüñ Ferhādıyuz cānā

Görüp leylüñ olalı dil muḳayyed tār-ı zülfinle  
Ne mestüz gör ki ḳayd-ı 'ālemüñ āzāsıyuz cānā

Mey-āṣāmān-ı ‘aşka ğamına ṭub-ṭa‘n-ı zāhidden  
 Ḥarābāt ‘āleminūñ ḳal‘a-ı fūlādıyuz cānā

Periṣān-ḥātıruz kim cāy-ı genc elbetde vīrāndur  
 Göñül kân-ı ma‘ārıfdür anuñ berbādıyuz cānā

Ger eṣ‘ār-ı Rehāyī ehl-i raḥm eylerse sen māhı  
 Disün ol da füsün ile hümā sayyādıyuz cānā

## 4

*Me fā‘ i lün / Fe‘ i lā tün / Me fā‘ i lün / Fe‘ i lün*

Ne dem ki ‘arż ola cānā der-i niyāz saña  
 Sezā budur k’ola mengüş güş-ı nāz saña

Yeter tegāfülün oldum ḥarāb-ı seyl-i sirişk  
 Daḥı olunmadı mı keşf-i genc-i rāz saña

Neden bu vahşet ey āhū-nigeh neden şimdi  
 Degüldi bendeden evvel bu iḥtirāz saña

Fezā-yı merḥamete çek semend-i nāzı yeter  
 Bu ‘aşḳ-ı zār-ı tegāfülde terk-i tāz saña

Rehāyī maẓhar-ı luṭf-ı nigāhuñ olmaz mı  
 ‘Aceb nedür ğaraz ey çeşm-i fitne-sāz saña

## Müstezad

*Me fā‘ ū lü / Me fā‘ ī lü / Me fā‘ ī lü / Fe‘ ū lün*

*Me fā‘ ū lü / Fe‘ ū lün*

Bir kerre o gül- rû ile ‘azm-ı çemen itsek  
 Hem sâķī vü şahbâ  
 Bûlbûllerine bûlbûleyi nağme-zen itsek  
 Bezm olsa müheyyâ

11b Ruhsârını ‘arz eyleyüp âyîne-i şab‘ a

Bir cılve-ger olsa  
 Dâğ-ı dili reşk-i gül-i bâğ-ı ‘Aden itsek  
 Ol kâmet-i tûbâ

Ol Yûsuf-i hûsn itse şeref-yâb-ı mülākât  
 Bu cân-ı ‘azîzi  
 Ya‘ kûb-şıfat târik-i beytü’l-hâzen itsek  
 Ğam gitse ser-a-pâ

Bir vâdiye irsek ki dilâ tîşe-i âhuñ  
 Kuhsâr-ı vefâda  
 Her bir şererin dâğ-ı dil-i kûhken itsek  
 Çün lâle-i hamrâ

Sâlâr-ı belâğat bulunur şab‘ -ı Rehâyî  
 Rüstem-şıfat ey dil  
 Teftîş-i dilîrân fezâ-yı sühân itsek  
 Der-mülket-i ma‘ nâ

5

*Me fâ‘ î lün / Me fâ‘ î lün / Me fâ‘ î lün / Me fâ‘ î lün*

Bu bezm-i dilde ol feyzî ki eyler la‘ l-i yâr icrâ  
 Ne sâķī eyleye anı ne cām-ı zer-nigâr icrâ

Dile āb-ı seḥāb-ı vuşlatuñ cāri olan çekmez  
İder mi mülk-i gülşende meger ebr-i bahār icrā

Ḳalur ḥūn-i dil-i āğyārı rīzān eylemek emri  
Eger itmezse anı tīg-i hicrān-ı nigār icrā

Ġubār-ı dergehūñ kim rūşenā-yı dīde-i cāndur  
O luṭfı idemez bir tūtiyā-yı tābdār icrā

Revān-baḥş olmada ʿirfāna tarz-ı āb-ı ḥayvānı  
Reḥāyī eylemiş el-ḥaḳ bu şıʿr-i ābdār icrā

## 6

*Meʿ ū lū/ Fāʿ i lā tū/ Me fāʿ i lū/ Fāʿ i lūn*

Cismüm ser-ā-ser ābile<sup>28</sup> dār eyledi ḳazā  
Ḥayl-i cefā-yı ḥayme hezār eyledi ḳazā

Ḥākister içre aḥker-i pūr-sūz-ı mey ki bu  
Cismüm ḥarāretiyle nizār eyledi ḳazā

Yaḥūd ki nev-şükūfe-i naḥl-ı elem budur  
Mülk-i meḥanda tāze bahār eyledi ḳazā

12a Yā tūdelerdür oldı ʿalāmet ki sīnemi  
Sultān-ı cevre rāh-ı güzār eyledi ḳazā

---

<sup>28</sup> Vezin gereği zihaf yapılmıştır.

Yok yok Rehāyī<sup>29</sup> ğonçe-i nesrīn-i ğam direm  
Zīrā beni hezār figār eyledi qazā

## 7

*Fā' i lā tūn / Fā' i lā tūn / Fā' i lā tūn / Fā' i lūn*

Ebre girdi şanma māhı ey cemālī āfitāb  
Tāb-ı hüsñünden kaçup ruhsārına çekdi niķāb

Cānda bulup zaķm-ı ğamzeñ dilpesend idüp didi  
Gūyiyā bebre geçürdi hıştını Efrāsiyāb

Fıkr-i la' lūñle düşelden nār-ı 'aşķa hoş demüm  
Dil kebābum cism-i pūr-hūnum iki şīşe şarāb

Naẓm-ı 'uşşāķa kıyās eylermiş a' dā ğüfte-sāz  
Hiç ne mümkin nağme-i şeydāyi eyler mi ğurāb

La' lūñ içün zerre vir dirler imiş hāşā dimez  
Ey güneş-rū yok Rehāyīde o yüzden hıç<sup>30</sup> cevab

## 8

*Me f' ū lū / Me fā' ī lū / Me fā' ī lū / Fe' ū lūn*

Ĝam 'āşıķa 'āşıķ ğam-ı hicrāna münāsib  
Dem dilbere dilber dem-i devrāna münāsib

Ruhsārı 'araķ-rīz olıcaķ dirler o şūhuñ  
Gül şebneme şebnem gül-i ğandāna münāsib

<sup>29</sup> Vezin gereĝi zihaf yapılmıştır.

<sup>30</sup> Hic cim harfiyle yazılmıştır,

Hoşdur çemene sünbül ü sünbülle çemenzâr  
Kâkül haṭa haṭ kâkül-i cānāna münāsib

Pür kılsa n'ola hūn-ı ciger şīşe-i çeşmüm  
Mey sāğara sāgar mey-i rindāna münāsib

Mazmūn-nümā olsa n'ola ṭab' -ı Rehāyī  
Kān gevhere şāyān ü güher kāna münāsib

## 9

*Meḥ' ū lū /Fā' i lā tū /Me fā' i lū /Fā' i lūn*

Gelmez mi burc-ı vuşlata ol māh-rū 'aceb  
Tire ḳalur mı bu felek-i ārzū 'aceb

12b Ol naḥl-ı 'işve berg ü ber-iltifāt ile  
İtmez ḳalur mı bāğ-ı dile ser-fürū 'aceb

Hem-hūş-ı Ḳays ḳıldı dili bilmezem daḥı  
Neyler o zūlf-i ḥam-be-ḥam-ı müşk-bū 'aceb

Bir nīm-sāgar-ı niḡehi 'ālem inhidām  
Var mı o çeşm-i mest gibi fitne-cū<sup>31</sup> 'aceb

İtmez Rehāyī çünki o gül gūşa bir eşer  
Yā bu hezār-ı dilde nedür güft ü gū 'aceb

---

<sup>31</sup> Vezin gereği zihaf yapılmıştır.

## 10

*Mef' ū lū /Me fā' ī lū /Me fā' ī lū /Fe' ū lūn*

İster ki gönül sâlik-i bî-bâk ola yâ Rab

Maḥşûş o vādide ki reh pāk ola yâ Rab

İrgür beni bir zāta ki ejder dem-i nefse

Her bir süḥan-ı ḥikmet-i tiryāk ola yâ Rab

Ol şāh-süvār-ı reh-i Ḥaḳḳ'a ser-i teslīm

Maḳşūd o ki āvīze-i fītrāk ola yâ Rab

Dil teşnegi<sup>32</sup>-i āb-ı visāl eyle bu ṭab' uñ

Her bir leb-i ḥ<sup>v</sup>āhiş-geri şad-çāk ola yâ Rab

Ümmīd bu kim bende-i perçem-i Rehāyī

Meşfū' -i şeh-i mesned-i levlāk ola yâ Rab

## 11

*Fā' ī lā tūn/ Fā' ī lā tūn/ Fā' ī lā tūn /Fā' ī lūn*

13a Āl idüp kendüñ baña cānāna kılduñ 'āḳıbet

Gönlin alduñ bilmezem cānāna kılduñ 'āḳıbet

Gāh zülfüñ geh lebüñ gösterdüñ alduñ 'aḳlumu

Neyledünse eyledün dīvāne kılduñ 'āḳıbet

---

<sup>32</sup> Vezin gereği zihaf yapılmıştır.

Yetiſe cev̄ ile berbād eyleyüp mülk-i dili  
 Hıfz-ı genc-i ‘aşkuña vîrâne kılduñ ‘ākıbet

Çeşmüme mihrāb-ı ebrūda hayālünñ naķş idüp  
 Vay ey büt mescidi büthāne kılduñ ‘ākıbet

Bezm-i ‘aşkuñda Rehāyî’nüñ hele ey mest-i nāz  
 Hūn-ı eşkin mey gözin peymāne kılduñ ‘ākıbet

## 12

*Me fā‘ ī lün / Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün / Me fā‘ ī lün*

Yine beñzer ki oldı kākülünñ mekr ü füsün ülfet  
 K’idüpdür gerdem-i ‘aql ile zencîr-i cünün ülfet

Huṭūr itse dile bezm içre ger çāh-ı zenāhdānuñ  
 Benümle eyler ol dem cām-ı memlū ser-nigün ülfet

Huṣūṣā yād idem yād ile hem-bezm olduĖuñ cānā  
 Olur her geh<sup>33</sup> ney [ü] def sîne ḥām-ı deyr ḥūn ülfet

Göze göstermese ḥāk-i rehūñ cānā n’ola zāhir  
 İder mi çeşm-i nā-bīnā ile kuḥl-i ‘uyūn ülfet

Hākîrūñ görme ḥor ey evc-i ḥüsnūñ şāhı kim gāhi  
 Süleymān-ı zemān ile ider mūr-ı zebūn ülfet

Tazallümdan ḥaz̄er pā-māl-ı ġamzen olmasun diller  
 Şehā yā kim senūñle eyleye ‘ömr-i füzūn ülfet

<sup>33</sup> Yazmada “leh” şeklindedir, “geh” olması gerekmektedir.

Rehāyī sen gül-i nāze n'ola 'arz-ı niyāz itse  
Olımaz 'andelīb-i 'aşk olan şabr u sükūn ülfet

13

*Fe' i lā tūn / Fe' i lā tūn / Fe' i lā tūn / Fe' i lūn*

Olsa āhum ne 'aceb dūd-ı siyāh-ı ḥasret  
Şeh-i ğam ceyşüm odur baña külāh-ı ḥasret

Yetiş ey dāver-i şefkat 'alemüm hışnı şekīb  
Ḥavfum oldur ki ola feth-i sipāh-ı ḥasret

13b Mücrim-i 'aşk idi kim kılmağa işbātdur tığ  
Oldı seylāb-ı dü-çeşm iki güvāh-ı ḥasret

Aña ḥayret-zedeyüm pīş-i Ḥudāvendümde  
Niçün āmürziş olınmaya günāh-ı ḥasret

Maḥrem-i ğamzeñ iken cism-i Rehāyī şad ḥayf  
Dürdan ide<sup>34</sup>saña şimdi nigāh-ı ḥasret

14

*Me' ū lū / Fā' i lā tū / Me fā' i lū / Fā' i lūn*

Yā Rab beni ḥalāş-ı yem-i miḥnet ü ğam it  
Fülk-i vücūdi vāşıl-ı līmān-ı ḥurrem it

<sup>34</sup> Metinde “iden” şeklindedir, vezin gereği “n” sesi düşürülmüştür.

Yā Rab ḥarīm-i luṭfuñ idüp cāy-ı murğ-ı dil  
Ḥavf-ı belā-yı dām-ı ‘ilelden müsellemler it

Yā Rab bu dūd-ı sūz-ı derūn ya‘ni āhumı  
Bir nev-şüküfte sünbül-i gülzār-ı ‘ālem it

Yā Rab sirişk-i bülbül-i ḥüzn-āşiyān dilüm  
Gül-gönçe hā-yı gülşen-i şādīye şebnem it

Yā Rab Rehāyi ḥaste-derūn ten figār kim  
Darü’ş-şifā-yı faẓluña irgür mükerrem it

15

*Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün /Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün*

14a İtme gül ey cān ḥayāl-i la‘l-i cānānla baḥış  
Eylemek mümkün degül zīrā ki ten cānla baḥış

Leyl-i dehr ile sen da‘vā-yı ḥüsn it ey peri  
Ben cünūn içre ıalam Mecnūn-ı devrānla baḥış

Güller ile lücc-i ān it āyet-i vechūnle sen  
Nāle ‘ilminde ıalam ben ‘andelībānla baḥış

Yār baḥş-i ḥüsn idicek açmadı bir meh dehen  
Yā nic’etsün zerreler ḥürşid-i raḥşānla baḥış

Vaşf-ı la‘lünle Rehāyī şī‘ri ey ‘İsī-nefes  
Ḥaḳḳ budur kim eylemez mey āb-ı ḥayvānla baḥış

16

*Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün / Me fā' ī lün / Me fā' ī lün*

Revān itme sirişküm bu reh-i cev̄ ü cefādan geç  
Ne var ey nūr-i dīdem gāhi gül semt-i vefādan geç

O bŷy-ı zŷlfŷne mŷşk-i Ḥoten didŷm Ḥaṭā mıdır  
Ḥaṭā ise gŷzel baṣuñ iḫŷn hā bir ḥaṭādan geç

Gözüñ ṣabr u ḳarārūm aldı da' vāsın ḳo yār ile  
Hele ey dil lebinden dāduñ al sen mā' adādan geç

Ṣafā deyŷ baḳın āyīne-i ruḥsār-ı cānāne  
Hemān mir'āt-ı dilde olmasun hicrān ṣafādan geç

14b Eger āzād-ı ḳayd-ı dehr olam dirseñ Rehāyīveṣ  
Girift-i bend-i 'aşḳ ol ey göñŷl gayr-ı hevādan geç

17

*Mef ŷ lŷ/ Fā' ī lā tŷ/ Me fā' ī lŷ/ Fā' ī lŷ*

Dilde ḥayāl-i la' l-ı nigār olmamaḳ ne güç  
Meclisde cām-ı ṣu' le-' izār olmamaḳ ne güç

Hem-bezm olup da olmaya āzürde deyŷ yār  
Teklīfhā-yı bŷs u kenār olmamaḳ ne güç

Mehpāre seyr-i meṣ' al-i nādān-ı sırr olur  
Ehl-i dilŷnde ṭālī' -i yār olmamaḳ ne güç

Bir bübülün bu bāğda gül-ğonçe nevresi  
Dāmen-ḥalāş-ı pençe-i ḥār olmamak ne güç

Qıldı güşāde ğonçe-i rāzum nesīm-i āh  
Dilde Rehāyī şabr u qarār olmamak ne güç

18

*Mef ū lü/ Fā' i lā tū/ Me fā' i lü /Fā' i lün*

Deşt-i miḥendür ehl-i dile kişver-i feraḥ  
Sultān-ı ğamdur 'ārife ḥük-m-āver-i feraḥ

Bakmaz enīs-i şāhid-i ālufte-i ğamuñ  
Mehtāb-ı ḥüsn olursa daḥı duḥter-i feraḥ

Zehr-ābe-nüş-i bezm-i elem raġbet eylemez  
Āb-ı ḥayāt olursa mey-i sāġar-ı feraḥ

Mir'āt-ı çeşm-i himmet-i erbāb-ı miḥnete  
Necm-i zūḥal 'amel görünür aḥter-i feraḥ

Kemter gedā-yı memleket-i ḥüsrev-i ğamuñ  
İtmez hevā-yı saltānat<sup>35</sup>-ı dāver-i feraḥ

Zerdī-i rüy u eşk-i terümden olan ba' id  
Dil-ḥāḥum ise kīse-i sīm ü zer-i feraḥ

---

<sup>35</sup> Vezin gereği zihaf yapılmıştır.

Erbāb-ı ‘aşka dāğ-ı derūndur Rehāyiyā  
Maḳbūl-i ḳalb-ı ‘ālem olan gevher-i feraḥ

19

*Fā‘ i lā tūn / Fā‘ i lā tūn / Fā‘ i lâ tūn / Fā‘ i lūn*

15a Mihr ü mehdür şanma ‘aşkuñla olup āvāre çerḥ  
Saña dāğın ‘arz ider şeb rûz ey mehpāre çerḥ

Ey güneş-tal‘ at tabīb-i cān şafak şanma anı  
Uğrayupdur nār-ı āh-ı ‘āşık-ı bīmāre çerḥ

Zāre āgāz<sup>36</sup> itdirür ‘uşşāḳı devri ‘aksidür  
Yeltenür bilmem hele cānā ne güne kāre çerḥ

Şevḳ-i ruḥsār u ğam-ı zūlfüñle ben raḳḳās iken  
Gelmemişdi şubḥ u şām ile daḥı devvāre çerḥ

Oldı sergerdān kebūterveş Rehāyī gūyiyā  
‘Ālem-i ‘aşḳ u muḥabbet içre bir āvāre çerḥ

20

*Me fā‘ ī lūn / Me fā‘ ī lūn / Me fā‘ ī lūn / Me fā‘ ī lūn*

Gül-i şad-berg-i gülzār-ı İrem’dür ḥalḳa-i tevḥīd  
Ḥabīb-i bülbul-i bāğ-ı ḳıdemdür ḥalḳa-i tevḥīd

Dil-i ‘uşşāḳa çin-i zūlf-i cānān lebūñ ağıyāruñ  
Gözine ḥalḳa-i dām-ı dijemdür ḥalḳa-i tevḥīd

<sup>36</sup> Metinde “r” yazılmıştır, noktası konulmamıştır.

Ṭarīkat ma' nīde bir şu' le-i şem' -i ḥaḳīqatdūr  
Aña gūyā ki fānūs-ı ḥikemdūr ḥalka-i tevḥīd

15b N'ola devrāna mālīkse tutan dest-i inābetde  
Mişāl-i ḥātem-i sulṭān-ı Cem'dūr ḥalka-i tevḥīd  
  
Rehāyī cāmī' -i 'ālemde ḳandīl-i teşevvūḳle  
Müzeyyen çenber-i devrān-şiyemdūr ḥalka-i tevḥīd

21

*Me fā' ī lūn / Fā' ī lā tūn / Me fā' ī lūn / Fā' ī lūn*

Mezāk-ı cāna lebünden gelür 'itāb lezīz  
Belī olur giderek telḥi-i şerāb lezīz

16a Ğam-ı lebünle dü-çeşm oldı giryeden maḥzūz  
Olur görenlere elbet şarāb-ı nāb lezīz

Şebīh-i la' l-i lebündür 'aceb mi yā gelse  
Meşām-ı ṭab' a ger ol āb-ı şu' le-tāb lezīz

Zebūn-ı hicre olur yād-ı ser-güzeşti vişāl  
Derūn-ı pīre çü zıkr-i zamān-ı şāb lezīz

Müdemmağ oldı olup dil ḳarīn-i derbānuñ  
Lezīz imiş kişiye devlet-i intisāb lezīz

Bürehne deşne olup sanma dil-hirāsın olam  
Degül midür dem-i bārān meger ki ḥ<sup>v</sup>āb lezīz

Rehāyī tā o kadar dil helāk-i tīgüñdür  
 Degül o mertebe leb-teşne-gāne āb lezīz

22

*Meḥ̣ ū lü / Me fāḥ̣ ī lü / Me fāḥ̣ ī lü / Feḥ̣ ū lün*

Zıkr-i dehenüñ ey ruḥ-i ḥurşid-i münevver  
 Kıldı beni bir zerre-i nāçize berāber

İtdürdi baña sünbül ü gülzārı ferāmüş  
 Ol ruḥleri verd-i ter ü giysü-yi muḥ̣ anber

Hep cāna buçağı içrū rücū-yi memātı  
 Yoḥsa dile ne āb-ı ḥayāt olur o ḥançer

Gel nīze-i müjgānına dil cānı siper tut  
 Tā bāḥş-ı vişāl ide saña dirsən o server

Vaşşāf olalı ğamze-i ḥun-rizine cānā  
 İklim-i süḥan oldu Rehāyīye musaḥḥar

23

*Me fāḥ̣ ī lün / Me fāḥ̣ ī lün / Me fāḥ̣ ī lün / Me fāḥ̣ ī lün*

Dil-i güm-kerdemi zülfünde buldum yār o sārıkdür  
 Aña şaḥib çıkup boynuña alma baña yazıkdur

Haṭ-āver oldıǵı dem ḥadd-i āluñ giryem ‘ayb etme  
Meger vaḳt-i ḥusūf[da]<sup>37</sup> mihr ḥande nice lāyıǵdur

Şehā şehr-i vişāle yol ne mümkin ḥançerüñ gūyā  
Kemer başında bel bekler o bir ḳattāl-i ‘āşıǵdur

16b Senüñ bīmār-ı hicrānuñ helāk olmaǵ muḳarerdür  
Velī fikr-i vişālüñ dilde Eflāṭün-ı ḥazıǵdur

Rehāyī n’ola Mecnūndan mu‘aḥḥar ‘arz-i mihr itse  
Muḳaddem şubḥ-i kâzıbdür mu‘aḥḥar şubḥ-i şādıǵdur

24

*Me fâ‘ î lün / Me fâ‘ î lün/ Me fâ‘ î lün / Me fâ‘ î lün*

Hezār-ı dilde ey gül ārzūlar hep senüñçündür  
Bu bāğ-ı tende dāğ-ı lāle-rūlar hep senüñçündür

Gehi gel cilve ḳıl gör mest-i nāzum bezm-i rindānda  
Sebūāsā ayaǵa ser-fürūlar hep senüñçündür

Gel ey āhuvaña vaḥşīlik itme yaşıma raḥm it  
Bu deşt-i ārzūda cüst u cūlar hep senüñçündür

Birebir dūş-ı vaşluñ olsa dil şāyān ki sulṭānum  
Baña şemşirveş olsa ṭa‘n ‘adūlar hep senüñçündür

Rehāyī bāğ-ı ‘aşḳ içre çok açıldıñ gibi zīrā  
Dil-i şūrīdede bu güft ü gūlar hep senüñçündür

---

<sup>37</sup> vezin gereǵi eklenmiştir.

## 25

*Me fā' ī lūn/ Me fā' ī lūn / Me fā' ī lūn / Me fā' ī lūn*

Şehā geh bāğ-ı ğamda dāğ-ı sīnem lāle ٲarٲ eyler  
Gehi eşk-i terūmden lāle gūyā jāle ٲarٲ eyler

Ruĥuñ pūr-ĥaٲٲ olıcağ gūyiyā şāhum yed-i ٲudret  
Benefşe resmūni bir berg-i verd-i ala ٲarٲ eyler

Miyān ruĥuñda cānā seyr iden ol ' anber-i ĥālūñ  
Didiler bu tutulmuş meh ne āğreb hāle ٲarٲ eyler

Nice Mecnūnuñ olmaz Leylī<sup>38</sup>-i zūlfūñden ol ' aşık  
Ġam-ı zencīr-i zūlfūñ kim dil-i meyyāle ٲarٲ eyler

Rehāyī ey gül-i gülzār-ı ' ālem bāğ-ı vaşfuñda  
O bülbüldür ki hep manzūm u dilkeş nāle ٲarٲ eyler

## 26

*Fe' ī lā tūn / Fe' ī lā tūn / Fe' ī lā tūn / Fe' ī lūn*

Nedür ey muٲrib-i dil nağmeñ o şeh-nāze midür  
Yohsa meclisde bu ' uşşāka bir āğāze midür

Bezm-i ' ālemde nedür zār-ı hezār-ı ' uşşāk  
Yine bu ol yüzi gül mest-i mey-i nāze midür

17a Müje mi bu per-i şehbāz-i nigāhuñ yohsa

Ķaşdı murğ-ı dil ü cān şaydına pervāze midür

---

<sup>38</sup> Vezin gereğı zihaf yapılmıştır.

Zülfîn ‘uşşāka gehī ejder ider geh sünbül  
Meyli āyā o şehūñ sihre mi i‘ cāze midür

Şerha-i yāri Rehāyī didi sīnemde gören  
Gülşen-i ‘aşqda bu bir giyeh-i tāze midür

27

*Me fā‘ ī lün/ Fe‘ i lā tün / Me fā‘ ī lün / Fe‘ ī lün*

Ḥazer dilā o şehūñ rūy-i alı āteşdür  
Belī hezāruñ o gül’çün maḳālī āteşdür

‘Aceb mi zār ide dil rūy-ı yāre düşdi āh  
Bunuñ menendi şu anuñ mişālī āteşdür

Taḳarrüb itme ‘izāra ki şekl-i āb ise de  
Ḥazer ḥazer yine anuñ me‘ ālī āteşdür

Ne mümkün ola sürür ‘āşıkān-ı ḥübāna  
Firāḳı mişli kezālik vişālī āteşdür

Rehāyī şi‘ri n’ola böyle sūz-nāk olsa  
Ki kendi gibi ḳamu ḥasb-i ḥālī āteşdür

28

*Fe‘ i lā tün / Me fā‘ i lün/ Fe‘ i lün*

Bu ne ḥadd ü ne zülf-i ra‘ nādur  
Bu ne güldür ne sünbül-āsādur

Bu ne müjgān ü bu ne ebrūdur  
 Bu ne hoş tîr ü bu ne hoş yādur

Bu ne haṭṭ ü leb-i ferāḥ-engîz  
 Bu ne esrār ü bu ne şahbādur

Bu ne çeşm-i ğazab-nigehdür ‘ aceb  
 Bu ne āhū-yı şîr-sîmādur

Bu ne mu‘ciz-nümā-yı nutḳ-ı dehen  
 Bu ne görülmemiş temāşādur

Bu ne ğamze bu ne perîşān-dil  
 Bu ne Tātār bu ne yağmadur

Bu ne şîrîn-edā-yı neşv ü nemā  
 Bu ne nev-bāde-i ʔarabzādur

17b Bu ne nazm-ı nażîf ü tab‘ -ı latîf  
 Bu ne dürc[ü]<sup>39</sup> ne dürr-i yektādur

Bu ne dildür Rehāyî bu ne ḥayāl  
 Bu ne cevher ḥurūş-ı deryādur

---

<sup>39</sup> Vezin gereği eklenmiştir.

## 29

*Me fā' ī lūn / Me fā' ī lūn / Me fā' ī lūn / Me fā' ī lūn*

Yine gördüm leb-i la' l-i revān-efzāyı şevküm var

Yine gördüm neşāt-ı şağar-ı şahbāyı şevküm var

Halāş oldum şikenc-i turrenden seyr eyleyüp hālūñ

Yine gördüm o ḥabb-ı dāfi' -i sevdāyı şevküm var

Yine kūy-ı tarab-baḥşa-yı dildārı ḥayāl itdüm

Yine gördüm şafā-yı Ka' be-i ' ulyāyı şevküm var

Nevā-yi murğ-i dil bu ' arz-ı ruḥsār itdi ol meh-rū

Yine gördüm gül-i gülzār-ı gam-fersāyı şevküm var

Rehāyī vaşf-ı ḥattıyla açıldı gonçe-i ṭab' um

Yine gördüm bahār-ı gülşen-i ma' nāyı şevküm var

## 30

*Me f' ū lū / Me fā' ī lū / Me fā' ī lū / Fe' ū lūn*

Tā mes'ele-i baḥş-i cünūn mülhemümüzdür

' Allāme-i vādī-i ḥired mülzemümüzdür

Bir kūhken-i ' ālem-i ḥüzn ü elemüz kim

Ferhād-ı felāket-zede eñ ḥurremümüzdür

Şoldur ḥarem-i sidre maḳām-ı mihenüz kim

Cibrīl-i te'essüf daḥı nā-maḥremimizdür

Bu baħr şerer-i lücce-i nazm-tere bâ' iş  
Ednâ eşer-i nâr-ı ğam-ı mübhemümüzdür

Biz Tûr-i me' ânide Rehâyî çü Kelîmüz  
Der-dest-i 'aşâ hâme-i ejder-femümüzdür

31

*Me' ū lû / Me fâ' î lû / Me fâ' î lû / Fe' ū lûn*

'Aşkuñla şehâ girye baña dem mi degüldür  
Dil derdüñ ile başka bir 'âlem mi degüldür

Tahsîle seni ey dūr-i nâ-yâb-ı melâhat  
Yoluñda revân eşk-i terüm yem mi degüldür

18a Baĸ sîne-i şad-çaküme gel luĸ u kerem kıl  
Ey şüh meger lâyıĸ-ı merhem mi degüldür

Çekmez ğam-ı hecrüm dime inşâf-der-inşâf  
Ol bâr ile yâ kâmetümüz ħam mı degüldür

Teslîm ise behcet saña bu kişver-i ma' nâ  
Yâ tab' -ı Rehâyî'ye müselleme mi degüldür

32

*Me' ū lû / Me fâ' î lû / Me fâ' î lû / Fe' ū lûn*

Efkâr-ı ħaṭuñ mâye-i ħurrem mi degüldür  
Esrâr meger ħandeye elzem mi degüldür

Zahm-āver-i peykān-ı gamuñ olalı ey şūh  
Mecrūh tenüm düşmen-i merhem mi degüldür

Dünyāyı n'ola itmesem āvīze be-müjgān  
Mihrüñle göñül başka bir 'ālem mi degüldür

Sensüz baķamam dirsem eger dehre sezādur  
Hāl-i siyhüñ merdüm-i dīdem mi degüldür

Vaşşāf olalı la' l-ı revān zāki Rehāyī  
Ma' nāda şehā 'īsi-iMeryem mi degüldür

33

*Mef ū lü/ Me fā ī lü /Me fā ī lü/ Fe ū lün*

Ser-germ-i hayālün gam-ı sūz-efgeni n'eyler  
Germābe-i külhan-‘ adem āteş-zeni n'eyler

Bī-dāğ-ı maḥabbet dil-i gam-meskeni n'eyler  
Bir müflis-i muḥtāc-ı direm maḥzeni n'eyler

Dildādeyim eylerse ' aceb mi beni pā-māl  
Ol ḥ<sup>v</sup>āce tehī gevher olan ma' deni n'eyler

Dāğ-āver-i ḥad şerḥa keş-i ḳadd olan ey dil  
Seyr ü heves-i serv gül ü gülşeni n'eyler

Hep zülf ü ḥad ü ḳad gamıdur yoḥsa Rehāyī  
Dūd-i dil ü dāğ-ı ser ü çāk-ı teni n'eyler

34

*Mef ū lü/ Fā' i lā tū /Me fā' ī lü/ Fā' i lün*

Bir yārdur o gonçe ki āgyār içündedür<sup>40</sup>

Küyında gör bu zārı ki gūlzār içündedür

18b Aldı nuḡūd-ı şabr ile ol ḡ<sup>v</sup>āce<sup>41</sup> -i cemāl

Ol kārı eyler oldı ki inkār içündedür

Ser-bāz-ı kākül-ülfete mi' rāc-ı' āķıbet

Ber-dārdur ki ol yine dil-dār içündedür

Biz in' idāma zāhibüz ammā ki var ise

Bir vārdur dehānuña düş-vār içündedür

Ol kim Rehāyī şı' r ile pindār u zu' m ider

Ol 'ārı eylemez mi ki eş'ār içündedür

35

*Mef' ū lü/ Me fā' ī lü /Me fā' ī lü /Fe' ū lün*

Zann itme ḡat-ı ḡātem-i la' lünle ḡumūmuz

Biz mihrin anuñ bağrumuza başmaḡa mūmuz

<sup>40</sup> Bu beyti Pervin Aynagöz'ün çalışmasında "Bir yārdur gonçe ki āgyār içindedür / Küyında gör bu rāzı ki gūlzār içindedür" şeklinde okumuştur. Pervin Aynagöz, *Tezkire-i Safāyī / İnceleme-Metin- İndeks I* Fırat Üniversitesi SBE YLT, Elazığ 1988, s. 238. Safāyī Tezkiresinin Milli Kütüphanede kayıtlı olan yazmasında ise beyit "Bir nārdur ol gonçe ki āgyār içindedür / Küyinde gör bu rāzı ki gūlzār içindedür" şeklinde yer almaktadır. Safāyī, *Nuhbetü'l-Āsār min Fevā'idü'l-Eş'ār*, Milli Kütüphane Yz. FB. 414 c.1 vr. 162-163.

<sup>41</sup> Metinde çim harfiyle yazılmıştır.

Gencîne-i ʿ aşk olalı dil cāy-ı ğam olduk  
Vīrānelerüz çare nedür mesken-i bûmuz

Bezm meyi olur zāhidā bak başdığımız yer  
İşkal degülüz sen gibi ferhunde-ķudûmuz

Bir şemʿ -i ruḥuñ ülfetine cān atar olduk  
Pervāneyüz ammā ki henüz şuʿ le hücûmuz

Her bir sözimüz reşk-i zarīfān-ı ʿ Acemdür  
Biz gerçi Rehāyī gibi ḥāk-ı il-i Rûmuz

36

*Feʿ i lā tûn / Feʿ i lā tûn / Feʿ i lā tûn / Feʿ i lûn*

Dile sûz-ı ğamı yāre nıgehünden bilürüz  
Āfeti herkese gitdi günehünden bilürüz

Şuʿ le-ḥûdur o perī fehm iderüz zülfinden  
Bir nihān âteş-i dūd-ı siyehinden bilürüz

Olsa maķtûl-ı müjeñ dil yine sensin ķātil  
Ġadr u ḥayf-i sipihr zulm-i şehinden bilürüz

Dūd-ı āh eyler ʿ ıyān bende-i zülf-i yāri  
Şāh-ı ıķlīm-i cünûnı külehinden bilürüz

Görmedük bī-ḥaṭ olandan dem-i vuşlat hele biz  
Zevķ-i gülzārı Rehāyī giyehinden bilürüz

37

*Mef' ū lū / Me fā' ī lū / Me fā' ī lū / Fe' ū lūn*

19a Āzādelerüz beste-i zencîr-i rızâyuz

Bî-gam-ı dil ü gerdende şemşîr-i rızâyuz

Zâhid bu ta' arruz dil-i rindāna nedür biz

Cārübkeş-i hân-ķah-ı pîr-i rızâyuz

Ġamkeş degülüz ta' n-ı siham-gün ki cāndan

Bu 'arşada kim biz hedef-i tîr-i rızâyuz

Biz hâl-i bütân ile düşüp dām-ı hevāya

Bir dāne firîble ser-i naķcîr-i rızâyuz

Olsaķ n'ola hem şûrb-ı pîrân-ı ķarābāt

Bünyād-ı Rehāyî gibi ta' mîr-i rızâyuz

38

*Mef' ū lū / Fā' ī lā tū / Me fā' ī lū / Fā' ī lūn*

Dil-gîr olalı bizden o Leylā nümūnumuz

Reşķ-i derûn-ı ehl-i hıreddür cünūnumuz

Ol 'andelib-i ĝonķe-i bāĝ-ı te'eddübüz

Kim şad-hezārı mużtarib eyler sükūnumuz

Bir reh-revānuz 'ālem-i ķayretde kim bizüm

Hızır olsa daķı peyrev olur reh-nümūnumuz

Zahm-āverān-ı ğam-zede bir zümreyüz ki biz  
Tîġ-i każāya karşı durur eñ zebūnumuz

Şol āteşüz Rehāyî ki etsek bir āh eger  
Ebr-i şerer-feşān ola derd-i derūnumuz

39

*Me fā' i lün/ Fe' i lā tün/ Me fā' i lün /Fe' i lün*

Helāk-ı ğamzeñüz ol tîġi iltimās iderüz  
Vücūd anuñla henüz cān bulur kıyās iderüz

Dili hayāl-i nigāhuñla eylerüz lertzān  
Hizebri yād-ı ğazāl ile pür-hirās iderüz

O şeh-i bāh-ı niyāzuz ki tūp-ı āhla biz  
Hişār-ı 'ālem-i nāzı ħarāb-esās iderüz

'Aceb mi ħasret-i ħaddūñle dāġ dāġ olsaķ  
Biz 'andelīb-i ğamuz berg-i gül libās iderüz

19b Rehāyî baħr-ı sūħan-cūş-ı her-nesīm olma  
Le'āl-i nazmı biz 'arz-ı güher-şinās iderüz

40

*Mef' ū lü/ Me fā' i lü/ Me fā' i lü /Fe' ū lün*

Hem-ħār imiş ol ğonçe-i ne'sküfte ħad efsūs  
Hem ehl-i hevā yār imiş ol serv ħad efsūs

Şimden gerü ol şem‘ -i hevā bezme okunsun  
Ser-nāme-i pervāne-dilān bī-‘ aded efsūs

‘İrfān-ı maḥabbetle sūḥan yār iken olmuş  
Nādān ṭaleb-i sifle-laḳab vaż‘ -ı bed efsūs

Olmaḳda hevā-yı ḳaddi şimdi bize ḥāşıl  
Bir bād-res-i ḥırmen-i tāb-ı bed efsūs

Hem-şüreb-i dūn oldu o mey-neşve Rehāyī  
Bir cām-ı ḳıyās olmadı şad-ḥayf-şad efsūs

41

*Me fā‘ ī lūn / Me fā‘ ī lūn / Me fā‘ ī lūn / Me fā‘ ī lūn*

Edince ḥasretünle āfītābum ben fiḡān āteş  
Şafakdur şanma aldı dāmeninden āsumān āteş

Nihān it ‘ aşḳı āh itme diyen kimse ne mümkindür  
Ne yerde kim ola izhār ider elbet duḡān āteş

20a Giriftār olalı ruḡsār-ı āluñ yaşdanan zülfe  
Ol ejder-kāmına düşdüm k’aña olmuş mekān āteş

Yaḳar şem‘ i daḡı pervāneyi ammā ne ḥikmetdür  
Beni ḥākister eyler itmez ol şem‘ e ziyān āteş

Rehāyīnūñ yanup yaḳıldığın fehm idesin cānā  
Derūnuñda ger olursa senūñde bir zamān āteş

42

*Fā' i lā tūn / Fā' i lā tūn / Fā' i lā tūn / Fā' i lūn*

Zıkr-i la' lūnle ben āh itdükçe eşküm kıldı cūş  
Rūzgār-ı şevk ile deryā-yı ' aşk itdi hurūş

Qays-ı şahrā-yı gamuz Ferhād-ı dāğ-ı miḥnetüz  
Yā ' aceb mi gāhi pür-cūş olavuz gāhi ḥamūş

Geçmesek maḥbūbdan el çekmesek meyden n'ola  
Hā diyeler nāmumuz dilber perest ü bāde nūş

Dem-be-dem bülbul-şıfat zār-ı hezār itsek çi-sūd  
Eylemez çün ol gül-i bāğ-ı leṭāfet añı gūş

Naqd-ı eşkin ḥāk-ı pāy-ı dilbere bezl itdi hep  
Görmedüm ḥaqqā Rehāyī gibi bir gevher-fürūş

43

*Me' ū lū / Me fā' ī lū / Me fā' ī lū / Fe' ū lūn*

Vaşf-ı leb-i dildārı sūḥan-dān ile söyleş  
Zevk-ı şekerî tūṭī<sup>42</sup>-i hoş ḥ<sup>v</sup>ān ile söyleş

Güyendegi-ḥālî ser-i kūyında baña sor  
Zevk-ı İrem-i hoş-demi Rıdvān ile söyleş

Üftādeler it la' l-i lebūn baḥş ile iḥyā  
Ḥātem gibi nām-āver ol iḥsān ile söyleş

---

<sup>42</sup> Vezin gereği zihaf yapılmıştır.

Kākül be-kef ol tā göre her çeşmi füsünsāz  
Taşdik ideler hüsnüñi şu‘ bān ile söyleş

Söz yok saña ihyā-yı sühan sende Rehāyī  
‘İcāzuñı var ‘İsī-i devrān ile söyleş

44

*Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn /Fā‘ i lā tūn /Fā‘ i lūn*

20b Virmeyince cānı yok çāh-ı zenaḥdān ḥalāş  
Müşkil olur ḥāşılı medyūne zindāndan ḥalāş

Zülf-i hoş-bū bend-i gam ol gamze mehlūñ n’eylesün  
Ne gönül bundan emin olur ne cān andan ḥalāş

Her nigāhı āfet-i cān gamzesi tīr-i belā  
Ey kemān-ebrū ḥalāş ol çeşm-i fettāndan ḥalāş

Rāh-ı semt-i vaşlını göster meded ey meh yetiş  
Eyle bendūñ zulmet-i vādī-i hicr andan ḥalāş

Düşeli bend-i kemend-i zülf-i yāre gülmedüm  
Gerçi kim buldum Rehāyī kayd-ı devrāndan ḥalāş

45

*Fā‘ i lā tūn / Fā‘ i lā tūn / Fā‘ i lā tūn / Fā‘ i lūn*

Ḥadd ü la‘ lūndür cemālūñde gül ü müldeñ garaż  
Mest-i ‘aşkuñdur şehā gülşende bülbüldeñ garaż

Ḳaddūñ imiş ‘āşıkā serv-i hırāmāndan murād  
Zülf-i ‘anber-būñ imiş dillerde sünbül den ğaraż

Fāl idüp mecmū‘a açdum hiçe çıkdı niyyetüm  
Ḥikmeti gör kim dehānuñdı tefe’ülden ğaraż

Biñ ḥayāl itseñ demen vaşfinda yārūñ rahmi yok  
Yā nedür yok yere bī-ma‘ni taḥayyülden ğaraż

Mülk-i nazmuñ Ḥayder-i Kerrārı olduñ var ise  
Esb-i ṭab‘uñdur Rehāyī şimdi Döldül’den ğaraż

46

*Fā‘ i lā tün / Fā‘ i lā tün / Fā‘ i lā tün / Fā‘ i lün*

Fehm olunmaz nüṣṣa-i devrānuñ imlāsı ğalaṭ  
Ḥüsn-i elfāzı feraḥ-engiz ma‘nāsı ğalaṭ

Bülbül-i vuşlat niyāz-ı cāna bezm-i ḥārda  
Nergis-i ser-mestinüñ ihām-ı imāsı ğalaṭ

Ṭab‘a zevk-i sāde-rüyān ḥaṭṭ-ı encām-ı cihān  
Nāme-i şevk-i neşāt-‘unvāndır imzāsı ğalaṭ

21a Ḥandesī rāhat-güzin-i cāme-ḥ<sup>v</sup>āb-ı ‘ālemüñ  
Zevk-i ḥ<sup>v</sup>ābīdür k’ola ta‘bīr-i ru‘yāsı ğalaṭ

Neşve-i keyfiyyet-i ‘ālem ne ‘ālemdi eger  
Olmasa bezminde devr-i cām-ı şahbāsı ğalaṭ

İtseler ‘âlleme-i ‘âlem Rehāyī ictihād  
Fehm olunmaz nüṣṣa-i devrānuñ imlāsı ğalaṭ

47

*Me fā‘ ī lün / Me fā‘ ī lün / Me fā‘ ī lün / Me fā‘ ī lün*

Dilā eyler be-her-ḥāl dilrübālar ‘āşıķāndan ḥaz  
Belī ṣāhān-ı ‘âlem eyler elbet bendegāndan ḥaz

Geçer yok yerlere ‘ömri ḥayālātıyla anuñ kim  
İre zıkr-i dehān u mu-miyān-ı dilberāndan ḥaz

N’ola āhum olup ḳaddüm bükirse dest-i cevri ile  
Daḫı nevrestedür ‘ömrüm ider tır ü kemāndan ḥaz

Ser-i kūyuñ ḥayāl itdükçe cān u dil ṣafā eyler  
Gelürmiş ey melek-rū ādeme fikr-i cināndan ḥaz

Rehāyī giye nāk olduķca meyl itmez o bālā ḳadd  
Ne serv olur ki yā Rab eylemez āb-ı revāndan ḥaz

48

*Me fā‘ ī lün / Fe ī lā tün / Me fā‘ ī lün / Fe‘ ī lün*

Vücūd olur dem-i vuṣlāt baña diyen māni‘  
Belī o ḫıṣna duḫūle olur beden māni‘

Sen anı baña su’āl it ki ser-güzeṣtümdür  
Ey ol diyen ki degül vaṣla pīrehen māni‘

Cemālin ‘arza baña giysuvānın ‘illet ider  
Bulur cihān cihān<sup>43</sup> ol şūh-ı dil-şiken māni‘

Siyeh-dil āfet-i mennā‘-ı hayrdur ki olur  
Nigāh leṭafete ol çeşm-i pür-fiten māni‘

Muḥāfaẓa niçe mümkün kalem-rev-i cānı  
Degül o ğamzeye zīrā bu hısn-ı ten māni‘

21b Bu rezmgāhda ol Rüstem-i sitem-i sipihr  
Ne ben ğarīm ola bildüm gönül ne sen māni‘

Dimezdi gelse Rehāyī vücūda rūh-ı visāl  
Vücūd olur dem-i vuşlat baña diyen māni‘

49

*Fā‘ i lā tūn /Fā‘ i lā tūn /Fā‘ i lā tūn /Fā‘ i lūn*

Zıkr şaçuñla itse dil ‘azm-ı reh-i diyār-ı bāğ  
Dūd-ı dil olur aña hep sünbül-i müşk-bār-ı bāğ

Qadd ki karşı her maḥal virmiş elüm üzre nev‘ el  
Pençeme ey serv-i ehl girmiye mi çenār-ı bāğ

İrdi ḥakīm yaz ‘ayān açdı gözünü nergisān  
Kuhla döndürür hemān şimdi şehā ğubār-ı bāğ

Berg-i semen-şekl şadeḫ-i şebnem ānadur naḫīf  
‘Aksim ile hoş şeref virdi yine behār-ı bāğ

---

<sup>43</sup> Cihān sözcüğünde şair zihaf yapmıştır.

Ġam Rehāyī-zār ile dilleşe şad hezār ile  
Bir kez ol gül-‘zār<sup>44</sup> ile girse ele kenār-ı bāġ

50

*Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn /Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lūn*

İtdi zuhūr künc-i ġam yandığı dem çerāġ-ı dāġ  
Virdi tılsım ‘aşka şevk sinede şeb-çerāġ-ı dāġ

Bā‘ iş-i zār murġ-ı dil penpe-i dāġum itme zan  
Tāze açıldı bil ki bir verd-i sefīd bāġ-ı dāġ

Tişe-ġam dilik dilik delse vücūdı dil yine  
İtmeye kühken gibi ölmeyicek ferāġ-ı dāġ

Pir ü pīr-i ‘aşk olan sūz-ı dil ister ‘āşıkı  
İtmez ol ki bir nefes hālī ola o çāġ-ı dāġ

Neydügünü bilürüm ‘ālem-i keyf-i cām-ı ‘aşk  
Bezm dile Rehāyīye<sup>45</sup> başmasa ger ayaġ-ı dāġ

51

*Fe‘ i lā tūn / Fe‘ i lā tūn/ Fe‘ i lā tūn /Fe‘ i lūn*

22a Yār ile görsem olur çeşmüme ‘āġyār-ı laṭīf  
Sāye-i gülde görünmez mi meger hār-ı laṭīf

Bir dem-i luṭf ile biñ mürde-dil eyler ihyā  
Ḳanı böyle dehen-i mu‘cize-ġüftār-ı laṭīf

<sup>44</sup> Vezin gereği baştaki “i” düşürülmüştür.

<sup>45</sup> Vezin gereği zihaf yapılmıştır.

Bağsam anda görürüm haṭṭ-ı nevāsā müje mi  
Görmedüm hiç bu kadar āyine ruḥsār-ı laṭīf

Gül-i la'linde çü şebnem görünür 'aks-i sūḥan  
Var mı bir böyle 'aceb gülşen-i dīdār-i laṭīf

Bu leṭāfetle Rehāyī görüp ol verd-i teri  
Oldı evrād-ı hezār-ı dil-i ğam-ḥ<sup>v</sup>ār-ı laṭīf

52

*Fā' i lā tūn/ Fā' i lā tūn/ Fā' i lā tūn/ Fā' i lūn*

Gāhi ey dil nā'il-i cānān ider insānı 'aşk  
Gāhi lākin kā'il-i hicrān ider insānı 'aşk

Gāhice şāh-ı cihān eyler dil-i nālānı āh  
Gāhi nīk-i ḥāk ile yeksān ider insānı 'aşk

Ḥālet-i 'aşk ile gāhī dehri seyrān itdirür  
Gāhi lākin dehrde seyrān ider insānı 'aşk

Zīkr-i esrār-ı ḥaṭ-ı yār ile geh ḥayrān ider  
Fikr-i la'liyle gehī sekrān ider insānı 'aşk

Gāhi ḥayrān gāhi giryān gāhi ḥandān gāhice  
Ey Rehāyī derd ile nālān ider insānı 'aşk

53

*Fā' i lā tūn/ Fā' i lā tūn/ Fā' i lā tūn/ Fā' i lūn*

Āh kim bir pāk-dāmen la' l-i şīrīn dād yok  
Ol degül kim kūhken olmağa isti' dād yok

Tāb-ı mihr-i 'aşqdan dil kande āsāyiş bulur  
Sāye endāz-ı vefā bir kāmēt-i şimşād yok

Varımız zıkr-i dehānı şarfumuz 'aql ü şekīb  
Gör bu sūd-ı 'aşkı maşraf çok veli irād yok

Rūz-ı vuşlat yok saña dir her nefes o gül baña  
Hayf kim murğ-ı dile cān-bahş olur bir yād yok

22b Dil niçe olmaz harābātī Rehāyī sende kim  
'Ālem-i 'aşk içre hiçbir belde-i ābād yok

54

*Meḥ' ū lū / Fā' i lā tū / Me fā' ī lū / Fā' i lūn*

Yanmazdı dāğ-ı dil bir 'aceb 'ālem olmasağ  
Mihr olmaz idi bizde sipihr-i ğam olmasağ

Nālān iderdi ney gibi devrān çü hicr ile  
Bir dem n'olaydı vuşlat ile hem-dem olmasağ

Naḥl-i ıtarabda ḥaşıl imiş çünki bār-ı ğam  
Bāğ-ı cihānda kāşki hiç ḥürrem olmasağ

Ḥālümle düşdi derde ol âdem midür dimiş  
Biz meyl-i dāne itmez idük âdem olmasağ

Dil dāğ u ḡadd ḡamīde Rehāyī olur mıduk  
Engüş-t-i şāh-ı mülk-i ḡama ḡātem olmasağ

55

*Fā' i lā tūn /Fā' i lā tūn /Fā' i lā tūn/ Fā' i lūn*

Ey perī-sīmā melek ve'y çeşm-i fettān-ı felek  
Ger cefā kıl ger vefā sevdüm seni n'olmağ gerek

‘Andelīb-i la‘l kim pervāne-i ruḡsār kim  
Yanarum tā şubḡa dek zār eylerüm aḡşāma dek

Ḡam degül zülfün ḡamuyla Ḡaysa cīft olmağ baḡa  
Ey şaḡı leylüm hemān sen ḡayriye yār olma tek

Zārum işlerse ‘adū bir pulca gelmez ‘aynuma  
Gerçi dilden seng-i ta‘n eksük degüldür hiç dü yek

Sen şehūn vaşfında ancağ Rehāyī<sup>46</sup> bendeḡe  
‘Āşıkāne vü sözi böyle levendāne dimek

---

<sup>46</sup> Vezin gereği zihaf yapılmıştır.

56

*Fā' i lā tūn / Fā' i lā tūn / Fā' i lā tūn / Fā' i lūn*

Hāl-ı zārum ol leb-i meygüne bildürsem gerek  
Neydigim bezminde gūn-a-gūna bildürsem gerek

Çünki maḫṣūd üzre devr itmez baña nāz 'arz ider  
Ben de istiḡnā nedür gerdūna bildürsem gerek

23a Hūn-ı çeşm-i nīl idüp ol Yūsuf-ı ḥüsn 'aşkına  
Çağlamak ḳanda ḳalır Ceyḥūna bildürsem gerek

Luṭf-ı Ḥaḳḳıyla idüp bir āh ile teşḫīr-i yār  
Cezbe-i 'aşḳ ne imiş efsūne bildürsem gerek

Ey Rehāyī murḡ-ı aḳlı uçurup feryād ile  
Nic'olur divānelik Mecnūna bildürsem gerek

57

*Me fā' ī lūn / Me fā' ī lūn / Me fā' ī lūn / Me fā' ī lūn*

Ḥayāl-i la' l-i dildār ile mey-nūş olmadan geçdik  
Belī yok yirlere biz mest-i med-hūş olmadan geçdik

Çü gördük ol der-i maḫṣūd-ı dil meyl-i kenār itmez  
Anuñçün biz de deryā gibi pūr-çūş olmadan geçdik

O māh-ı burc-ı 'işve hāle-i āḡūşa girmez çün  
Çeküp desti heveskār-ı der-āḡūş olmadan geçdik

Fetil-i dāğ-ı sevdāyı çıkarduk gūş-ı hātırdan  
O şāhā bendegān-ı hālka- der-gūş olmadan geçdik

Muķim-i künc-i istiğnāyuz ey dil biz reh-i ğamda  
Rehāyī gibi şimdi hāne ber-dūş olmadan geçdik

58

*Fā' i lā tūn /Fā' i lā tūn/ Fā' i lā tūn /Fā' i lūn*

Bend olıcaķ pīç ü tāb kākül-i cānāne dil  
Gūyiyā kim düşdi küffār iline merdāne dil

Oldı bir genc-i zemānuñ ' aşķına virāne ten  
Geldi bir şem' -i cihānuñ şevķine pervāne dil

Şöyle bir ' işretdeyüm ' aşķuñla kim ey mest-i nāz  
Sākī ğam bezmüm elem mey hūn-i eşķ peymāne dil

Zāhidān pendi ķosun biz Kays ile hem-eteyüz  
Uşlanur mı hīç māder-zād olan divāne dil

Gözleri bir mest-i nāz ebrūsı mihrāb-ı niyāz  
Yā Rehāyī dimesün mi mescide meyhāne dil

59

*Fā' i lā tūn/ Fā' i lā tūn /Fā' i lā tūn /Fā' i lūn*

23b Dilde kim dāğ-ı ğam-ı cānāndan āh eksük degül  
Bir ocāğ-ı ' aşķdur dūd-ı siyāh eksük degül

Çok hayāl-ı fāsīd itdüm ārzū-yı vaşl ile  
Bir günāh idemedüm yoḥsa günāh eksük degül

Fikr-i zülf ü cebhe vü ebrū vü rüyuñla şehā  
Pür şeb u rüzında dehrüñ mihr ü māh eksük degül

Geh zenāhdānuñda geh zülfüñdedür miskīn göñül  
Hiç aña bend-i belā vü ḥabs-i çāh eksük degül

Dūd-ı āhın serde seyr idüp Rehāyīnūñ didüm  
Ḳande ise şāh-ı aşḳa bir külāh eksük degül

60

*Meḥ̣ ū lū / Fạ̄ i lā tū / Me fạ̄ i lū / Fạ̄ i lūn*

Burc-ı sipihr-i devlete mihr-i münevver ol  
Dürc-i be-ḥār-i izzete yekdāne gevher ol

Şāhā niyāz-mendüñ ola şad hezār dil  
Gül gibi gülşen-i kereme sāye-güster ol

Nāmuñ azīz-i zātuñı maḥbūb ide Ḥudā  
Mesned-nişīn-i memleket-i sekr-āver ol

Naḥl-ı vücūduñ olmaya bād-ı kederle ḥam  
Bāğ-ı şafāda tā-be-ḳıyāmet muammer ol

Şubḥ u mesā niyāz-ı Rehāyī bu kim şehā  
Ḥürşīd ü māh-ı ālem-i iḳbāl perver ol

## 61

*Meʿ ū lū /Me fāʿ ī lū /Me fāʿ ī lū /Feʿ ū lūn*

‘Uşşāk ola mı nā’il-i vuşlat nice qābil  
 ‘Ālemde nihāyet bula firqat nice qābil

Bir hāl ile yok menzil-i vaşla güzer ammā  
 Yā ‘azm-ı reh-i şehr-i ferāgat nice qābil

Her dem ola hem-şoḥbeti bir Ehrimenāsā  
 Ādem o perī-rū ile ūlfet nice qābil

Gelmiş tatalım yanuḥa ol mihr-i dil-firūz  
 Nezzāre-i ruḥsārına tāqat nice qābil

Dārū-yi vefā irmez ise renc-i cefādan  
 Dil-ḥaste Rehāyī bula şihḥat nice qābil

## 62

*Mūs tefʿ ī lūn /Mūs tefʿ ī lūn /Mūs tefʿ ī lūn /Mūs tefʿ ī lūn*

24a Üftādeñ oldum ey perī luṭf eyleyüp gel destüm al  
 Giryānuḥ olaldan beri düşmez elimden destmāl

Gülzār-ı gayre girmezem gül-berg-i vaşlın virmezem  
 Bir būy-ı mūyuñ virmezem ger virseler biñ desti māl

Geçdüm özimi bilmeden qaldum ḡamuñla gülmeden  
 Ḥūn-ı dü çeşmüm bilmezem oldı bu iki destüm al

Qaddüm benüm ey nev-nihāl ğam mı ğamuñla olsa dal  
Engüştüñe hâtem-mişāl tek ola bir kez destmāl

Sāķī Rehāyī bendeden cūr‘ añ dirīĝ itmek neden  
Bir cām-ı la‘ lüñ vir de sen bir bāde gel biñ destüm al

63

*Me fā‘ ī lün / Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün*

Cemālūñ gülşenidür dilberā bāĝ u gülistānum  
Yüzūñ gül çeşm-i ter nergis saçuñdur sünbülīstānum

Bulınmaz bāĝ-ı dehr içinde mānendi qadūñ cānā  
Semen sīmā vü refār ehlidür serv-i hırāmānum

Muhammed Muştafā haqqı beni giryān ü zār itme  
N’ola bir bülbülūñ oldumsa hey ğonçem müselmānum

Ruĝūñ mir’āt-ı enver leblerūñ qand-ı mükerrerse  
Beni ğor görme kim bendene tūṭī-i ğoş elhānam

Rehāyī bende-i hicr olmadan görsem şu ‘ālemde  
Çerāĝ-ı vaşluñ olsam ey şehinşāh-ı dil ü cānum

64

*Me fā‘ ī lün / Me fā‘ ī lün / Me fā‘ ī lün / Me fā‘ ī lün*

Rumūz-ı nükte-i la‘ l-i nigārı eyleyen tefhīm  
Olur ol kimse elbet in‘ idām-i vuşlata teslīm

Şafâ-yı ‘aşk-ı yâri görmeyen olmaz zebân-âver  
Olur tûṭî sūḥanver kim alur âyîneden ta‘lîm

‘Aceb neymiş didüm bir demde bir âgâza gūş itdüm  
Ki şordum büselikden itmiş ‘uşşâka o şeh taḳsîm

24b Ne gün toğdı sere ol âfitâbum ḥâneme geldi  
Ki ref‘-i ḥâk idüp ben zerresine eyledi ta‘zîm

Göz ü gön<sup>47</sup> ü ḳarâr u şabr u fîkr ü cân u ‘aḳl aldı  
N’ola dirlerse ol mâha Rehâyî şâh-ı heft ıḳlîm

65

*Me fâ‘ î lün / Me fâ‘ î lün / Me fâ‘ î lün / Me fâ‘ î lün*

Çeker ḥūnın ki dilden çeşm-i nem-mu‘ tâda gönderdüm  
Ṭarab-gâh-ı ḥayâl-ı la‘l-ı yâre bâde gönderdüm

Ḥayâl itdüm yine la‘l-i ḥaṭ-ı nev-ḥîz-i dil-dârı  
Muḥabbet nâme-i şevḳi dil-i nâşâda gönderdüm

Virildükde dile cāh-ı hevâ-yı zūlfî âh itdüm  
Degüldür peyk cāndur o mübârek bâda gönderdüm

Dili sūy-i nigâra reh-rev itdüm dād-ḥâhane  
Berîdem kām-cūyân ol şeh-i bî-dâda gönderdüm

Rehâyî ḳayd-ı çîn-i zūlf-i yâri ṭarh-ı ‘aḳl idüp  
Hevâ-yı serv-i ḳaddîn ḥâtır-âzâda gönderdü

<sup>47</sup> Vezin gereği “gön<sup>l</sup>” şeklinde yazılmıştır.

66

*Fā' i lā tūn / Fā' i lā tūn / Fā' i lā tūn / Fā' i lūn*

Neylesün mey-mest-i 'aşk olup sirişkī ılan olan  
Bezm-i ğamda naqli n'itsün yā ciger büryān olan

Tekye-i 'ālemde bilmez cevri devrān neydügin  
Her ılalenderveş ğubār-ı 'aşk ile hayrān olan

Unuduldı dāstān-ı Kays u Ferhād-ı cihān  
Şimdi hālā ser-ġüzeştümdür benüm destān olan

Mihnet-i cevri gül-i ter ğam degüldür bülbüle  
Hār-ı hicrān-ı felekdür bāiş-i efġān olan

Cāhil-i nādān ider 'ālemde 'ālim dāimā  
Ġamdadur her dem Rehāyī şahib-i irfān olan

67

*Me' ū lū / Fā' i lā tū / Me fā' i lū / Fā' i lūn*

Bağ la' l-i yāre dil ki şerāb istemez misin  
Yağ nār-ı 'aşka cismi kebāb istemez misin

25a Gönderse cāna hoş gör o meh seng-i cevri  
Ma' mūr olursa hāl-i harāb istemez misin

Hañcer çekerse saña o şeh kaçma ölmeden  
Bārān deminde lezzet-i h<sup>v</sup>āb<sup>48</sup> istemez misin

---

<sup>48</sup> Kelime “hāb” şeklinde yazılmıştır.

Sa‘y eyle fehme şafha-i ħüsniinde la‘lini  
Bir nükte ile ‘ilm-i kitāb istemez misin

Güş it Rehāyī zārīña gülzār-ı vaşfuña  
Bir bülbül-i naẓīm cevāb istemez misin

68

*Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün / Me fā‘ ī lün*

Görüp sünbüllerüñ ādem perīşān olmasun n’olsun  
Bu vech ile saña ey meh perī-şān olmasun n’olsun

Cihān sūzān-ı ‘aşkuñ olmağa pervānedür dirler  
Meger mihr-i ruĥuñ şem‘-i fūrūzān olmasun n’olsun

Füsün-ı zülfüñe Mecnūn olan ey ħande-rū ħūnī  
Ciger ħan dīde giryān sīne ‘uryān olmasun n’olsun

Senüñ pā-pūsüñ ümmīdin iden bī-çāreler şāhum  
Yoluñda cān virüp ħāk ile yeksān olmasun n’olsun

Sipihr-i naẓma tāb-efgendür evşāfuñla ey meh-rū  
Rehāyī şī‘ri gün gibi nümāyān olmasun n’olsun

69

*Me fā‘ ī lün /Me fā‘ ī lün /Me fā‘ ī lün / Me fā‘ ī lün*

Kime dād ide dil ey fitne-i devr-i zebān senden  
Kime feryād idem ben ey meh-i nā-mihribān senden

Dil-i āzād bendeñdür kemend-i bend-i zülf itdün  
Amān ey pādişāh-ı  ālem-i behcet amān senden

Hele bendün cihānuñ el yudum āb-ı hayātından  
Nümāyān olıcağ güftār-ı cān-bağş-ı revān senden

Meşām-ı cānı ta t r eyledi tā r z-ı rest-ā-h z  
A a kim irdi bād-ı n khet-i vuşlat-res n senden

S rildi ni e  aşı da yeründen t rveş amm   
Reh y n ñ b k ldi  addi m nend-i kem n senden

70

*F   i l  t n/ F   i l  t n/ F   i l  t n/ F   i l n*

25b Ol ki p r-d ğ olmaya m d m m nend-i nig n  
Olmaya  aş  üre ş hib-n m m nend-i nig n

Resm-i d ğ-ı cevre m m olsun hem n meh-r ları  
Kim diler kendüye  ılma  r m m nend-i nig n

Geç der na üçleme bir gün çıkarup na şu ı  
 des n m hiyyet ñ  il m m nend-i nig n

Olma hergiz sikke ş ret  avr-ı tezv r t idüp  
T  ki ber-  aks olmaya enc m m nend-i nig n

Ey Reh y  olmaya ş y n-ı dest-i iltif t  
 tmeyen  r yiş-i end m-ı m nend-i nig n

71

*Meᶑ ū lü / Me fāᶑ ī lü / Me fāᶑ ī lü / Feᶑ ū lün*

Sineñ benüm ey ğonçe dil ü cān senüñ olsun

Āyine benüm tūṭī<sup>49</sup>-i hoş-ḥ<sup>v</sup>ān senüñ olsun

Zıkr-i leb-i cān-baḥşa fedā ᶑaql ü şekībüm

Sāgar benüm ol naḳd-i firāvān senüñ olsun

ᶑAşkuñ baña pesdür senüñ el-Minnetu'llah

Gevher benüm ey ḥ<sup>v</sup>āce n'ola kān senüñ olsun

Gözden ḳo deyü ṭaᶑ nı ḳo ḥāk-i dūr-i yāri

Zāhid o benüm kuḥl-ı Sıfāhān senüñ olsun

Yārüñ çü cefādur bize maḳşūdı Rehāyī

Ol ğamze benüm zūlf-i perişān senüñ olsun

72

*Me fāᶑ ī lün / Me fāᶑ ī lün / Me fāᶑ ī lün / Me fāᶑ ī lün*

Vişālünle dil-i ᶑuşşāḳı memnūn olmasun dirsın

Ġarābet bunda cānā yine maḥzūn olmasun dirsın

Beni maḥrūm idüp āġyārı hem-bezm-i vişāl itdün

ᶑAcebdür cām-ı deyrün niye pür-ḥūn olmasun dirsın

Muḳaddem iltifātuñ neydi şimdi bu eziyyet ne

Olur sebk ᶑaql-ı evvel soñra Mecnūn olmasun dirsın

---

<sup>49</sup> Vezin gereği zihaf yapılmıştır.

Beni giryān idüp āgāz-ı feryād itdürürseñ de  
Yine āheng-i rāzı perde pīrüz olmasun dirsın

Rehāyī bendeñi lutfuñla dilşād eylemeseñ de  
Ġarābet bunda şāhā yine maḥzūn olmasun dirsın

73

*Mūs tef' i lün / Fā' i lün / Mūs tef' i lün / Fā' i lün*

26a Țarf-ı 'izāruñda bir ḥāl-i siyeh rū mı bu  
Yoḥsa leb-i cūda cāy itmiş o Hindū mı bu

Bu dil-i pūr-dāğı şayd itdi nigāhuñ didüm  
Didi şikār-ı peleng eylemiş āhū mı bu

Berg-i güle resm-i sünbül m'olabu yoḥsa kim  
'Ārız-ı dil-cūyuñ üstünde ki giysū mı bu

Bir nigh içre dili rūşen ü tārık ider  
Çeşm-i fiten-sāzda ġamze mi cādū mı bu

Gülşen-i vaşfuñ da ey serv-i ser-efrāz-ı nāz  
Şi' r-i Rehāyī midür yā bir aḡar su mı bu

74

*Fā' i lā tün / Fā' i lā tün / Fā' i lā tün / Fā' i lün*

Giryeden maḥzūz-ı dil dildāra kār itmezse de  
Def' -i sūzişdür ġaraż yār 'itibār itmezse de

Gelse bir kez ‘ âlem-i cisme hümâ-yı vaşl-i yâr  
 Kâilüz evc-i dili cāy-ı karar itmezse de

Ger dile bir kimse ırgürse peyâm-ı vuşlatı  
 Varını müjde virür cânın nişâr itmezse de

26b Bārī Mevlā virse göze olsa hāk-ı cismimüz  
 Pūs-i la‘ l-ı yâr ider şāyed kenār itmezse de

Vaşl-ı yâr āgyāredür gel ey Rehāyī zārı kı  
 Zevk verdi hār ider zār-ı hezār itmezse de

75

*Fā‘ i lā tün / Fā‘ i lā tün / Fā‘ i lā tün / Fā‘ i lün*

Qande var la‘ lün gibi her gül ki kand-efşân ola  
 Tā aña cân tūṭī<sup>50</sup> vü dil bülbul-i nālân ola

Ey gözi cellād-ı ‘ aşk ve’y kaşı şemşîr nâz ola  
 Vây aña kim yâri anuñ sen gibi fettân ola

Murg-ı cevrum hoş görür Qaysumsa dirmişsün şehâ  
 Başum üzre yiri var senden ne kim fermân ola

Çeşm-i nâsa zerreçe görünmez iken bir perî  
 Tâli‘ ümdür ben seversem gün gibi rahşân ola

Yâri āgyâr ile gördükçe gözüm pür-eşk olur  
 ‘ Âkıbet bir gün Rehāyī kırkaram kim kan ola

---

<sup>50</sup> Vezin gereği zihaf yapılmıştır.

76

*Me fā' ī lūn / Me fā' ī lūn / Me fā' ī lūn / Me fā' ī lūn*

Gedā-yı 'aşkam ol şāh-ı melāhat kıanda ben kıanda  
Hakīr-i hecrem 'izz ü cāh-ı vuşlat kıanda ben kıanda

Sirişküme hāk-ı zilletde gören āhter-şinās anlar  
Ki ol mihr ü meh-i burc-ı leṭāfet kıanda ben kıanda

Girüp sürḥi libāsa itdi cismi ğark-ı hūn-ı eşk  
Nice ünsiyyet olur bu ol āfet kıanda ben kıanda

Rakībüm bende meyyālān-ı kıand-ı la' lüme dirmiş  
Ne meyl itdi dil ol tūṭi-i behcet kıanda ben kıanda

Zemāndur kim Rehāyi ğülsitān-i ma' niyem ammā  
Ser-i medḥe sezā verd-i belāġat kıanda ben kıand

77

*Mef ū lū / Fā' ī lā tū / Me fā' ī lū / Fā' ī lūn*

Kim fāş iderdi rāz-ı dili giryem olmasa  
Kim fehmi iderdi neydüğimi nālem olmasa

Dām-ı sevādın olmaz idi murġ-ı dil ḥalāş  
Cānā ḥarīm-i 'aşka eger mahrem olmasa

27a Gāhi ṭarabdur ādemi ğam düşmen eyleyen  
Yoḥsa ne idi hiç kişi bī-ġam olmasa

Alınmaz idi cezbe-i ruḥsār-ı dilbere  
Ol āfītāb-ı ḥüsn ü gönül şebnem olmasa

Rûy-ı bütân Rehāyî siyeh pûş olur mıdı<sup>51</sup>  
Encām-ı sūr-ı dehr-i deni mâtem olmasa

78

*Me fâ' î lün/ Me fâ' î lün/ Me fâ' î lün / Me fâ' î lün*

Meded-ḥ<sup>v</sup>āh-ı ' ināyet bir faḳîrem yâ Resûla'llāh  
Zebûn-ı ma' şiyet ḥor u ḥakîrem yâ Resûla'llāh

Ḥabîb-i muḳtedirsin destgîr ol baña sulṭānum  
Fütād-ı çāh-ı ' işyân-ı keşîrem yâ Resûla'llāh

Rehâ-yâb eyleyüp ben bendeñi luṭf it mürüvvet kı  
Giriftâr-ı sevād-ı nefis esîrem yâ Resûla'llāh

Egerçi pür-ma' âşîyem velî ḥamd olsun ilā'llah  
Seni taşdıḳde şâfi zamîrem yâ Resûla'llāh

Senüñ nālende kim gülzâr-ı na' tuñda Rehāyî'veş  
N'ola dirsem hezâr-ı bî-naẓîrüm yâ Resûla'llāh

79

*Me fâ' î lün / Me fâ' î lün / Me fâ' î lün / Me fâ' î lün*

28a Ne öldürdi be-her ğamzeñ ne ḥod bir kez emān virdi  
Ṭabîbān çare bilmez cāna bir zaḥm-ı nihān virdi

<sup>51</sup> “mıydı” olacakken vezin gereği “mıdı” şeklinde yazılmıştır.

Ferāmūş itdürüp Mecnūn-ı devrānı şehā dehre  
Cüven-dil ğam-ı ‘aşķuñ ile bir nev-dāstān virdi

Dehānuñda nihān itmiş meger Hāķ āb-ı hayvānı  
Ki her nuṭķında zīrā mürde cisme tāze cān virdi

Felek āhum alup ḳaddüm ḥamīde eyleyüp āḥir  
Varup bir dest-i ṭıfl-ı nev-rese tīr ü kemān virdi

Olurđı dād alınmaķ şehd-i la‘l-i yār ele girse  
Rehāyī görmez ider va‘de zīrā çok zemān virdi

80

*Me fā‘ ī lūn / Me fā‘ ī lūn / Fe‘ ū lūn*

Şehā ḥüsnüñ mehi māt eylemez mi  
İki ruḥ mātı işbāt eylemez mi

Miyān-ı dilberi ḳoçmaķ diler dil  
‘Aceb olmaz ḥayālāt eylemez mi

Görünmez şīvelerle ādeme hep  
Bu nāzı ol perī zād eylemez mi

O şeh nāz eyleyüp ‘uşşāķa bakmaz  
Ḳatı yüksek maḳāmāt eylemez mi

Ruḥuñ güldür lebüñ müldür dirse  
Rehāyī ḥoş mişālāt eylemez mi

81

*Me fā' ī lūn / Me fā' ī lūn / Me fā' ī lūn / Me fā' ī lūn*

Dil-i zāra ḥayāl-i ḥadd ü kākül geldi hoş geldi  
Yine yād-ı hezāra verd ü sünbül geldi hoş geldi

Yine teşbīh idem zevk-ı ḥayāl-i la' lini dirken  
Hemān dem ḥāṭıra keyfiyyet-i mül geldi hoş geldi

Nedür zār-ı hezār ey murğ-ı dīl kūy-i nigār içre  
‘ Aceb dir mi o gül gülzāre bülbul geldi hoş geldi

Rehā-yāb-ı ğam-ı hicrān olam mı diyü fāl itdüm  
Hep eş'ār-ı Necāti'den tefe'ül geldi hoş geldi

28b Çeküp her beyti mişl-i tīg-i Ḥaydar mülk-i nazm içre  
Rehāyīveş yine bir ṭab'-ı Düldül geldi hoş geldi

82

*Me fā' ī lūn / Me fā' ī lūn / Me fā' ī lūn / Me fā' ī lūn*

Beni güldürmedi ol ğonçe giryān olduğum kaldı  
Hemān fikr-i dem-i vaşlıyla ḥandān olduğum kaldı

O şāhuñ mālīk-i genc-i vişāli olmadum ancak  
Yolında tişe-i hicr ile virān olduğum kaldı

Belāsın çekdigüm zülf-i nigārı elden aldurdum  
Baña bu bāğ-ı 'ālemde perīşān olduğum kaldı

Didiler yār āgyār ol ki yār al diye olmadı  
 Uyup şeytāna ancak ehl-i ‘iṣyān olduğum kaldı

Ḥudā kādirdür elbet kaşduñ üzre devr ider devrān  
 Rehāyī hīç dime ney gibi nālān olduğum kaldı

83

*Fe‘ i lā tūn / Me fā‘ i lūn / Fe‘ i lūn*

Āteş-i seyl-cūş ya‘ni mey  
 Seyl-i deryā-ḥurūş ya‘ni mey

Hāle-i māh-ı ‘iṣ ya‘ni cām  
 Māh-ı kettān-ı ḥūş ya‘ni mey

Ḥāk-i mihr enderūn ya‘ni sebū  
 Mihr-i āyīne-pūş ya‘ni mey

Gülşen-i la‘l-i verd meyḥāne  
 La‘l-i lū‘lū’ be-dūş ya‘ni mey

Şevk-baḥş-ı dil-i Rehāyī-i mest  
 Şem‘-i bezm-i sürūş ya‘ni mey

84

*Me fā‘ i lūn / Me fā‘ i lūn / Me fā‘ i lūn / Me fā‘ i lūn*

Yine aḡlardum ey dil sūz -ı ‘aşka tābum olsaydı  
 Ne yanar yaḡılurdum giryeye ḥūnābum olsaydı

Niçün leb-rîz-i hûn-ı eşk olurdı sâgar-ı dîdem  
Eger bezm-i meserretde şarâb-ı nâbum olsaydı

Hurûş-ı mevc-i baħr-ı ârzû neylerdi bu dilde  
Kenârumda eger bir gevher-i nâyâbum olsaydı

29a Olup âzürde-i hâr eylemezdüm bülbülâsâ zâr  
Benüm bâğ-ı vefâda bir gül-i şadânum olsaydı

Rehâyi ˆ âlem-i rüyâda bâri belki âğûşe  
Alurdum ol mehi deyrümde bir şeb-h<sup>v</sup>âbum olsaydı

85

*Me<sup>f</sup> ū lü/ Fā<sup>c</sup> i lā tū / Me fā<sup>c</sup> ī lü / Fā<sup>c</sup> i lün*

Vaşf eyleyen disün zeķan-ı dilrübāmızı  
Maħbûs-ı çâh-ı fitne dil-i mübtelāmızı

Küstersün aña şerha-i sînem niyâm-ı zer  
Taşvîr iden o ğamze-i hañçer-nümāmızı

İtdün sezâ vişâline dâğ-ı derūnumuz  
Şarduk o şūha güher-i âteş-beħamızı

Şâyân-ı bâğ-ı merħamet itdi o ğonçe-fem  
Güş eyleyince bülbül-i ħasret-nevāmızı

Pesdür Rehâyi mażhar-ı luţf-ı nigāhıyuz  
Gözden geçürdi nâme-i şefķat recāmızı

86

*Me fā' i lün / Fe' i lā tün / Me fā' i lün / Fe' i lün*

‘ Aceb mi ḥ<sup>v</sup>āhiş-i vuşlat taleb gerekmez mi  
Muḳadder ide ḥuşūle sebep gerekmez mi

Sükūt idermiş o gül tut hezāra karşı hezār  
Recā-yı vuşlat idersin edeb gerekmez mi

O meh-cebīni şaḳın āhuñ itmesün pür-çin  
Bir eser cūşış-i mevc-i ğaḏab gerekmez mi

Belā meşakḳat-i hicrān olur mı vaşl āsān  
Şafā-yı yesere cefā-yı ta' b gerekmez mi

Meyi derūn ile lebriz<sup>52</sup>-i çeşm iden ebter  
Mişāl-ı cām u sebū leb-be-leb gerekmez mi

Görüp ḥatın n'ola pür-şevḳ olursa sāğar dil  
Behār-ı vaşl ola bezm-i ṭarab gerekmez mi

Belā ki cān virür oldı dilā ne seyrāndur  
Rehāyī ol şeh-i ḥüsne ‘ aceb gerekmez mi

---

<sup>52</sup> Yazmada ye sesi yoktur.

## Tarihler

1

*Fā' i lā tūn / Fā' i lā tūn / Fā' i lā tūn / Fā' i lūn*

29b Yine bir bād-ı keder esdi bu baħr-ı 'āleme  
Ėarķa vardı mesned-i ķaplan olan fūlk-i düvel

Virdi sükkān-ı rızāsını ķazānuñ destine  
Gördi olmaz lücce-i taķdīr ile cenk u cedel

Ol Ėapudan Mustafā Paŗa pelenk-i şaff-şiken  
Nāmı yād olduķda a' dālar olurdı pūr-kesel

Ėaz[i]hān Sultān Meħemmed kim Süleymān-ı zemān  
Dergehinde ol idi Sām u Nerīmāndan bedel

Ėh idüp didi Rehāyī fevtinūñ tārīķini  
Mā-ħaşal ķaplanı yakdı pençe-i şīr-i ecel

Sene

1091/1680

2

*Me fā' ī lūn / Me fā' ī lūn / Me fā' ī lūn / Me fā' ī lūn*

Aķıldı bāĖ-ı dehr içre yine rūy-ı gül-i devlet  
Anuñķündür dil-i şūrīdede bu gūne şeydālīķ

Dil-i şūrīdem ol aĖa-yı devlet vaşfın eyler kim  
Anuñ paŗalıĖa lāyīķ görüpdür zātını Ėālīķ

Denīlik vechini göstermeye hergiz meh-i ķadrī  
İde burc-ı şerefde necm-i baħtı her-dem a' lālīķ

Serîr-i Ğazze mâlik bu Bekir Paşa-yı ekrem kim  
Bir ednâ bendesine vaşf olupdur şimdi ağalık

N'ola gitdiyse kaplan rûhı şād olunsın eylersin  
Şecā' at bîşe-zârı içre arşlan ile hemtâlık

Ne ā' lā vaşf ideydi gonçe-i vaşfuñ dil-i şeydā  
Eger tutmasa dāmānum bu dest-i hār-ı ednâlık

Ve likin Hâk bilür Mecnûna döndüm ben sürûrumdan  
Ki tuğı devleti gösterdigi dem rûy-i Leylâlık

Niyāzum bu hemānā dest-gîri ola ol Mevlā  
Kamu pā-māl ola var ise eyler aña ā' dâlık

30a Rehāyî menşibın gûş eyleyince didi târîhin  
Güzel buldı maķāmın bu mübârek ola pašalık  
Sene  
1093/1683

3

*Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün / Fe' ū lün*

‘ Acebdür kubbe-i devvār-ı gerdün  
Kārār üzre degüldür bir meh ü sāl

Henüz toğmış iken bir mihr-i raḥşān  
Zevāl ırmış görür aña fi'l-hāl

Ğaraż sözde Meḥemmed nām imāmdur  
Meh-i baḥtı ola ḥurşide emşāl

Receb ayınuñ evvel cum'asında  
İrüpdür sünnet-i Maḥmūda iḳbāl

Rehāyī ṣāne şınup tārīḥ<sup>53</sup> için  
Diyem ḥaṭṭuñ sa'īd olsun imām-ı āl

Sene

1092/1681

4

*Fā' i lā tūn/ Fā' i lā tūn/ Fā' i lā tūn/ Fā' i lūn*

Geldügi demde ḥaṭ-ı şehdi mişāl-i behār  
Bāğ-ı süḥanda nevā düşdi fem-i bülbüle

Didi ta' accüb-künān aña Rehāyī tārīḥ  
Sāye sünbülümü kim ḥaṭ mī ola vech-i güle

Sene

1094/1682

5

*Fe' i lā tūn / Fe' i lā tūn / Fe' i lā tūn / Fe' i lūn*

Güft ü gū-yı ḥaṭ-ı şehdi celiyīdür şimdi  
Zıkr-i tārīḥ ile her bir fem-i ehl-i dilde

30b Kimisi resm-i benefşe didi bir berg-i semen  
Kimisi per-i megesdür didi cām-ı mülde

---

<sup>53</sup> Tārīḥ sözcüğünde zihaf vardır.

Ḥayret efzā oluraḵ didi Rehāyī tārīḥ  
Ḥaṭmi kim sāye-i sūnbül mi ola vech-i gülde

Sene

1094/1682

6

*Fā' i lā tūn / Fā' i lā tūn / Fā' i lā tūn / Fā' i lūn*

Geldügi dem lücce-i ḵayyum-ı hüsn ehl-i dilān  
İtdiler tārīḥ için ḥāşıl ḵatı çok keşmekeş

Kimisi didi mürekkebdür dökilmüş kâğıza  
Kimisi yok didi zāğan itdi cem' iyyet beleş

‘Āḵıbet bende didüm bu mışra‘ ı tārīḥ aña  
Oldı baḵ baḵ lücce-i ḵayyum-ı hüsn cārübveş

Sene

1094/1682

7

*Fe' i lā tūn / Fe' i lā tūn / Fe' i lā tūn / Fe' i lūn*

Zākir Aḥmed Çelebi posta geçüp şeyḥ olıcaḵ  
Çoğı endişe-i tārīḥe düşüp yārānuñ

Her biri bulmaḵ için zevḵ-i tecellī-i merām  
Ḥalka-i fikre girüp devr ider iken anuñ

Didi Şāhin Dede tārīḥini āḥir zū-merg  
Ḷondı Çaylaḵ Çelebī tekyesine a' mānuñ

Sene

1100/1688

8

*Fe' i lā tūn / Fe' i lā tūn / Fe' i lūn*

Deh düşünce bulunur tārīhī

Bülbüle oldu muḳarreb gül-i ter

Sene

1102/1690

9

*Mef'ū lū / Fā' i lā tū / Me fā' ī lū / Fā' i lūn*

31a Ey derd-i gūş-i ṭab'um açıl kim zemānede

Geldi hezār nağme-serādur Hüseyn Beg

Ṭab'um açılsa n'ola bu gülşende gül-şıfat

Güyā nesīm-i gonçe-güşādur Hüseyn Beg

Cūş u ḥurūşa eylesin āgāz dil hemān

Bir dürr-i siḥr-i luṭf u 'aṭādur Hüseyn Beg

Gūş eyleyüp ṭulū'ını ba'zı süḥanverān

Didi ki mihr-i burc-ı 'alādur Hüseyn Beg

Ebyāt-ı vaşf-ı şāhib-i şehre dimiş kimi

Ta'bir-i pāk u ḥüsn-i edādur Hüseyn Beg

Olsun cihānda aṭvel-i 'ömr ile ser-firāz

Serv-i riyāz zıll-ı Hudādur Hüseyn Beg

Tārīhini Rehāyī bu gülşende didi kim  
Dāmād-ı şāhda vird-i şafādur Hüseyn Beg

Sene

1096/1684

10

*Fā' i lā tūn / Fā' i lā tūn / Fā' i lā tūn / Fā' i lūn*

Gūş idüp mevlūdını didüm Rehāyī tārīhin<sup>54</sup>  
Muşafa Beg-zādemūñ Hāḡ 'ömrin efzūn eylesün

Sene

1092/1681

11

*Fe' i lā tūn / Fe' i lā tūn / Fe' i lūn*

Bir du'ā didi Rehāyī tārīḡ  
Usta Ḳāsım ola ehl-i firdevs

Sene

1098/1686

12

*Me fā' i lūn / Me fā' i lūn / Fe' ū lūn*

Didüm gel kesme başum ola tārīḡ  
Meded bir bir şaḡāl olsun mübārek

Sene

1089/1678

---

<sup>54</sup> Tārīhin kelimesinin ikinci hecesinde zihaf yapılmıştır.

13

*Me fâ' î lün/ Me fâ' î lün/ Me fâ' î lün /Me fâ' î lün*

Rehâyî hamd u şükr idüp didüm fethine târîhi  
K'alındı luṭf-ı Hâḳ'dur döge döge kal'a-i Çehrîn

1089/1678

Sene

14

*Me fâ' î lün/ Me fâ' î lün / Me fâ' î lün / Me fâ' î lün*

Haṭum çü geldi gör dem-i zevâlde gün didüm hayf  
O dem bu düşdi târîḡ-i Rehâyîyâ kiçük hayır

1090/1679

Sene

15

*Me fâ' î lün / Me fâ' î lün / Me fâ' î lün / Me fâ' î lün*

Rehâyî gûş idince fevtini hâṭif didi târîḡ  
Kıla Havvâyı Raḥman Âdeme himāye-i cennet

1098/1686

Sene

16

*Me fâ' î lün /Me fâ' î lün / Me fâ' î lün / Me fâ' î lün*

Çıkup dād ide taḥt-ı ma' deletde tā ola târîḡ  
Culūs-ı şeh Süleymân zîb-i dād-ı rûzgâr oldı

Sene

1099/1687

## Farsça Gazel

*Fā' i lā tūn/ Fā' i lā tūn/ Fā' i lā tūn/ Fā' i lūn*

32b Bend-i fen zencîr-i zülf-i müşğ ü 'anber-büy-ı düst<sup>55</sup>

V'în dil-i Mecnûn-râ dâru's-şifâ der- kûy-ı düst

Çün dilem şeydâyi mi kerd u ne-bestend 'âlemeş

Gerçi bend-i gerdenes eknûn k'ez yek müy-i düst

Dil perişân şud be-büy-i zülfân ayyâr-çeşm

Hiç ne-dânem men çi hîle hest der dârû-yı düst

Ger hadengâsâ<sup>56</sup> be-vâdî-i gam endâzed merâ

Tâ ger âzârî kuni dil z'ân kemân ebrû-yı düst

Serv-i bustân-ı cihân-râ dil ne-gerded ser-fürû

Sâye endâz-ı Rehâyî'yi kıamet dil-cûy-ı düst

<sup>55</sup> 1. Sevgilinin anber ve misk kokulu saç zinciri bağı ( tutsağı ); bu deli gönlün darüşşifası, sevgilinin mahallesindedir.

2. Gönlüm şeydalık ettiğinde alem onu bağlamadı, gerçi sevgilinin saçı şimdi onu bağladı.

3. gönül hilekar gözlünün zülfünün kokusu ile perişan oldu, dostun ilacında ne hile olduğunu bilmiyorum.

4. Ok gibi beni gam vadisne atarsa, o dostun keman kaşı ile gönlü incittikçe;

5. Dünya bağçesinin servisine gönül baş eğmez, sevgilinin gönül alan boyu Rehâyî'ye gölge salar.

<sup>56</sup> Hadeng kelimesi metinde “h” sesi ile yazılmıştır, oysa bütün sözlükler bu kelimeyi “h” ile yazmaktadır, ayrıca “hadeng” şeklinde bir kelime yer almamaktadır. Msl. Bk. Ziya Şükûn, Farsça Türkçe Lügat, MEB yay., İstanbul 1999 C. 2, s. 765

## Kıtalar, Nazmlar ve Rubailer

### 1. Kıt' a

*Fā' i lā tūn / Fā' i lā tūn/ Fā' i lā tūn /Fā' i lūn*

Ḥabbezā cāy-ı laṭīf u dil-güşā vü bī-bedel  
Reşk-i Mānī'dür nuḳūş-ı bī-mişāli cā-be-cā

Bülbül-i 'irfāna gülşendür dir isem ḥūbdur  
Cāy-ı İbrāhīm'dür zīrā bu beyt-i dil-güşā

### 1.Nazm

*Fā' i lā tūn / Fā' i lā tūn /Fā' i lā tūn / Fā' i lūn*

Her denī sufle-nihādı behre-yāb eyler felek  
Āsumān-ı 'izz u cāha āfītāb eyler felek

33a Bir kez āh itdürse de dūd-ı siyāh-ı āheni

Dürr ü gevherbār bir müşgīn seḥāb eyler felek

### 2. Kıt' a

*Fā' i lā tūn / Fā' i lā tūn /Fā' i lā tūn / Fā' i lūn*

Ḥāk-i pāy-i 'izzete ba'd'ed-du'a budur niyāz  
Bendeñe yar n'olıcaḳ bir bār-gīr ile 'aṭā

Şeh-süvārum luṭf idüp sen daḥı lāyık görme kim  
Ben ḳalam ayakda geçmeye ḥuzūra bu recā

### 3. Kıt' a

*Fā' i lā tūn/ Fā' i lā tūn/ Fā' i lā tūn / Fā' i lūn*

Sūzen-i miḥnetle cismüñ çāk çāk olmayıcak  
Resm-i gül-ruḥsāre-i yāre sezā olmak muḥāl

Sīneñi dāğ-ı sitemle eyle pūr-naqş u nigār  
Dest-i luṭfa olasın lāyık mişāl-i dest-māl

#### 4. Kıt'a

*Fe' i lā tūn / Fe' i lā tūn / Fe' i lā tūn / Fe' i lūn*

Degül ol ḥāl-i siyeh çāh-ı zeneḥdānuñda  
Noқта-i nūn-ı ḥasendür ki nazır olmaz aña

Yaḥud ol delü dil-i bende-i leb-teşneñdür  
Ki düşüpdür o çeh-i ' ayn-ı cefā içre şehā

Hiç degül yā o çeh-i āb-ı leṭāfet içre  
' Aksini gördi bakup merdüm-i dīdem cānā

#### 2. Nazm

*Fā' i lā tūn / Fā' i lā tūn / Fā' i lā tūn / Fā' i lūn*

Ġonçe-leb şīrīn-sūḥan bir şūḥ-meşreb ' işve-kār  
Ġamzesi fettān-ı cān āhū nigāhı dil-şikār

Şırma tügme cāme-i ser-ḥayle itdükde ḥırām  
Didiler bu bir nihāl-i ergavāndur jālevār

#### 1. Rubai

*Meḥ' ū lū / Me fā' ī lū / Me fā' ī lūn / fā'*

- 33b Cānā n'ola her bār cefā gösterseñ  
 Bir kerre de ammā ki şafā gösterseñ  
 Ey āyīne<sup>57</sup>-i ḥüsn nedür bu şüret  
 Olmaz mı gehi rūy-ı vefā gösterseñ

## 2. Rubai

*Me' f ū l ū / Me f ā' ī l ū / Me f ā' ī l ū n / f ā'*

Evveller ey āhū-nigeh itmezdüñ rem  
 Bu vahşete bā' iş n'ola şimdi bilsem  
 Ey büt ne bu şüret kanı insāniyyet  
 Sen böyle degüldüñ saña n'oldı bilmem

## Müfredler

### 1

*Fe' i l ā t ū n / Fe' i l ā t ū n / Fe' i l ā t ū n / Fe' i l ū n*

- 34a Nem 'adem bāşed ez īn dīde ki dīd ān yem-i nūr<sup>58</sup>  
 Ki huveydā şude dūr ez şadef-i mün' ademeş

### 2

*Me f ā' ī l ū n / Me f ā' ī l ū n / Me f ā' ī l ū n / Me f ā' ī l ū n*

Eger çi zilletem ḥ<sup>v</sup>āhed 'adū-yı kīne-cūyānem<sup>59</sup>  
 Velī kerdem be-rif' at çün Mesīḥā āsumānhā cā

<sup>57</sup> Vezin gereği zihaf yapılmıştır.

<sup>58</sup> Nur denizi gören bu gözden nem yok olur, yok olan sedeften açığa çıkmıştır.

<sup>59</sup> Kin arayan düşmanım zilletimi isterse de Yücelikte Mesih gibi göklere yerleştim.

## 3

*Fā' i lā tūn/ Fā' i lā tūn/ Fā' i lā tūn /Fā' i lūn*

Dūstañ bāşed ki bî-teklîf âyed dūst-rā<sup>60</sup>  
 Ān ki der-teklîf bāşed dārem ez yārān nist

## 4

*Me f̄ ū lū / Fā' i lā tū / Me f̄ i lū / Fā' i lūn*

Ḳānūn degül ḥasende bu gülşen nümūnedür  
 Dūdı çü sūnbül aḥkeri gül-gonçe gūnedür

## 5

*Me f̄ i lūn / Fe i lā tūn / Me f̄ i lūn / Fe' i lūn*

O şāh-ı ḳaşr-ı melāḥatde bendegān-ı ber-ḥāk  
 Yuḳarıdan aşağı itse n'ola mu'āmeleyi<sup>61</sup>

## 6

*Me f̄ ū lū / Fā' i lā tū / Me f̄ i lū / Fā' i lūn*

Bir nev-resūñ vişāli ile dil be-pā düşüp  
 ' Ālemde iken araya girdi ḳarışdıran

<sup>60</sup> Dostların teklifsiz dosta gelmesi gerekir, Teklifte bulunanı dostlardan yok sayalım.

<sup>61</sup> Vezin gereği zihaf yapılmıştır.

7

*Me fā' i lün / Me fā' i lün / Me fā' i lün / Me fā' i lün*

Hezārı bunda gördüm 'ālem eyler gonçe-rūlarla  
Niçün bu baqçeye ayvalı baqçe didiler eyvā

8

*Fā' i lā tün / Fā' i lā tün / Fā' i lā tün / Fā' i lün*

34b Āteş itdi seyli<sup>62</sup>-i a' dā ruḥuñ gülzārını  
Gerçi İbrāhīm'e gülzār oldu Nemrūd āteşi

9

*Fe' i lā tün / Fe' i lā tün / Fe' i lā tün / Fe' i lün*

Sen vücūd 'ālemine gelmeden ey kelb-i 'aḳūr  
Nām-ı segbānı qabūl<sup>63</sup> itmemiş idi pederūñ

10

*Fe' i lā tün / Fe' i lā tün / Fe' i lā tün / Fe' i lün*

Tuğcı-zāde didi yok vaşluma irmiş hergiz  
Çok selis didi anuñ kuyrığını dögdük biz

11

*Me fā' i lün / Me fā' i lün / Me fā' i lün / Me fā' i lün*

'Aceb mi gelse bunda nağmeler itse dil-i şeydā  
Belī gülşende elbet bülbul-i nālān ider efgān

<sup>62</sup> Vezin gereği zihaf yapılmıştır.

<sup>63</sup> قبول diye bir kelime bulunamadı, onun yerien kabul diye okundu.

12

*Me fā' ī lūn / Me fā' ī lūn / Me fā' ī lūn / Me fā' ī lūn*

Niçün feryād iderdi bülbül-i zārı bu gülzāruñ  
Olaydı bir gül-i bî-ḥārı yā bûy-ı vefādārı

1

*Me fā' ī lūn / Fe 'ī lā tūn / Me fā' ī lūn / Fe 'ī lūn*

Bu gülsitān-ı cihān-ı fenāya her gelenüñ  
Gül-i ḥayātını lā-büd dağıtdı bād-ı ecel

Şafiye ḳadını da itdi mest-i cām-ı fenā  
Hemān Hudā aña bezm-i cinānda ide maḥal

Reḥāyī geldi beri fevtine didi tārīḥ  
Şafiye ḳadına raḥmet ide Mecīd-i ezel

Sene

1108/1696

2

*Müf te ī lūn / Fā' ī lūn / Müf te ī lūn / Fā' ī lūn*

Bir gül-i nevresteyi itdi perīṣān yine  
Esdi gelüp gülşen-i 'āleme bād-ı fenā

Gitdi o nāzük beden baḳmadı dünyāya hīç  
Gencligine doymadı sürmedi bir dem şafā

Yaḳdı firāḳ oduna vālidesin ḳardaşın  
Cümle bu ḥālī görüp ağladı bāy u gedā

Göz yaşı tārīhini nokṭalı ḥarf itdi hep  
Sākin-i dār-ı naʿīm ola Mehemmed Ağa

Sene

1110/1698

3

*Mūs tefʿ i lün/ Mūs tefʿ i lün/ Mūs tefʿ i lün/ Mūs tefʿ i lün*

Gösterdi bu devrān yine sūr āḥirinde mātemi  
Dağıtdı Zeyneb kadınun ḥayātın bu cihān

Ziʿl-kaʿdenün yigirmi birinde tutup ʿuḳbāya yüz  
Emvāl ola deyn-i ḳamu terk eyleyüp oldı revān

Didi Rehāyī fevtinün tārīhini gūş idicek  
Ola bu Zeyneb Ḳadına gülzār-ı cennetde mekān

Sene

1110/1698

## SONUÇ

Rehāyî'nin hayatı, şahsiyeti ve divanını şekil ve muhteva açısından incelediğimiz, metinde geçen bütün kelimeleri çekimleriyle birlikte dizinini oluşturduğumuz eseri ortaya koymuş bulunuyoruz.

Rehāyî'nin nerede ve kaç yılında doğduğu ile ilgili olarak kaynaklarda bir bilgi yoktur. Kaynaklar onun İstanbullu olduğunu söylemektedir. Şairin ölümü tarihi ile ilgili bir bilgi de kaynaklarda yer almamaktadır.

Rehāyî gazel ve müfred yazacak kadar Farsçayı bilen bir kişidir. Bunun yanında şiirlerinde oldukça sade bir dil kullanan şair, deyimlere sıklıkla başvurmuştur, halk söyleyişlerini ustalıkla şiire yansıtmıştır.

Genellikle gazellerin son beyitlerinde şiir-şair hakkındaki görüşlerini kendini överek ortaya koymuştur. Şiirleri ve şairliği için birtakım teşbih ve mecazlara yer veren şair, zaman zaman kendini efsanevi kahramanlarla eş görmüş ya da onlardan daha iyi olduğunu dile getirmiştir.

Şairin şiirlerinden hareketle Necati Beg'den etkilendiği ortaya çıkmaktadır. Fehîm-i Kadim'e de nazire yazmıştır.

Rehāyî Divanı'nda; kaside, terkîb-bend, tercî-bend, muhammes, gazel, müstezad, nazm, kıta, rubai ve müfred nazım şekillerinden oluşan 134 manzume bulunmaktadır.

Divanı oluşturan şiirlerin 79'u redifli, 33'ü ise kafiyelidir. Bunlardan 60'ı tek kelime, 10'u iki kelime, üç tanesi üç kelimelik rediflerdir. Altı tanesi de ek halinde olan rediflerdir. Rediflerden % 92,40'u sözcük halinde, % 7,59'u ise ek halindedir. Redifleri oluşturan kelime ve eklere bakıldığında % 62,02'sini Türkçe, % 26.50'sini Arapça, % 11,39'unu Farsça, %1,26'sını

Türkçe-Farsça, % 6,39 unu Türkçe-Arapça ortak kelime ve eklerin oluşturduğu görülmektedir.

Gazeller çoğunlukla beş beyitlidir (%90 ) Divanda kullanılan 13 aruz kalıbından Fā' i lâ tün / Fā' i lâ tün /Fā' i lâ tün/ Fā' i lün ( %34,32 ), Me fā' i lün / Me fā' i lün / Me fā' i lün / Me fā' i lün ( %21,64 ), Mef ū lü/ me fā' i lü/ me fā' i lü/ fe ū lün ( % 10,44 ) vezinleri, en çok tercih edilen vezinlerdir.

Divanın içeriğinde rintlik, âşık-sevgili ilişkisinde rahatlık görülürken, yanı sıra mahalli unsurların şiire taşınması “didim-didi” gibi söyleyiş tarzlarına da rastlanır.

Sonuç olarak Rehāyī XVII. yy. da Nefi, Nabi, Şeyhülislam Yahyā, Nāilī-i Kadim ve Neşātī kadar şöhret bulamamıştır. Bu yıllarda ortaya çıkan Sebk-i Hindi tarzından etkilenmemiş ve sade bir dil kullanarak, deyimleri ustalıkla şiire taşımıştır.

## KAYNAKÇA

- AKSOY, Ömer Asım, *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 2: Deyimler Sözlüğü*, İnkılap Kitabevi İstanbul 1994.
- ÂLÎ, Gelibolulu Mustafa, *Künhü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısım / İnceleme-Metin*, Hazırlayan: Mustafa İsen, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara 1994.
- AMBROS, Edith Gülçin, "Osmanlı Gazelinin Uzunluğunda Görülen Gelişmeler: 16. Yüzyılda Durum", *Journal of Turkish Studies (Abdülbaki Gölpınarlı Hatıra Sayısı-II)*, 1996, C. XX, s. 1-8.
- AVCI, Casim, "Siyavuş Paşa", *Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi*, Yapı Kredi Yayınları, C. 2, İstanbul 1999.
- BEHİŞTÎ, *Behiştî Divanı*, Hazırlayan: Yaşar Aydemir, MEB. Yayınları, Ankara 2000.
- BEYÂNÎ, *Tezkiretü'ş-Şuarâ*, Hazırlayan: İbrahim Kutluk, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1997.
- BROCKELMANN, Carl, *Geschichte Der Arabischen Litteratur*, Leiden 1943.
- BURSALI MEHMET TAHİR, *Osmanlı Müellifleri*, Hazırlayanlar: Cemal Kurnaz-Mustafa Tatçı, Bizim Büro Basımevi Yayın Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti., C. I-III, Ankara 2000.
- CEBECİOĞLU, Ethem, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, Anka Yayınları, İstanbul 2005.
- DEVELLİOĞLU, Ferit, *Osmanlıca – Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Yayına Hazırlayan: Aydın Sami Güneyçal, Aydın Kitabevi Yayınları, 11. Baskı, Ankara 1993.
- DİLÇİN, Cem, *Yeni Tarama Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1983.
- GOLKARIAN (Güldiken), Kadir, *Ferheng-i Luğat-i Fārisî Türkî İstanbulî Rahnumā*, Rahnuma Publications, Tahran 2001.
- HORATA, Osman, "Son Klâsik Dönem (1700-1800)", *Türk Dünyası Ortak Edebiyatı /Türk Dünyası Edebiyat Tarihi*, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, C. 5, Ankara 2004, s. 443-551.

İNCE, Adnan, *Tezkiretü's-Şu'arā / Salim Efendi*, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara 2005.

İPEKTEN, Haluk, *Eski Türk Edebiyatında Nazım Şekilleri ve Aruz*, Dergâh Yayınları, İstanbul.1999

İPEKTEN, Haluk, Mustafa İsen, Recep Toparlı, Naci Okçu, Turgut Karabey, *Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1988.

İSEN, Mustafa, Filiz Kılıç, İ. Hakkı Aksoyak, Aysun Eyduran, *Şair Tezkireleri*, Grafiker Yayınları, 1. basım, Ankara 2002.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ KÜTÜPHANESİ, *Türkçe Yazma Divanlar Kataloğu / XVII. Asır*, C. 2, Maarif Basımevi, İstanbul 1959.

KÂTİP ÇELEBİ, *Keşfü'z-Zünûn* (Haz. Şerafettin Yaltkaya-Kilisli Rıfat Bilge), Maarif Vekilliği Yayınları İstanbul 1941.

KEFELİ HÜSEYİN, *Rāznāme*, Hazırlayan: İ. Hakkı Aksoyak, Harvard Üniversitesi Yakındoğu Dilleri ve Medeniyetleri Bölümü Yayını, 2004.

KILIÇ, Filiz, *Meşā'irü's-Şu'ara / İnceleme-Tenkitli Metin*, GÜSBE. (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara 1994.

KINALI-ZÂDE HASAN ÇELEBİ, *Tezkiretü's-Şuarā I-II*, Hazırlayan; İbrahim Kutluk, TTK Basımevi Ankara 1989.

KOCATÜRK, Vasfi Mahir, *Divan Şiiri Antolojisi*, Ayyıldız Matbaası, Ankara 1963.

KOCATÜRK, Vasfi Mahir, *Türk Edebiyatı Tarihi*, Edebiyat Yayınevi, Ankara 1970.

KOMİSYON, *Örnekleriyle Türkçe Sözlük*, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, C. I-IV, Ankara 1995.

*Kur'ân-ı Kerîm ve Türkçe Anlamı*, Çeviren: Hüseyin Atay- Yaşar Kutluay, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1985

KURNAZ, Cemâl, "Nilüfer", *Halk ve Divan Şiirinin Müştarekleri Üzerine Denemeler*, Akçağ Yay., 1. baskı, Ankara 1990, s. 95-103.

LATİFİ, *Tezkire-i Latîfî*, Kütüphane-i İkdâm, Dersaadet 1314.

- LEVEND, Agâh Sırrı, *Türk Edebiyatı Tarihi / Giriş*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, C. I, 4. baskı, Ankara 1998.
- M. NAİL TUMAN, *Tuhfe-i Nailî, Divan Şairlerinin Muhtasar Biyografileri*, Hazırlayanlar: Cemal Kurnaz- Mustafa Tatçı, Bizim Büro Yay. C. 1, Ankara 2001
- MEHMED SÜREYYA, *Sicill-i Osmanî (Osmanlı Ünlüleri)*, Hazırlayan: Nuri Akbayan, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, C. 4, İstanbul 1996.
- MUALLİM NÂCİ, *Arap Edebiyatında Deyimler ve Atasözleri / Sânihatü'l-Arab*, Hazırlayan: Ömer Hakan Özalp, Yeni Zamanlar Yayınevi, İstanbul 2002.
- MUALLİM NÂCİ, *Luğât-ı Nâcî*, Çağrı Yayınları, İstanbul 1995.
- MUSLU, Ramazan, *Osmanlı Toplumunda Tasavvuf [18. Yüzyıl]*, İnsan Yay., 1. baskı, İstanbul 2003.
- MÜSTAKİM-ZÂDE SÜLEYMAN SADEDDİN, *Mecelletü'n-Nisâb fi'n-Niseb ve'l-Künâ ve'l-Elkâb* (Tıpkı Basım), Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2000
- OLGUN, İbrahim – Cemşid Draşan, *Farsça-Türkçe Sözlük*, Elhan Kitabevi Yayını, Ankara 1984.
- ÖZCAN, Abdülkadir, *Şakâiku'n-Nu'mâniyye ve Zeylleri*, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1989.
- ÖZCAN, Nuri, “Ahmed Efendi, Çâlâk”, *İslâm Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C. 2, İstanbul 1989, s. 58-59.
- Özkırımlı, Atilla, *Türk Edebiyatı Ansiklopedisi*, Cem Yayınevi, C. 4, 1. Baskı, İstanbul 1982.
- PAKALIN, Mehmet Zeki, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, MEB. Yayınları, C. I-III, İstanbul 2004.
- PALA, İskender, *Kronolojik Divan Şiiri Antolojisi*, Akçağ Yayınları, Ankara 1995.
- PARLATIR, İsmail, Nevzat Gözaydın, Hamza Zülfikar, *Türkçe Sözlük*, Türk Dil Kurumu Yayınları, C. I-II, 9. baskı, Ankara 1998.
- REDHOUSE, Sir James W., *A Turkish and English Lexicon*, Çağrı Yay., İstanbul 2001.

- REHÂYÎ, Kalaycı-zade Mustafa, *Rehâyî Divan*, Mikrofilm Arşivi Nu. (Divanlar) 1111 Türkçe yazma Divanlar Katalogu, Ankara, 1958.
- SADIK VİCDANÎ [KAYIKÇIOĞLU], *Tarikatler ve Silsileleri / Tomar-ı Turuk-ı Aliyye*, Hazırlayan: İrfan Gündüz, Enderun Kitabevi Yay., İstanbul 1995.
- SAFÂYÎ, *Nuhbetü'l-Âsâr min Fevâ'idü'l-Eş'âr*, Milli Kütüphane Yz. FB. 414 C.1 vr.
- SAFÂYÎ, *Tezkire-i Safâyî*, Hazırlayan: Pervin Çapan, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara 2005.
- SEHÎ BEĞ, *Sehi Bey Tezkiresi / Heşt Behişt*, Haz. Mustafa İsen, İstanbul 1980.
- SOLMAZ, Süleyman, *Ahdî ve Gülşen-i Şu'arâsı (İnceleme-Metin)*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara 2005.
- ŞEMSEDDİN SÂMÎ, "Ruhâ", *Ḳāmûsu'l-A'lâm* (Tıpkıbasım), Kaşgar Neşriyat, C. II, Ankara 1996, s. 2384.
- ŞEMSEDDİN SÂMÎ, *Kāmûs-ı Türkî*, İkdâm Matbaası, İstanbul 1317.
- ŞÜKÛN, Ziya, *Farsça – Türkçe Lûgat / Gencinei Güftar Ferhengi Ziya*, MEB Yayınları, C. I-III, 2. basım, İstanbul 1996.
- TANYERİ, M. Ali, *Örnekleriyle Divan Şiirinde Deyimler*, Akçağ Yayınları, Ankara 1999.
- TOLASA, Harun, "Divan Şairlerinin Kendi Şiirleri Üzerine Düşünce ve Değerlendirmeleri", *Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi* (İzmir), 1982, S. 1, s. 16-17.
- Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, Dergâh Yayınları, C. 7, İstanbul 1990.
- UNAT, Faik Reşat, *Hicrî Tarihleri Milâdî Tarihe Çevirme Kılavuzu*, Türk Tarih Kurunu Yayınları, 6. baskı, Ankara 1988.
- ÜNVER, İsmail, "Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler", *Türkoloji Dergisi*, Ankara Üniversitesi Basımevi, 1993, C. XI, S. 1, s.51-89.
- ÜZGÜR, Tahir, *Fehîm-i Kadîm/ Hayatı, Sanatı, Dîvân'ı ve Metnin Bugünkü Türkçesi*, AKM. Yay., Ankara 1991,

YAĞCI, Şerife, “Rehâyî’nin Bir Müseddesi Üzerine”, *12-13 Nisan 2001 Kayseri ve Yöresi Kültür, Sanat ve Edebiyat Bilgi Şöleni Bildirileri*, Kayseri 2001, s. 161-170.

YILMAZ, Recep, “Mustafa Paşa (Bekrî)”, *Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi*, Yapı Kredi Yayınları, C. 2, İstanbul 1999, s. 308.

ZAKİR ŞÜKRÎ, “Derûn-ı İslâmbol’daki Hânîkahların Silsile-i Meşayihidir -II”, Hazırlayan: Şinasi Akbatu, *İslâm Medeniyeti*, C. V, Ocak 1981, S. 1, s. 89-90.

## DİZİN

## A

- āb, 4, 12, 75, 78, 81, 83, 85, 86, 89,  
 102, 116, 122, 136  
 ābād, 64, 106  
 ābdār, 12, 75  
 ābiledār, 75  
 açdı, 103  
 açdum, 101  
 açıl, 131  
 açıla, 65  
 açıldı, 33, 91, 104, 127  
 açıldıñ, 87  
 açılsa, 131  
 açmadı, 81  
 açmanuñ, 72  
 açup, 9, 69  
 ādem, 21, 55, 107, 111, 115  
 ādeme, 102, 122  
 Ādeme, 133  
 ādemi, 120  
 āfet, 22, 100, 103, 120  
 āfeti, 95  
 āfitāb, 76, 121, 135  
 āfitābum, 98, 113  
 ağa, 33, 127  
 ağalık, 33, 128  
 āgāz, 55, 84, 118, 131  
 āgāze, 68, 88  
 ağıza, 66  
 ağıladı, 140  
 ağılar, 72  
 ağılardum, 124  
 āgñiyāsı, 72  
 ağreb, 88  
 āgūşa, 6, 48, 108  
 āgūşe, 125  
 āgyār, 65, 66, 67, 68  
 āgyār, 23, 94, 119, 124  
 āgyāredür, 119  
 āgyāri, 75, 117  
 āgyārlar, 67  
 āh, 34, 63, 64, 72, 83, 84, 89, 95, 97,  
 98, 99, 105, 106, 108, 109, 113,  
 127, 135  
 aḥbābuñ, 52  
 āheng, 57, 68, 118  
 āheni, 135  
 āhın, 110  
 aḥir, 62  
 āḥir, 7, 130  
 āḥir, 66, 68, 122  
 āḥirinde, 141  
 aḥker, 75  
 aḥkeri, 138  
 āhla, 97  
 āhlāk, 58  
 Aḥmedā, 49  
 aḥsen, 55  
 aḥşāma, 107  
 aḥter, 83  
 āhū, 67, 73, 90, 118, 136, 137  
 āhum, 80, 102, 122  
 āhumı, 63, 81  
 āhuñ, 74, 126  
 āhuvaña, 87  
 aḥvālümüz, 62  
 aḥar, 13, 23, 118  
 aḥlı, 108  
 aḥlum, 23  
 aḥrānı, 70  
 aḥşā, 48  
 al, 21, 82, 111, 112, 124  
 āl, 22, 26, 55, 78, 129  
 ala, 88  
 aldı, 48, 82, 94, 98, 113  
 alduñ, 22, 23, 26, 55, 78  
 aldurdum, 123  
 alı, 89  
 alınmak, 122  
 alınmaz, 121  
 Allah, 58, 64

- Allāhu, 55  
 alma, 86  
 āluñ, 87, 98  
 alup, 122  
 alurdum, 125  
 ālüñe, 52  
 āmāle, 53  
 amān, 116  
 āmed şud, 61  
 āmed şūd, 11  
 āmiziñe, 65  
 ammā, 26, 48, 50, 52, 54, 58, 61, 67,  
     70, 94, 95, 98, 111, 116, 120,  
     137  
 āmürziş, 80  
 ān, 81, 137, 138  
 ana, 53  
 aña, 5, 11, 34, 47, 48, 49, 53, 59, 61,  
     62, 64, 80, 85, 86, 98, 103, 110,  
     116, 119, 125, 128, 129, 130,  
     136, 140  
 añadur, 103  
 ancak, 123  
 ancak, 50, 67, 107, 124  
 anda, 46, 47, 48, 54, 55, 105  
 andan, 55, 100  
 anı, 22, 47, 48, 50, 55, 63, 66, 74, 75,  
     84, 102  
 añı, 99  
 anlar, 22, 120  
 anlara, 69  
 anuñ, 7, 22, 33, 48, 53, 54, 73, 89,  
     94, 102, 119, 127, 130, 139  
 anuñçün, 6, 108  
 anuñçündür, 33, 127  
 anuñla, 48, 97  
 a<sup>ç</sup> da, 72  
 a<sup>ç</sup> dā, 69, 76, 139  
 a<sup>ç</sup> dālar, 34, 127  
 a<sup>ç</sup> dāları, 69  
 ā<sup>ç</sup> dālık, 34, 128  
 a<sup>ç</sup> dāñı, 52  
 a<sup>ç</sup> dāya, 47  
 a<sup>ç</sup> dayı, 46  
 a<sup>ç</sup> dāyı, 9, 47, 69  
 a<sup>ç</sup> lā, 71  
 ā<sup>ç</sup> lā, 34, 128  
 a<sup>ç</sup> lālık, 33, 127  
 a<sup>ç</sup> lem, 55  
 a<sup>ç</sup> mānuñ, 130  
 a<sup>ç</sup> nī, 57  
 a<sup>ç</sup> t̃ā, 9, 69  
 araya, 138  
 ārāyiş, 116  
 arşlan, 34, 128  
 arturma, 68  
 arz, 71  
 ārzū, 77, 110, 125  
 ārzūda, 87  
 ārzūlar, 87  
 āsādur, 90  
 āşaf, 57, 58  
 āsān, 126  
 āsāyiş, 106  
 aşdāf, 64  
 aşhābuña, 52  
 aşla, 54  
 aşlā, 71  
 āşnām, 49  
 āsumān, 98, 135  
 āsumānhā, 137  
 aşagı, 138  
 āşāmān, 73  
 āşiyān, 81  
 aşka, 110  
 āşüfte, 68  
 āşüfteñe, 68  
 atar, 26, 95  
 atdı, 60  
 āteş, 60, 61, 66, 95, 98, 124, 125, 139  
 āteşdür, 89  
 āteşi, 139  
 āteşüz, 97  
 āteş-zeni, 93  
 atılmış, 51  
 atvel, 131  
 āvāre, 51, 63, 84  
 āvāzi, 70  
 āver, 63, 66, 113  
 āvize, 4, 78, 93  
 āviziñe, 65  
 āyā, 64, 67, 68, 89

- ayağ, 104  
 ayağa, 87  
 ayakda, 28, 135  
 āyātı, 70  
 āyed, 138  
 āyet, 50, 81  
 ayınuñ, 129  
 āyine, 64, 105  
 āyine, 59, 66, 74, 82, 117, 124, 137  
 ayvalı, 139  
 ayyār, 134  
 āzād, 48, 82, 116  
 āzāda, 113  
 āzāde, 50  
 āzādelerüz, 96  
 āzādesi, 71  
 āzārī, 134  
 āzāsıyuz, 72  
 āzmāyiş, 60  
 āzurde, 125  
 āzürde, 68, 82  
 ‘abāyı, 68  
 ‘aceb, 11, 21, 52, 56, 61, 68, 72, 73, 77, 80, 85, 89, 90, 93, 97, 99, 105, 106, 113, 122, 123, 126, 139  
 ‘acebdür, 52, 63, 117, 128  
 ‘aceb-ter, 11, 61  
 ‘Acemdür, 3, 13, 95  
 ‘acīb, 68  
 ‘ācizi, 52  
 ‘aczem, 51  
 ‘adem, 66, 67, 68, 93, 137  
 ‘Aden, 74  
 ‘adīm, 50  
 ‘adl, 54  
 ‘adn, 52  
 ‘adū, 52, 107, 137  
 ‘adūlar, 87  
 ‘adūya, 47  
 ‘āfiyet, 64  
 ‘āğyār, 104  
 ‘ahd, 57, 58  
 ‘ākıbet, 23, 26, 78, 79, 94, 119, 130  
 ‘aql, 79, 106, 113, 117  
 ‘aqlum, 78  
 ‘aks, 103, 105, 116  
 ‘aksidür, 84  
 ‘aksini, 136  
 ‘aķūr, 139  
 ‘alādur, 131  
 ‘alāmet, 75  
 ‘alem, 53  
 ‘ālem, 6, 48, 49, 53, 56, 57, 60, 61, 77, 81, 84, 88, 91, 92, 93, 96, 97, 101, 102, 104, 106, 110, 116, 119, 125, 139  
 ‘ālem[i], 64  
 ‘ālemde, 5, 60, 64, 68, 69, 70, 85, 88, 111, 112, 114, 123, 138  
 ‘ālemdi, 47, 101  
 ‘āleme, 34, 116, 127, 140  
 ‘ālemeş, 134  
 ‘ālemine, 139  
 ‘āleminüñ, 73  
 ‘alemüm, 80  
 ‘ālemüñ, 72, 101  
 ‘ālī, 55  
 ‘ālī, 60  
 ‘Alīm, 71  
 ‘ālim, 114  
 ‘allāme, 57, 91  
 ‘ālleme, 102  
 ‘ām, 49  
 ‘amel, 83  
 ‘amelhā, 52  
 ‘Ammera’llāhu, 58  
 ‘anber, 88, 134  
 ‘anber-būñ, 101  
 ‘anber-rīz, 70  
 ‘andelib, 96  
 ‘andelīb, 55, 80, 97, 107  
 ‘andelībānla, 81  
 ‘anķā, 59  
 ‘ār, 68  
 ‘araķ-rīz, 76  
 ‘ārı, 94  
 ‘ārız, 118  
 ‘ārif, 68  
 ‘ārife, 83  
 ‘arşa, 49  
 ‘arşada, 96

ˆarşa, 59  
 ˆarż, 47, 50, 58, 62, 64, 67, 72, 73,  
 74, 80, 84, 87, 91, 97, 108  
 ˆarza, 47, 103  
 ˆarż-ı ihtisām, 47  
 ˆaşā, 12, 92  
 ˆasīr, 62  
 ˆaskeri, 69  
 ˆāşık, 61, 76, 84, 88  
 ˆāşıkā, 76, 101  
 ˆāşıkān, 47, 89  
 ˆāşıkāndan, 102  
 ˆāşıkāne, 107  
 ˆāşıkda, 116  
 ˆāşıkdur, 87  
 ˆāşıkı, 104  
 ˆāşıklar, 47  
 ˆaşk, 6, 73, 77, 80, 82, 84, 87, 95, 99,  
 104, 105, 106, 108, 113, 114,  
 116, 119  
 ˆaşka, 73, 76, 84, 104, 114, 120, 124  
 ˆaşkam, 120  
 ˆaşkda, 89  
 ˆaşkdan, 106  
 ˆaşkdur, 109  
 ˆaşkı, 98, 106  
 ˆaşkına, 108, 109  
 ˆaşkıyla, 70  
 ˆaşkuñ, 63, 72, 115, 117, 122  
 ˆaşkuña, 79  
 ˆaşkuñda, 79  
 ˆaşkuñdur, 100  
 ˆaşkuñla, 63, 84, 92, 109  
 ˆatā, 69, 135  
 ˆatādur, 131  
 ˆatāyā, 64  
 ˆayān, 103  
 ˆayb, 87  
 ˆayn, 136  
 ˆaynuma, 107  
 ˆazīm, 58  
 ˆazīz, 110  
 ˆazīzi, 74  
 ˆazm, 68, 74, 103, 111

## B

Bābil, 11, 61  
 bād, 34, 53, 64, 110, 116, 127, 140  
 bāda, 113  
 bāde, 21, 99, 112, 113  
 bādesi, 71  
 bādiyede, 67  
 bād-res, 98  
 bāğ, 5, 22, 33, 47, 50, 53, 55, 59, 65,  
 69, 74, 77, 84, 87, 88, 96, 99,  
 103, 104, 106, 110, 112, 123,  
 125, 127, 129  
 bağal, 59  
 bāğda, 83  
 bağrumuza, 94  
 bāh, 97  
 bahāne, 25, 62  
 bahār, 75, 91  
 baḥiṣ, 81  
 baḥiṣ, 81  
 baḥr, 6, 34, 55, 71, 92, 97, 125, 127  
 Baḥr, 54  
 baḥs, 81, 91  
 baḥs, 116  
 baḥs, 12, 58, 75, 99, 106, 124  
 bāḥs, 26, 86  
 baḥsa, 91, 117  
 baḥşāyiş, 64  
 baḥşuña, 67  
 baḥt, 61  
 baḥtı, 33, 127, 128  
 baḥtum, 54  
 Bā-ḥusūs, 10  
 bā-ḥuşuş, 10, 11, 54, 61, 64  
 bāiṣ, 114  
 baq, 57, 92, 95, 114, 130  
 baqamam, 93  
 baqçe, 139  
 baqçeye, 139  
 baqın, 82  
 baqma, 9, 69  
 baqmadı, 140  
 baqmaz, 66, 83, 122  
 baqsam, 105

- baḵsañ, 59  
 baḵup, 136  
 bālā, 49, 102  
 baña, 26, 64, 71, 78, 80, 86, 87, 92,  
     99, 102, 103, 106, 107, 108, 117,  
     121, 123  
 ba‘d’ed-du‘a, 135  
 ba‘īd, 83  
 bā‘iṣ, 6, 53, 71, 92, 104, 137  
 ba‘zī, 131  
 bār, 54, 92, 106, 137  
 bārān, 85, 114  
 Bāreka’llah, 56  
 bār-gīr, 135  
 bāri, 125  
 bārī, 119  
 başdıgumuz, 95  
 başmağa, 94  
 başmasa, 104  
 bāşed, 137, 138  
 başında, 87  
 başka, 47, 92, 93  
 başladuñ, 63  
 başlayup, 11, 61  
 başum, 119, 132  
 başuñ, 82  
 bāṭın, 67  
 bāy, 140  
 bāzū, 60, 71  
 bebr, 58  
 bebre, 76  
 be-būy, 134  
 bed, 52, 66, 68, 69, 98  
 bedel, 34, 127  
 beden, 70, 102, 140  
 bed-ḥūdan, 52  
 bed-nām, 66  
 bedr, 48  
 be-dūş, 124  
 be-ġidā, 65  
 beḡamızı, 125  
 behār, 103, 126, 129  
 be-ḡār, 110  
 behcet, 92, 116  
 behcetüñ, 55  
 behçet, 120  
 be-her, 54, 102, 121  
 behre-yāb, 135  
 beḡā, 71  
 be-kef, 52, 100  
 be-ḡiyāmet, 110  
 Bekir, 54  
 Bekir Paşa, 33, 128  
 bekler, 87  
 bel, 87  
 belā, 81, 100, 110, 126  
 belāġat, 74, 120  
 belāsı, 72  
 belāsın, 123  
 belde, 106  
 beleş, 130  
 belī, 6, 85, 89, 102, 108, 139  
 belki, 65, 125  
 be-luṭfhā, 25, 62  
 be-maḡşer, 49, 52  
 be-maḡşer, 52  
 be-müjgān, 93  
 ben, 22, 25, 28, 34, 51, 52, 53, 54,  
     55, 56, 63, 64, 66, 67, 71, 81, 84,  
     98, 99, 103, 108, 113, 115, 119,  
     120, 121, 128, 135  
 benām, 48  
 be-nāmuñda, 57  
 bend, 48, 82, 100, 109, 110, 116, 134  
 bende, 5, 25, 64, 65, 66, 78, 95, 112,  
     120, 130, 136  
 bendeden, 21, 73, 112  
 bendegān, 7, 109, 138  
 bendegāndan, 102  
 benden, 71  
 bendeñ, 67  
 bendeñdür, 116  
 bendene, 112  
 bendeñe, 107, 135  
 bendeñem, 65  
 bendeñi, 52, 65, 118, 121  
 bendeñüm, 72  
 bendenüñ, 71  
 bendesine, 33, 128  
 bendüñ, 51, 100, 116  
 benefşe, 88, 129

- beni, 4, 51, 61, 62, 63, 64, 67, 76, 78, 80, 86, 93, 98, 112, 117, 118, 123  
 benüm, 21, 62, 112, 114, 117, 125  
 benümle, 79  
 benzer, 53  
 beñzer, 53, 54, 79  
 be-<sup>ç</sup>arş, 50  
 be-pā, 138  
 ber, 7, 49, 56, 65, 67, 109, 116, 138  
 ber- kemāl, 59  
 berāber, 86  
 ber-āverd, 55  
 berbād, 79  
 ber-bād, 64  
 berbādıyuz, 73  
 berd, 50  
 ber-dārdur, 94  
 ber-devām, 49  
 ber-düş, 7, 109  
 ber-endāz, 59  
 berg, 5, 21, 77, 84, 88, 97, 103, 111, 118, 129  
 ber-ḥıyām, 49  
 ber-ıztırāb, 69  
 beri, 21, 111, 140  
 berīdem, 113  
 be-rif<sup>ç</sup> at, 137  
 ber-ķarār, 56  
 ber-murād, 63  
 ber-sīne, 49  
 ber-sūḥan, 65  
 berūñem, 25, 64  
 besdür, 62, 68  
 be-serem, 65  
 besī, 50  
 beste, 96  
 bestend, 134  
 beşer, 49  
 beşir, 59  
 be-ta<sup>ç</sup> zīm, 49  
 be-tiğ, 65  
 be-vādī, 134  
 beyāyed, 25, 62  
 beyt, 13, 47, 52, 60, 74, 135  
 beyti, 13, 123  
 be-zānū, 56  
 bezl, 99  
 bezm, 11, 51, 54, 58, 67, 69, 74, 79, 83, 87, 88, 95, 101, 104, 114, 117, 124, 125, 126, 140  
 bezme, 98  
 bezminde, 101, 108  
 bezmüm, 109  
 bi'z-zarūr, 55  
 bi'zzarūri, 51  
 bī-bāk, 4, 78  
 bī-bedel, 135  
 bī-çäreler, 115  
 bīdād, 64  
 bī-dāda, 113  
 bī-dāğ, 93  
 bīdār, 65  
 bīdārī, 52  
 bī-fenā, 71  
 bī-ğam, 53, 96, 120  
 bī-ḥārı, 140  
 bī-ḥaṭ, 95  
 bī-hemtā, 49  
 bī-hūde, 67  
 bil, 60, 104  
 bildigüm, 67  
 bildüm, 53, 103  
 bildürsem, 108  
 bilesin, 68  
 bilmeden, 21, 111  
 bilmem, 22, 51, 55, 84, 137  
 bilmez, 114, 121  
 bilmezem, 21, 26, 77, 78, 111  
 bilsem, 137  
 bilür, 34, 55, 61, 128  
 bilürüm, 61, 104  
 bilürüz, 95  
 bī-ma<sup>ç</sup> ni, 101  
 bīmār, 87  
 bīmāre, 84  
 bī-meyl, 50  
 bī-mişāli, 135  
 biñ, 21, 52, 60, 67, 101, 104, 111, 112  
 bī-naẓir, 71  
 bī-naẓirüm, 121

- biñde, 62  
 bī-<sup>ʿ</sup>aded, 98  
 bir, 3, 4, 5, 11, 13, 21, 23, 25, 26, 33, 34, 47, 49, 50, 51, 53, 54, 55, 56, 59, 60, 64, 65, 66, 67, 68, 70, 71, 72, 74, 75, 77, 78, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 115, 116, 118, 119, 121, 122, 123, 125, 126, 127, 128, 129, 131, 132, 135, 136, 137, 138, 140  
 Bir, 6, 115  
 biraz, 63  
 birebir, 87  
 biri, 4, 7, 22, 59, 78, 130  
 birin, 62  
 birinde, 141  
 bīše, 34, 128  
 bī-şerīk, 71  
 bī-teklif, 138  
 bī-teşhīr, 59  
 bī-vezīr, 71  
 biz, 3, 6, 7, 9, 12, 13, 57, 69, 92, 94, 95, 96, 97, 107, 108, 109, 139  
 Biz, 6  
 bizde, 6, 106  
 bizden, 52, 96  
 bize, 67, 68, 69, 98, 117  
 bizi, 52  
 bīziñe, 65  
 bizüm, 96  
 boynuña, 86  
 böyle, 11, 12, 22, 53, 54, 55, 56, 59, 60, 61, 63, 65, 66, 67, 68, 89, 104, 105, 107, 137  
 böyledür, 54, 58  
 bu, 4, 5, 11, 12, 13, 21, 22, 25, 28, 33, 34, 46, 51, 52, 53, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 72, 73, 74, 75, 77, 78, 81, 82, 83, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 94, 96, 103, 105, 106, 110, 111, 115, 117, 118, 120, 122, 123, 125, 127, 128, 130, 131, 132, 133, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141  
 Bu, 6  
 Bū, 54  
 buçağı, 86  
 budur, 9, 12, 58, 69, 73, 75, 81, 135  
 buḥrān, 75  
 bula, 60, 111  
 buldı, 34, 56, 128  
 buldum, 86, 100  
 bulunmaz, 112  
 bulmak, 7, 22, 130  
 bulmaz, 60  
 bulsa, 59  
 bulunur, 74, 131  
 bulup, 54, 59, 76  
 bulur, 97, 103, 106  
 būmuz, 95  
 buña, 53, 54, 58  
 bunda, 117, 118, 139  
 bundan, 53, 100  
 bunı, 68  
 bunuñ, 89  
 burc, 6, 22, 33, 77, 108, 110, 120, 127, 131  
 būs, 82  
 būselikden, 113  
 bustān, 134  
 būy, 21, 52, 82, 111, 134, 140  
 bū'l-<sup>ʿ</sup>aceb, 56  
 būbülün, 83  
 būkerse, 102  
 būküldi, 116  
 būlbül, 5, 13, 64, 65, 66, 69, 72, 81, 84, 99, 101, 115, 119, 123, 125, 135, 139, 140  
 būlbülāsā, 70, 125  
 būlbülđen, 100  
 būlbüldür, 88  
 būlbüle, 114, 129, 131  
 būlbüleyi, 74  
 būlbüllerine, 74  
 būlbülün, 112  
 būnyād, 71, 96  
 būrehne, 85  
 būryān, 114

büt, 79, 137  
 bütân, 11, 51, 58, 61, 96, 121  
 büthâne, 79

## C

cā, 61, 137  
 cā-be-cā, 135  
 cādū, 118  
 cā-gîr, 61  
 cāh, 113, 120  
 cāha, 135  
 cāhil, 114  
 cām, 11, 21, 51, 54, 55, 63, 67, 70,  
     71, 74, 79, 82, 98, 101, 104, 112,  
     117, 124, 126, 129, 140  
 cāme, 101, 136  
 cāmi<sup>ç</sup>, 5, 49, 70, 85  
 cān, 26, 47, 53, 59, 61, 64, 65, 74,  
     81, 84, 88, 95, 97, 100, 102, 106,  
     113, 115, 116, 117, 119, 122,  
     126, 136  
 cāna, 85, 86, 101, 114, 121  
 cānā, 72, 73, 79, 84, 86, 88, 98, 112,  
     117, 120, 136, 137  
 cānān, 5, 84, 105  
 cānāna, 26, 77, 78  
 cānāndan, 109  
 cānāne, 78, 82, 109  
 cānānla, 81  
 cānda, 76  
 cāndan, 62, 96  
 cāndur, 70, 75, 113  
**cānı**, 26, 71, 86, 100, 103, 116  
 cānın, 119  
 cānla, 81  
 cānum, 112  
 cāri, 75  
 cārī, 70  
 cārüb, 58  
 cārübkeş, 96  
 cārübveş, 130  
 cāy, 13, 49, 73, 81, 95, 118, 119, 135  
 cebhe, 110

cebîni, 58, 126  
 cebînüm, 63  
 cedel, 34, 127  
 cefā, 23, 66, 75, 107, 126, 136, 137  
 cefā-cū, 64  
 cefādan, 82, 111  
 cefādur, 117  
 cefāsı, 72  
 celiyîdür, 129  
 cellād, 64, 119  
 cem, 60  
 Cem, 11, 54  
 Cem'dür, 85  
 cemāl, 48, 94  
 cemāli, 76  
 cemālin, 103  
 cemālün, 112  
 cemālünde, 100  
 Cemdür, 5  
 cem<sup>ç</sup>, 48  
 cem<sup>ç</sup> iyyet, 130  
 cenāb, 49  
 cenk, 34, 127  
 cennet, 51, 133  
 cennetde, 141  
 cevab, 76  
 cevāb, 115  
 cevher, 90  
 cevher-rîz, 70  
 cevr, 47, 67, 79, 82, 102, 114  
 cevre, 63, 75, 116  
 cevrini, 114  
 cevrüm, 119  
 cevrüne, 65  
 Ceyhūna, 108  
 ceyš, 51, 56, 69  
 ceyšüm, 80  
 cezbe, 108, 121  
 Cibrîl, 6, 50, 91  
 cift, 107  
 ciger, 77, 114, 115  
 cihān, 101, 103, 105, 114, 115, 140,  
     141  
 cihān-ārādur, 48  
 cihānda, 106, 131  
 cihān-rā, 134

cihānsın, 50  
 cihānuñ, 109, 116  
 cilve, 61, 87  
 cilve-ger, 74  
 cinānda, 140  
 cināndan, 102  
 cinn, 49  
 cism, 22, 49, 62, 76, 80  
 cisme, 119, 122  
 cismi, 114, 120  
 cismimüz, 119  
 cismüm, 75  
 cismüñ, 136  
 cūda, 118  
 culūs, 133  
 cum‘asında, 129  
 cūş, 97, 99, 124, 131  
 cūşiş, 126  
 cūy, 53, 134  
 cūyānem, 137  
 cümle, 48, 140  
 cümleden, 59  
 cünbiş, 60  
 cünd, 9, 69, 70  
 cünün, 72, 79, 81, 91  
 cününü, 95  
 cünūnumuz, 96  
 cürm, 9, 69  
 cürme, 52  
 cür‘aň, 21, 112  
 cüst u cūlar, 87  
 cüz’, 64

## Ç

çāğ, 104  
 çağlamak, 108  
 çāh, 79, 100, 110, 121, 125, 136  
 çāk, 93, 136  
 çākerūnem, 25, 64  
 çare, 95, 121  
 çarĥ, 60  
 Çaylak Çelebī, 7, 130  
 çeh, 11, 61, 136

Çehrīn, 133  
 çek, 73  
 çekdi, 76  
 çekdigüm, 123  
 çekdüm, 51  
 çeker, 113  
 çekerse, 114  
 çekmesek, 99  
 çekmez, 75, 92  
 çeküp, 6, 13, 108, 123  
 çemen, 74  
 çemene, 77  
 çemenzār, 77  
 çenār, 103  
 çenber, 5, 85  
 çerāğ, 104, 112  
 çerĥ, 84  
 çerĥ, 84  
 çerĥdür, 49  
 çeşm, 23, 63, 65, 73, 77, 79, 80, 83,  
 85, 90, 100, 103, 107, 108, 112,  
 113, 118, 119, 126, 134  
 çeşmi, 100  
 çeşmine, 61  
 çeşmüm, 21, 77, 111  
 çeşmüme, 79, 104  
 çeşmünde, 67  
 çeşmüne, 64  
 çıkarduk, 7, 109  
 çıkarup, 116  
 çıkarur, 63  
 çıkdı, 101  
 çıkup, 133  
 çıkup, 86  
 çi, 65, 99, 134, 137  
 çin, 5, 58, 84, 113  
 çoğı, 7, 22, 130  
 çok, 122  
 çok, 60, 87, 106, 110, 130, 139  
 çü, 6, 12, 25, 58, 62, 63, 64, 71, 85,  
 92, 105, 106, 108, 117, 138  
 çün, 6, 74, 99, 108, 134, 137  
 çünkü, 64, 77, 106, 108

## D

- da, 12, 13, 23, 73, 82, 118, 140  
 dā'imā, 9, 69, 70  
 dād, 53, 106, 115, 122, 133  
 dādār, 56  
 dād-ger, 53  
 dād-ḡāhane, 113  
 dāduñ, 82  
 dāfi', 91  
 dāḡ, 7, 72, 74, 84, 87, 88, 93, 97, 99,  
 104, 106, 107, 109, 116, 125,  
 136  
 dāḡ-āver, 93  
 dāḡın, 84  
 daḡıtdı, 140, 141  
 dāḡum, 104  
 daḡı, 6, 10, 22, 28, 48, 53, 54, 55, 60,  
 62, 65, 73, 77, 83, 84, 91, 96, 98,  
 102, 135  
 dāimā, 114  
 dāl, 63  
 dām, 5, 47, 51, 63, 71, 81, 84, 96,  
 120  
 dāmād, 132  
 dāmānum, 34, 128  
 dāmen, 83  
 dāmeninden, 98  
 dāne, 51, 96, 107  
 dānem, 134  
 dā' iye, 56, 62, 63  
 da' vā, 81  
 da' vāsı, 22, 55  
 da' vāsın, 82  
 da' veti, 69  
 dar, 81  
 dār, 94, 134, 141  
 dārem, 138  
 dāreynüñi, 63  
 dārū, 67, 111, 134  
 dārū's-selām, 52  
 dāstān, 114, 122  
 dāver, 55, 80, 83  
 dāverā, 54  
 de, 21, 25, 51, 65, 67, 76, 89, 108,  
 112, 118, 119, 135, 137  
 def, 79  
 def', 118  
 degül, 49, 62, 71, 72, 81, 85, 86, 102,  
 103, 106, 107, 109, 110, 136,  
 138  
 degüldi, 73  
 degüldüñ, 137  
 degüldür, 50, 61, 92, 93, 107, 113,  
 114, 128  
 degülüz, 95, 96  
 deh, 131  
 dehān, 57, 68, 102  
 dehāni, 106  
 dehānuña, 94  
 dehānuñda, 122  
 dehānuñdı, 101  
 dehen, 81, 90, 104  
 dehenüñ, 86  
 dehr, 33, 49, 72, 81, 82, 112, 121,  
 127  
 dehrde, 105  
 dehre, 93, 122  
 dehri, 105  
 dehrüñ, 110  
 dek, 53, 56, 107  
 delse, 26, 104  
 delü, 136  
 delük, 26, 104  
 dem, 4, 10, 11, 25, 34, 47, 48, 51, 52,  
 53, 54, 58, 60, 61, 65, 67, 73, 76,  
 78, 79, 85, 87, 92, 95, 102, 103,  
 104, 106, 111, 114, 123, 128,  
 130, 133, 140  
 dem-a-dem, 54  
 dem-be-dem, 99  
 demde, 47, 58, 113, 129  
 demdür, 57  
 demem, 76  
 demen, 101  
 demi, 99  
 deminde, 114  
 demleri, 66  
 deni, 121  
 deni, 135  
 denilik, 33, 127

- der, 6, 7, 12, 51, 55, 58, 59, 60, 61, 68, 73, 74, 91, 92, 108, 109, 134, 138
- Der, 6
- der-āgūš, 6, 55, 108
- derbānuñ, 85
- derd, 52, 56, 69, 97, 105, 131
- derde, 25, 65, 107
- derd-mendem, 52
- derd-mendūñ, 70
- derdümūñ, 62
- derdūñ, 92
- dergāha, 9, 69
- dergāhuña, 72
- dergehinde, 34, 127
- dergehūñ, 75
- der-licām, 51
- dermāni, 70
- der-niyām, 51
- derūn, 81, 85, 96, 126
- derūna, 116
- derūndur, 84
- derūnumuz, 97, 125
- derūnuñda, 98
- deryā, 6, 99, 108, 124
- deryādur, 90
- deryāya, 71
- dest, 5, 6, 9, 12, 21, 34, 51, 52, 60, 65, 69, 85, 92, 102, 111, 112, 116, 122, 128, 136
- destān, 114
- destgīr, 121
- dest-gīri, 34, 128
- desti, 6, 21, 108, 111
- destine, 34, 127
- destüm, 21, 111, 112
- destūñde, 57
- deşne, 85
- deşt, 83, 87
- devā, 67
- devātum, 11, 61
- devḥa, 61
- devlet, 33, 47, 56, 63, 85, 127
- devlete, 110
- devleti, 34, 128
- devr, 7, 22, 52, 101, 108, 115, 124, 130
- devrān, 5, 49, 52, 60, 71, 85, 100, 106, 114, 124, 141
- devrāna, 5, 76, 85
- devrāndan, 100
- devrāni, 122
- devrānla, 81
- devrānuñ, 101, 102
- devri, 84
- devvār, 128
- devvāre, 84
- deyn, 141
- deyr, 49, 79
- deyrümde, 125
- deyrūñ, 117
- deyü, 82, 117
- dīd, 137
- dīdār, 105
- dīde, 52, 75, 115, 137
- dīdem, 55, 82, 93, 125, 136
- didi, 7, 34, 57, 70, 76, 89, 118, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 139, 140, 141
- Didi, 24, 46
- didiler, 88, 124, 136, 139
- didüm, 82, 110, 113, 118, 130, 132, 133
- dijemdür, 5, 84
- dil, 4, 5, 6, 7, 21, 26, 33, 34, 47, 48, 50, 52, 56, 58, 59, 62, 63, 64, 65, 67, 68, 70, 71, 72, 74, 75, 76, 78, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 131, 134, 136, 138, 139
- dilā, 68, 74, 89, 102, 126
- dilān, 54, 98, 130
- dilāra, 64
- dilbende, 66
- dilber, 70, 76, 99
- dilberā, 112
- dilberāndan, 102

- dilbere, 76, 99, 121  
 dilberi, 21, 122  
 dil-cüyuñ, 118  
 dil-dādesi, 71  
 dildādeyim, 93  
 dildār, 6, 108  
 dildāra, 118  
 dildārı, 91, 99  
 dilde, 53, 74, 77, 82, 83, 87, 109, 125, 129  
 dilden, 53, 107, 113  
 dildür, 90  
 dile, 47, 53, 64, 65, 75, 77, 79, 83, 86, 95, 104, 106, 113, 119  
 dilem, 134  
 diler, 21, 116, 122  
 dilerdüm, 50  
 dilerem, 63  
 dil-firüz, 111  
 dil-gır, 96  
 dil-güşā, 135  
 dili, 65, 74, 77, 79, 97, 113, 118, 119, 120  
 dilin, 48  
 diline, 59  
 dilir, 58, 60  
 dilirān, 74  
 dilkeş, 70, 88  
 diller, 54, 79  
 dillerde, 62, 101  
 dilleşe, 104  
 dilpesend, 76  
 dilrış, 64  
 dilrübālar, 102  
 dilrübāmızı, 125  
 dilsiyāhā, 65  
 dilşād, 118  
 dil-şiken, 103  
 dilşir, 58  
 dilüm, 51, 81  
 dilümi, 56  
 dilünde, 82  
 dime, 92, 124  
 dimek, 107  
 dimesün, 109  
 dimez, 63, 76  
 dimezdi, 103  
 dimiş, 107, 131  
 dimişsin, 55  
 din, 57  
 dīn, 69  
 dir, 11, 13, 54, 62, 64, 67, 68, 106, 123, 135  
 dirdi, 54  
 dirdüm, 62  
 direm, 76, 93  
 dirīg, 21, 65, 112  
 dirīgā, 64  
 dirken, 123  
 dirler, 76, 115  
 dirlerse, 113  
 dirmiş, 120  
 dirmişsün, 119  
 dirsem, 11, 53, 55, 61, 93, 121  
 dirsən, 26, 86  
 dirseñ, 55, 82  
 dirsın, 117, 118  
 dirsıñ, 55  
 disem, 64  
 disün, 12, 73, 125  
 divāne, 109  
 divāne, 23, 78  
 divānelik, 108  
 diyār, 103  
 diye, 56, 124  
 diyeler, 99  
 diyem, 129  
 diyen, 98, 102, 103  
 diyesin, 56  
 diyü, 14, 63, 123  
 doymadı, 140  
 dögdük, 139  
 döge, 133  
 dökilmüş, 130  
 dökme, 55  
 döndüm, 34, 128  
 döndür, 103  
 dūd, 59, 80, 81, 93, 95, 103, 109, 110, 135  
 dūdı, 138  
 duḡān, 98  
 duḡter, 83

duḥūle, 102  
 dūn, 98  
 dūna, 50  
 du‘ā, 62, 132  
 du‘ādan, 56  
 du‘āsın, 70  
 dūr, 137  
 dūrdan, 80  
 dūrī, 51  
 dursun, 72  
 durur, 97  
 dūst, 134, 138  
 dūstañ, 138  
 dūş, 87  
 dūzaḥ, 51  
 dūzaḥ, 52  
 dūzaḥdan, 48  
 dü, 21, 80, 85, 107, 111  
 Düldül, 13, 123  
 Düldülden, 13, 101  
 dünyā, 48, 50, 55  
 dünyada, 65  
 dünyāya, 140  
 dünyāyı, 93  
 dūr, 54, 57, 64, 92, 117  
 dürc, 57, 110  
 dürc[ü], 90  
 dürr, 90, 131, 135  
 düşdi, 89, 107, 109, 129, 133  
 düşdüm, 98  
 düşe, 25, 65  
 düşelden, 76  
 düşeli, 100  
 düşen, 54  
 düşmen, 93, 120  
 düşmenānı, 47  
 düşmeni, 64  
 düşmez, 21, 111  
 düşünce, 131  
 düşüp, 7, 22, 96, 130, 138  
 düşüpdür, 136  
 düşürüp, 66  
 düş-vār, 94

## E

ebed, 71  
 ebr, 54, 59, 65, 70, 75, 97  
 ebre, 76  
 ebrū, 51, 100, 110, 134  
 ebrūda, 79  
 ebrūdur, 90  
 ebrūsı, 109  
 ebter, 126  
 ebyāt, 131  
 ecel, 127, 140  
 edā, 90  
 edāda, 61  
 edādur, 131  
 edāsı, 70  
 edeb, 58, 126  
 edince, 98  
 ednā, 33, 71, 92, 128  
 ednālık, 34, 128  
 efgān, 68, 72, 114, 139  
 efgendür, 115  
 efgeni, 93  
 efkār, 63, 66, 67, 92  
 eflāk, 57  
 eflāki, 49  
 Eflātūn, 87  
 Efrāsiyāb, 76  
 efrāz, 13, 23, 118  
 efrūz, 56  
 efsūne, 108  
 efsūn-gir, 61  
 efsūs, 97, 98  
 efzā, 130  
 efzāyı, 91  
 efzūn, 132  
 efzūz, 66  
 eger, 11, 34, 52, 58, 59, 60, 61, 62,  
 65, 75, 82, 93, 97, 101, 120, 125,  
 128, 137  
 egerçi, 121  
 eglendi, 67  
 Eḥad, 71  
 ehl, 9, 12, 52, 53, 63, 69, 73, 82, 83,  
 96, 97, 103, 124, 129, 130, 132  
 ehlidür, 112

- Ehrimenāsā, 111  
 ejder, 4, 10, 12, 54, 78, 89, 92, 98  
 ejder-femüm, 10, 54  
 eknün, 134  
 ekrem, 33, 55, 56, 128  
 eksük, 107, 109, 110  
 eksüklüğün, 48  
 el, 12, 75, 99, 103, 116, 117  
 elbet, 11, 61, 85, 98, 102, 112, 124, 139  
 elbetde, 73  
 elden, 123  
 ele, 104, 122  
 elem, 75, 83, 103, 109  
 elemüz, 91  
 elfāzı, 101  
 el-hak, 12, 75  
 elhan, 68  
 elhānam, 112  
 elimden, 21, 111  
 elinden, 58  
 eltāfa, 64  
 eltāf, 64  
 elzem, 53, 56, 92  
 em, 22, 53  
 emān, 121  
 emin, 100  
 emir, 62  
 emr, 62  
 emri, 75  
 emşāl, 128  
 emvāl, 141  
 eñ, 91, 97  
 enām, 50  
 enbiyāya, 49  
 encām, 101, 116, 121  
 encüm, 48  
 endām, 116  
 endāz, 60, 106, 134  
 endāzed, 134  
 ender, 70  
 enderün, 124  
 endiše, 7, 22, 31, 50, 130  
 engiziñe, 65  
 engüşt, 107  
 engüştine, 60  
 engüştüne, 21, 112  
 envāruñ, 49  
 enver, 112  
 erbāb, 65, 68, 72, 83, 84  
 erğavāndur, 136  
 erham, 55  
 ervāh, 49  
 esās, 97  
 esb, 13, 53, 63, 101  
 esbi, 49  
 esdi, 34, 127, 140  
 esefle, 68  
 eser, 126  
 eşer, 6, 77, 92  
 eşerdür, 62  
 esir, 46, 47, 51, 52, 59  
 esirem, 121  
 esir-i kayd-ı dām, 46  
 esrār, 90, 92, 105  
 eşk, 22, 83, 88, 109, 120, 125  
 eşke, 66  
 eşkin, 79, 99  
 eşk-terüm, 92  
 eş'ār, 12, 14, 73, 94, 123  
 eşyā, 71  
 eteyüz, 109  
 etme, 87  
 etsek, 97  
 etvār, 68  
 evc, 51, 57, 59, 79, 119  
 evrād, 105  
 evşāf, 64  
 evşāfuñ, 50, 61  
 evşāfuñ, 54  
 evşāfuñda, 60  
 evşāfuñla, 115  
 evvel, 48, 58, 64, 73, 117, 129  
 evvelde, 60  
 evveller, 67, 137  
 ey, 7, 12, 13, 21, 22, 23, 50, 54, 55, 56, 60, 63, 64, 66, 67, 71, 73, 74, 76, 79, 80, 81, 82, 84, 86, 87, 88, 92, 93, 100, 102, 103, 105, 107, 108, 109, 111, 112, 115, 116, 117, 118, 119, 123, 124, 131, 137, 139

Ey, 119, 137  
 eyā, 49, 51, 70  
 eyle, 4, 9, 65, 69, 70, 78, 100, 115, 136  
 eyledi, 56, 75, 76, 113, 116  
 eyledüm, 55, 64  
 eyledüñ, 23, 50, 78  
 eyleme, 65  
 eylemek, 75, 81  
 eylemeseñ, 118  
 eylemez, 12, 21, 81, 83, 94, 99, 102, 122  
 eylemezdüm, 125  
 eylemiş, 12, 70, 75, 118  
 eyler, 11, 33, 34, 59, 61, 74, 76, 79, 88, 94, 95, 96, 98, 102, 104, 105, 127, 128, 135, 139  
 eylerdüm, 54  
 eylerem, 55  
 eylermiş, 76  
 eylerse, 12, 73, 93  
 eylersin, 34, 128  
 eylerüm, 107  
 eylerüz, 97  
 eylesin, 131  
 eylesün, 132  
 eyleye, 59, 74, 79  
 eyleyem, 63  
 eyleyen, 112, 120, 125  
 eyleyenler, 70  
 eyleyince, 34, 125, 128  
 eyleyüp, 21, 47, 52, 55, 69, 74, 79, 91, 111, 121, 122, 131, 141  
 eyvā, 139  
 ezāsı, 72  
 ezel, 47, 140  
 eziyyet, 117

## F

fā'ğfir, 72  
 fākihe, 59  
 faķire, 121  
 faķiründen, 68

faķır, 59  
 fāl, 14, 101, 123  
 fām, 49, 50, 66  
 fāni, 71  
 fānūs, 5, 49, 85  
 fāsıd, 110  
 fāş, 120  
 fażluña, 81  
 fażluñdan, 70  
 fedā, 117  
 fehm, 62, 95, 98, 101, 102, 120  
 fehme, 115  
 fehmüñ, 68  
 felāket-zede, 91  
 Felāţūn, 58  
 felek, 23, 58, 60, 77, 107, 122, 135  
 felekdür, 114  
 fem, 55, 125, 129  
 femümüzdür, 92  
 fen, 134  
 fenā, 140  
 fenāsın, 50  
 fenāya, 140  
 fenn, 70  
 ferāğ, 26, 104  
 ferāğat, 56, 111  
 feraḥ, 83, 84  
 feraḥ-engiz, 101  
 ferāḥ-engiz, 90  
 ferāmüş, 86, 122  
 ferāset, 62, 68  
 Ferd, 71  
 Ferhād, 91, 99, 114  
 Ferhādıyuz, 72  
 ferḥunde, 53, 95  
 fermān, 25, 64, 119  
 fersāyı, 91  
 feryād, 25, 65, 108, 115, 118, 140  
 feth, 80  
 fetḥ, 69, 70  
 fetḥine, 133  
 fetil, 7, 109  
 fettān, 23, 107, 119, 136  
 fettāndan, 100  
 fevtine, 140  
 fevtini, 133

fevtinüñ, 34, 127, 141  
 feyzi, 56  
 fezā, 49, 73, 74  
 fi'l-hāl, 128  
 fi'n-naẓar, 59  
 fiġān, 98  
 fiġār, 76, 81  
 fīkr, 63, 76, 87, 102, 105, 110, 113, 123  
 fikre, 7, 22, 130  
 firāk, 140  
 firākı, 89  
 firāvān, 117  
 firdevs, 52, 132  
 firible, 96  
 firkat, 111  
 fiten, 63, 65  
 fiten-sāzda, 118  
 fitne, 73, 77, 115, 125  
 fitne-cū, 77  
 fitrāk, 4, 78  
 fūlādiyuz, 73  
 Furqān, 48  
 furşatı, 69  
 furüş, 56  
 fülk, 34, 80, 127  
 fūrū, 77  
 fūrüş, 99  
 fūrüzān, 115  
 füsün, 12, 63, 73, 79, 115  
 füsünsāz, 100  
 fütād, 121  
 füzün, 79

## G

ğadr, 95  
 Ğaffār, 71  
 ğaflet, 51, 52  
 Ğafūr, 71  
 gāh, 23, 49, 78, 113  
 gāhi, 61, 70, 79, 82, 99, 105, 120  
 gāhī, 105  
 gāhice, 105

ġalaṭ, 101, 102  
 ġam, 6, 14, 21, 26, 51, 56, 63, 64, 66, 74, 76, 80, 84, 85, 88, 91, 92, 93, 95, 97, 100, 104, 105, 106, 107, 109, 112, 114, 120, 122, 123, 134  
 ġama, 107  
 ġamda, 7, 88, 109, 114  
 ġamdadur, 114  
 ġamdur, 83  
 ġam-ḥ<sup>v</sup>ār, 51, 66, 105  
 ġamı, 95  
 ġamıdur, 93  
 ġamına, 73  
 ġamkeş, 96  
 ġammāz, 63  
 ġammāzı, 70  
 ġamum, 62  
 ġamuñ, 63, 83, 93  
 ġamuñdan, 55  
 ġamuñla, 21, 111, 112  
 ġamuyula, 107  
 ġamuz, 97, 99  
 ġamze, 65, 70, 86, 90, 100, 117, 118, 125  
 ġam-zede, 97  
 ġamzen, 79  
 ġamzeñ, 76, 80, 121  
 ġamzeñüz, 97  
 ġamzesi, 100, 136  
 ġamzeye, 103  
 ġarābet, 117, 118  
 ġaraz, 73  
 ġaraż, 62, 100, 101, 118, 128  
 ġaražuñ, 65  
 ġaražuñ, 65  
 ġarīm, 103  
 ġark, 22, 120  
 ġarkā, 34, 66, 127  
 gayr, 82  
 gayre, 21, 111  
 ġayrı, 53, 55, 56, 67  
 ġayriye, 107  
 Ğaz[i]ḥān, 34, 127  
 ġazab, 58, 90  
 ġazab, 56, 58, 126

ğazabı, 58  
 ğazāl, 97  
 ğazel, 55  
 Ğazze, 33, 128  
 geç, 82, 116  
 geçdik, 6, 7, 108, 109  
 geçdüm, 21, 111  
 geçen, 66  
 geçer, 102  
 geçmesek, 99  
 geçmeye, 28, 135  
 geçüp, 7, 22, 130  
 geçürdi, 76, 125  
 gedā, 83, 120, 140  
 gedāsı, 72  
 geh, 23, 78, 79, 88, 89, 105, 110  
 gehi, 87, 88, 137  
 gehī, 89, 105  
 gel, 21, 26, 55, 67, 86, 87, 92, 111, 112, 119, 132  
 geldi, 13, 14, 109, 113, 123, 131, 133, 140  
 geldügi, 129, 130  
 geldük, 9, 69  
 geldüm, 72  
 gele, 25, 57, 64, 65  
 gelenüñ, 140  
 gelmemişdi, 84  
 gelmez, 77, 107  
 gelmiş, 111  
 gelse, 61, 70, 85, 103, 119, 139  
 gelüp, 51, 140  
 gelür, 85  
 gelürmiş, 102  
 genc, 11, 61, 73, 79, 109, 123  
 gencīne, 95  
 gencligine, 140  
 ger, 12, 21, 23, 52, 53, 61, 64, 65, 66, 67, 68, 73, 79, 85, 98, 104, 107, 111, 119, 134  
 gerçi, 3, 9, 13, 55, 61, 69, 95, 100, 107, 134, 139  
 gerden, 49, 79  
 gerdende, 96  
 gerdenes, 134  
 gerdün, 47, 60, 128

gerdüna, 108  
 gerdündan, 48  
 gerek, 54, 107, 108  
 gerekmez, 126  
 germ, 59, 93  
 germābe, 68, 93  
 gerü, 59, 98  
 gevher, 57, 63, 84, 93, 99, 110, 117, 125  
 gevher, 54  
 gevherbār, 135  
 gevher-riz, 70  
 gibi, 3, 6, 7, 10, 12, 13, 26, 54, 55, 64, 65, 66, 67, 72, 77, 87, 89, 95, 96, 99, 104, 106, 108, 109, 110, 115, 119, 124  
 giderek, 85  
 girdi, 76, 138  
 girdigüm, 72  
 giribānum, 52  
 girift, 82  
 giriftār, 98, 121  
 girme, 55  
 girmez, 6, 108  
 girmezem, 21, 111  
 girmiyē, 103  
 girse, 104, 122  
 girüp, 7, 22, 120, 130  
 giryān, 105, 112, 115, 118, 123  
 giryānuñ, 21, 111  
 girye, 58, 92  
 giryeden, 85, 118  
 giryem, 55, 87, 120  
 giryeye, 124  
 gīt, 49  
 gitdi, 72, 95, 140  
 gitdiyse, 34, 128  
 gitdükçe, 68  
 gitse, 74  
 giye, 102  
 giyeh, 89  
 giyehinden, 95  
 giysū, 58, 86, 118  
 giysuvānın, 103  
 gonçe, 94

- ğonçe, 34, 50, 53, 59, 63, 65, 66, 67,  
 68, 76, 81, 83, 91, 96, 97, 117,  
 123, 125, 128, 131, 136, 138,  
 139  
 ğonçem, 112  
 göge, 57  
 gönderdüm, 113  
 gönderse, 114  
 göñl, 113  
 göñlin, 78  
 göñlün, 26  
 göñül, 4, 50, 73, 78, 82, 93, 100, 103,  
 110, 121  
 gör, 55, 67, 72, 87, 94, 101, 106,  
 114, 133  
 gördi, 34, 48, 55, 127, 136  
 gördük, 6, 108  
 gördükçe, 23, 119  
 gördükde, 55  
 gördüm, 53, 91, 139  
 göre, 100  
 gören, 11, 22, 54, 89, 120  
 görenlere, 85  
 göresin, 64  
 görine, 68  
 görünmez, 104  
 görünür, 59, 83, 105  
 görürüm, 105  
 görme, 28, 64, 79, 112, 135  
 görmedin, 61  
 görmedük, 95  
 görmedüm, 22, 53, 54, 55, 56, 105  
 Görmedüm, 99  
 görmeyen, 113  
 görsem, 104, 112  
 görülmemiş, 90  
 görünmez, 119, 122  
 görüp, 21, 56, 72, 105, 115, 126, 140  
 görüpdür, 33, 127  
 görür, 67, 119, 128  
 görürseñ, 60  
 görürsin, 66  
 göster, 69, 100  
 gösterdi, 141  
 gösterdiği, 34, 128  
 gösterdün, 23, 78  
 göstermese, 79  
 göstermeye, 33, 127  
 gösterseñ, 137  
 göz, 113, 141  
 gözden, 63, 117, 125  
 göze, 79, 119  
 gözi, 119  
 gözin, 79  
 gözine, 5, 84  
 gözleri, 109  
 gözüm, 23, 119  
 gözün, 82  
 gözünü, 103  
 gū, 48  
 ğubār, 56, 75, 103, 114  
 Ğufrān, 48, 52  
 ğumām, 50  
 ğumūmuz, 94  
 ğūn-a-ğūna, 108  
 ğūne, 33, 53, 68, 127  
 ğūnedür, 138  
 ğurāb, 76  
 ğuş, 7, 34, 46, 54, 63, 68, 70, 73, 99,  
 109, 113, 128, 131, 132, 133,  
 141  
 Ğuş, 115, 125  
 ğuşa, 77  
 ğuşına, 58  
 ğüyā, 5, 51, 70, 85, 87, 88, 131  
 ğüyendegi, 99  
 ğüyyiā, 71, 76, 84, 88, 109  
 güç, 82, 83  
 ğüft ü ğū, 129  
 ğüft ü ğūlar, 87  
 ğüftār, 59, 104, 116  
 ğüfte, 76  
 ğüft-ü-ğū, 77  
 ğüher, 55, 58, 59, 60, 77, 97, 125  
 ğühere, 77  
 gül, 5, 21, 33, 47, 50, 54, 56, 57, 58,  
 65, 66, 68, 70, 72, 74, 76, 77, 80,  
 81, 82, 83, 84, 87, 88, 91, 93, 97,  
 99, 100, 104, 105, 106, 110, 111,  
 112, 114, 119, 123, 125, 126,  
 127, 131, 136, 138, 140  
 gül'çün, 89

gülbang, 58  
 gülde, 104, 130  
 güldür, 89, 122  
 güldürmedi, 123  
 güldürse, 61  
 güle, 118, 129  
 gülgün, 66  
 güli, 22, 53  
 gül-i bāğ, 58  
 gülistān, 49  
 gülistānum, 112  
 güller, 81  
 gülmeden, 21, 111  
 gülmedüm, 100  
 gülsitān, 120, 140  
 gülşen, 13, 23, 50, 52, 57, 59, 81, 89,  
 91, 105, 110, 118, 124, 138, 140  
 gülşende, 54, 75, 100, 131, 132, 139  
 gülşendür, 13, 135  
 gülşeni, 93  
 gülşenidür, 112  
 gülzār, 5, 21, 47, 66, 81, 84, 88, 91,  
 94, 111, 115, 121, 139, 141  
 gülzāre, 123  
 gülzārı, 86, 95  
 gülzārını, 139  
 güm-kerde, 55  
 güm-kerdemi, 86  
 gün, 23, 25, 46, 47, 53, 65, 66, 113,  
 115, 116, 119, 133  
 günāh, 80, 110  
 günāhkārā, 51  
 gündür, 47  
 güne, 84  
 günehinden, 95  
 güneş, 76, 84  
 güneş-rū, 76  
 gürūh, 47, 66  
 güster, 54  
 güşā, 48  
 güşād, 53  
 güşāde, 83  
 güşādur, 131  
 güşāyende, 63  
 güvāh, 80  
 güzār, 75

güzel, 34, 58, 82, 128  
 güzer, 59, 111  
 güzeştümdür, 102  
 güzīn, 101

## H

hā, 81, 82, 99  
 hā'ib, 67  
 ḥabb, 91  
 ḥabbezā, 135  
 ḥabbezā, 56  
 ḥabīb, 5, 84  
 Ḥabīb, 121  
 Ḥabībā, 49, 52  
 ḥabīr, 62  
 ḥabs, 110  
 ḥācet, 25, 62  
 ḥad, 93, 97  
 ḥadd, 87, 89, 100, 123  
 ḥaddüm, 50  
 ḥaddüñle, 97  
 ḥadengāsā, 134  
 ḥadeng-endāzı, 59  
 ḥāfız, 57  
 Ḥāfız'ıñ, 70, 71  
 Ḥāfızıñ, 71  
 Ḥaḳ, 34, 52, 70, 122, 128, 132  
 ḥāk, 3, 13, 22, 62, 79, 95, 99, 105,  
 113, 115, 117, 119, 120, 124,  
 135, 138  
 Ḥaḳdur, 133  
 ḥakīm, 103  
 ḥakīr, 120  
 ḥaḳīr, 58  
 ḥakīrem, 121  
 ḥakīrūñ, 79  
 ḥākister, 75, 98  
 ḥaḳḳ, 12, 61, 81  
 Ḥaḳḳ, 48, 49, 50, 61, 112  
 Ḥaḳḳ'a, 52, 78  
 Ḥaḳḳa, 4, 22  
 ḥaḳḳā, 99  
 Ḥaḳḳıyla, 108

- Haksın, 49  
 hāl, 11, 54, 96, 102, 108, 111, 114  
 hāl, 48, 63, 93, 118, 136  
 hālā, 70, 114  
 hālāş, 91  
 hālāş, 80, 83, 100, 120  
 hāle, 6, 48, 88, 108, 124  
 hālet, 105  
 Hālîk, 48  
 Hālîk, 33, 71, 127  
 hāli, 12, 50, 62, 89, 99, 104, 140  
 halka, 5, 7, 22, 84, 85, 109, 130  
 halkı, 72  
 hālüm, 52  
 hālümle, 107  
 hālün, 88, 91  
 hām, 79  
 ham, 50, 63, 92, 110  
 ham-be-ham, 77  
 hamd, 121, 133  
 hamd, 52  
 Hamdüli'llah, 53  
 hame, 12  
 hāme, 10, 54, 92  
 hāmem, 11, 61  
 hāmeñden, 57  
 hamīde, 49, 107, 122  
 hamīr, 58  
 hamrā, 74  
 hāmum, 50  
 hamūş, 99  
 hamūşīdür, 57  
 hamyāze-keş, 67  
 hancer, 47  
 hançer, 86  
 hançer, 65, 114, 125  
 hançerün, 87  
 handān, 53, 105, 123  
 handāna, 76  
 hande, 87, 115  
 handesi, 101  
 handeye, 92  
 hāne, 7, 109  
 hāneme, 113  
 hān-kaş, 96  
 hār, 34, 65, 66, 68, 83, 97, 104, 114, 119, 125, 128  
 harāb, 70, 73, 97, 114  
 harābāt, 73  
 harābāt, 96  
 harām, 52  
 harāretiyle, 75  
 hārda, 101  
 hareme, 91  
 hareme, 52  
 harf, 141  
 harīm, 52, 81, 120  
 harīr, 59  
 harlık, 67  
 hāruñ, 72  
 hasb, 12, 89  
 hasende, 138  
 hasendür, 136  
 haşıl, 106  
 hāşıl, 57, 98, 130  
 hāşılı, 100  
 haşīr, 58  
 hāsīr, 67  
 hāşiyet, 59  
 haşmuñ, 58, 61  
 hasret, 67, 80, 125  
 hasret, 97  
 hasretünle, 98  
 hāşş, 49  
 haste, 81  
 haste, 66, 111  
 hasteñe, 67  
 hasteye, 70  
 hāşā, 76  
 haşre, 56  
 hat, 94  
 hātem, 5, 21, 55, 85, 94, 99, 107, 112  
 hātır, 113  
 hātīruz, 73  
 hātīf, 133  
 hattıyla, 91  
 haţ, 63, 65, 66, 77, 105, 113, 129  
 haţa, 77  
 haţā, 9, 60, 69, 82  
 Haţā, 82  
 haţādan, 82

ھاٲا-puřuň, 60  
 ھاٲası, 71  
 ھاٲ-aver, 87  
 ھاٲayam, 71  
 ھاٲın, 126  
 ھاٲır, 62  
 ھاٲıra, 63, 123  
 ھاٲırda, 67  
 ھاٲırdan, 7, 109  
 ھاٲmi, 130  
 ھاٲt, 55, 90, 101, 105  
 ھاٲtuň, 129  
 ھاٲum, 133  
 ھاٲuň, 92  
 ھاvf, 81  
 ھاvf ile, 71  
 ھاvfum, 25, 60, 65, 80  
 ھاvvayı, 133  
 ھاyā, 54  
 ھاyāl, 6, 108  
 ھاyāl, 63, 81, 82, 90, 91, 97, 101,  
 102, 110, 113, 123  
 ھاyālāt, 21, 122  
 ھاyālātıyla, 102  
 ھاyāliyle, 61  
 ھاyālũň, 79, 93  
 ھاyāt, 83, 86  
 ھاyātın, 141  
 ھاyātından, 116  
 ھاyātını, 140  
 ھاydar, 13, 54, 123  
 ھاyder, 13, 101  
 ھاyf, 64, 67, 80, 95, 98, 106, 133  
 ھاyfdur, 64  
 ھاyl, 49, 75  
 ھاyle, 136  
 ھاyme, 60, 75  
 ھاyr, 49, 50, 52, 133  
 ھاyrān, 114  
 ھاyrān, 105  
 ھاyrdur, 103  
 ھاyret, 60, 80, 130  
 ھاyretde, 96  
 ھاyret-zedeyüm, 80  
 ھاyvān, 68  
 ھاyvānı, 75

ھاyvānı, 12  
 ھاyvānla, 12, 81  
 ھاyy, 71  
 ھاz, 102  
 ھاzen, 56, 74  
 ھاzer, 79, 89  
 ھاzer, 89  
 ھاzıkdur, 87  
 ھاzret, 48  
 ھاżret, 55, 63  
 ھاżret, 50, 58, 70  
 ھاżret-i Mevlā, 50  
 hecrem, 120  
 hecrüm, 92  
 hedef, 96  
 hedm, 51, 64  
 heft, 113  
 helāk, 63, 71, 86, 87, 97  
 helāl, 63  
 hele, 52, 53, 79, 82, 84, 95, 116  
 hem, 11, 48, 53, 54, 58, 64, 74, 77,  
 79, 96, 97, 98, 109, 111, 117  
 Hemām, 52  
 hemān, 50, 52, 65, 68, 82, 103, 107,  
 116, 123, 131, 140  
 hemānā, 34, 128  
 hem-bezm, 82  
 hem-çü, 58  
 hem-dem, 11, 54, 65, 66, 106  
 heme, 63  
 hem-ħār, 67  
 hemtālık, 34, 128  
 hengām, 57  
 henüz, 26, 95, 97, 128  
 hep, 14, 86, 87, 88, 93, 99, 103, 122,  
 123, 141  
 her, 3, 4, 7, 13, 22, 48, 51, 54, 58, 60,  
 67, 74, 78, 79, 95, 97, 100, 103,  
 106, 111, 114, 119, 122, 123,  
 129, 130, 135, 137, 140  
 her-dem, 33, 127  
 hergiz, 33, 116, 127, 139  
 herkese, 95  
 hest, 134  
 hevā, 51, 83, 97, 98, 113  
 hevādan, 82

- hevādār, 65  
 hevādāri, 59  
 hevāsı, 72  
 hevāya, 96  
 hevāyı, 68  
 heves, 63, 93  
 heveskār, 6, 108  
 hey, 112  
 hezār, 52, 57, 75, 76, 77, 87, 88, 99,  
 104, 105, 110, 119, 121, 123,  
 126, 131  
 hezāra, 123, 126  
 hezārān, 52  
 hezāri, 139  
 hezāruñ, 89  
 hıfz, 79  
 hıfzında, 70  
 hıfzuña, 50  
 hırām, 49, 136  
 hırāmāndan, 101  
 hırāmānum, 112  
 hıred, 6, 57, 91  
 hıreddür, 96  
 hırmen, 98  
 hışām, 52  
 hışn, 103  
 hışn, 51  
 hışna, 102  
 hışnı, 80  
 hıştını, 76  
 hıyām, 50  
 Hızr, 96  
 hic, 76  
 hıc, 65  
 hicr, 100, 106, 112, 123  
 hicrān, 14, 82, 105, 114, 123, 126  
 hicrāna, 76  
 hicrānuñ, 87  
 hicro, 85  
 hiç, 70, 105, 106, 107, 134, 136  
 hıç, 53, 65, 76, 109, 110, 120, 124,  
 140  
 hiçbir, 106  
 hıçe, 101  
 hiddet, 60  
 hidiv, 53  
 hidivā, 51  
 hikemdür, 5, 85  
 hikmet, 4, 78  
 hikmeti, 101  
 hilāl, 63  
 hîle, 134  
 himāye, 133  
 himem, 55, 59  
 himemi, 59  
 himmet, 58, 83  
 Hindü, 118  
 hirāsın, 85  
 hişār, 97  
 hitām, 50  
 hizebri, 97  
 hiziñe, 65  
 hod, 61, 121  
 hokka, 67  
 Hokka, 53  
 hor, 79, 121  
 hor, 67, 112  
 hoş, 13, 14, 56, 61, 67, 68, 70, 76,  
 90, 99, 100, 103, 112, 114, 117,  
 119, 122, 123  
 hoşdur, 77  
 hoş-hıñ, 117  
 hoşvār, 65  
 Hoten, 82  
 hūb, 70  
 hūbāna, 89  
 hūbdur, 13, 135  
 Hudā, 49, 52, 64, 71, 110, 124, 140  
 Hudādur, 131  
 Hudāvendümde, 80  
 Hudāyā, 69  
 hūdur, 95  
 hulq, 54  
 hulvdār, 68  
 hum-çüş, 60  
 hūn, 75, 109  
 hūn, 21, 22, 58, 70, 77, 79, 108, 111,  
 120, 125  
 hūnābe, 66  
 hūnābum, 124  
 hūnın, 113  
 hūnı, 115

hūn-rīzi, 70  
 hun-rīzine, 86  
 hurrem, 80, 92  
 hurremümüzdür, 91  
 hurşid, 86  
 hūrşid, 81, 110  
 hurşide, 128  
 hurūş, 11, 54, 56, 90, 99, 124, 125  
 hurūşa, 131  
 hussād, 65  
 husūfda, 87  
 huşūle, 126  
 huşūşā, 49, 55, 70, 79  
 hūş, 77  
 hūş, 124  
 huşyār, 65  
 huṭūr, 79  
 huveydā, 137  
 hużūra, 28, 50, 135  
 hücūm, 51  
 hücūmuz, 95  
 hüdāsın, 49, 50  
 hükūm-āver, 83  
 hümā, 12, 57, 59, 73, 119  
 hümānā, 49  
 hüner, 59, 60  
 hürmeti, 69, 71  
 hürrem, 53, 106  
 Hüseyn Beg, 131, 132  
 hüsn, 130  
 hüsn, 54, 66, 74, 81, 83, 101, 108,  
 121, 130, 131, 137  
 hūsne, 126  
 hūsni, 70  
 hūsniinde, 115  
 hūsniyeş, 70  
 hūsnuñ, 70, 79, 122  
 hūsnuñden, 76  
 hūsnuñi, 100  
 hūsrev, 56, 58, 60, 83  
 Hüsrev, 60  
 hüzn, 65, 66, 81, 91  
 h<sup>v</sup>āb, 85, 101, 114  
 h<sup>v</sup>ābīdür, 101  
 h<sup>v</sup>ābum, 125  
 h<sup>v</sup>āce, 93, 94, 117

h<sup>v</sup>āh, 121  
 h<sup>v</sup>āhed, 137  
 h<sup>v</sup>āhiş, 52, 59, 126  
 h<sup>v</sup>āhiş-geri, 4, 78  
 h<sup>v</sup>āhum, 83  
 h<sup>v</sup>ān, 99  
 h<sup>v</sup>āndur, 55

## I

iklim, 86  
 iklīm, 95, 113  
 ‘itr, 52  
 ‘iyān, 95  
 ‘ıyd, 22, 53

## İ

İbrāhīm’dür, 135  
 İbrāhīm’e, 139  
 İbrāhīmdür, 13  
 ibtidā, 71  
 ibtidāsı, 72  
 ibtisām, 48  
 icrā, 74, 75  
 ictihād, 102  
 içinde, 49, 112  
 içre, 13, 33, 34, 49, 58, 62, 70, 71,  
 75, 79, 81, 84, 87, 106, 116, 118,  
 123, 127, 128, 136  
 içrü, 86  
 içün, 7, 22, 72, 76, 82, 129, 130  
 içündedir, 94  
 ide, 26, 31, 33, 60, 63, 80, 86, 89,  
 110, 115, 126, 127, 133, 140  
 ideler, 66, 100  
 idem, 50, 61, 79, 115, 123  
 idemedüm, 61, 110  
 idemez, 75  
 iden, 54, 80, 88, 115, 125, 126

- ider, 7, 11, 22, 57, 59, 61, 66, 68, 75,  
79, 84, 89, 94, 98, 102, 103, 105,  
108, 114, 118, 119, 122, 124,  
130, 139  
iderdi, 72, 106, 120, 140  
iderdüñ, 63, 64  
idermiş, 126  
idersin, 67, 126  
iderüz, 95, 97  
idesin, 25, 57, 64, 65, 98  
idesün, 116  
ideydi, 34, 128  
idi, 34, 55, 61, 62, 64, 80, 106, 120,  
121, 127, 139  
idicek, 46, 81, 141  
idim, 61  
idince, 133  
idübine, 59  
idük, 107  
idüm, 62  
idüp, 9, 26, 28, 32, 34, 68, 69, 70, 76,  
78, 79, 81, 101, 108, 110, 113,  
116, 117, 118, 127, 132, 133,  
135  
iğtimām, 51  
ihām, 101  
ihraz, 63  
ihşan, 64, 99  
ihşanı, 70  
ihşānuñ, 56  
ihtirām, 47, 52  
ihtirāz, 73  
ihtirāzum, 65  
ihtitām, 48  
ihtiyārı, 51  
ihyā, 11, 54, 99, 100, 104  
iḳbāl, 51, 56, 110, 129  
iḳbālūmi, 52  
iki, 21, 50, 58, 65, 76, 80, 111, 122  
iksir, 56, 62  
il, 3, 13, 95  
ilā, 52  
ilā'llah, 121  
İlahi, 69  
ile, 6, 11, 12, 21, 22, 23, 34, 47, 48,  
49, 52, 53, 54, 55, 59, 60, 61, 62,  
65, 66, 68, 69, 73, 74, 77, 79, 81,  
82, 84, 92, 94, 96, 97, 99, 100,  
102, 103, 104, 105, 106, 108,  
109, 110, 111, 114, 115, 119,  
122, 123, 126, 127, 128, 129,  
131, 135, 138  
ilhāma, 59  
iline, 109  
ilticā, 71  
iltifāt, 116  
iltifātuñ, 117  
iltimās, 97  
iltimāsı, 72  
iltizām, 48  
ilṭāf, 56  
imām, 49, 129  
imāmdur, 128  
īmāsı, 101  
imlāsı, 101, 102  
imzā, 62  
imzāsı, 101  
in, 137  
inābetde, 5, 85  
inhidām, 49, 77  
inhizām, 47  
inkār, 94  
in<sup>c</sup> idām, 51, 112  
in<sup>c</sup> idāma, 94  
ins, 49  
inşāf, 52, 64, 67, 92  
inşāfa, 59  
inşāfdur, 67  
insān, 68  
insānı, 105  
insāniyyet, 137  
inşā, 62  
inşā'allāh, 59  
intihā, 56, 71  
intihāsı, 72  
intikām, 52  
intisāb, 85  
intizām, 47  
i<sup>c</sup> cāz, 63  
i<sup>c</sup> cāze, 89  
i<sup>c</sup> cāzuñdan, 57  
i<sup>c</sup> ṭişām, 51

- irād, 106  
 irdi, 116  
 İrdi, 103  
 ire, 102  
 İrem, 99  
 İrem'dür, 84  
 İremdür, 5  
 irfān, 114  
 irgür, 69, 81  
 İrgür, 4, 78  
 irgürse, 119  
 irhā, 63  
 irmez, 111  
 irmiş, 128, 139  
 irsek, 74  
 irtisām, 47  
 irüp, 51  
 irüpdür, 129  
 işbāt, 122  
 işbātdur, 80  
 ise, 11, 13, 34, 61, 62, 66, 67, 68, 82, 83, 89, 92, 94, 101, 110, 111, 128  
 isem, 11, 61  
 işkal, 95  
 İslām, 49, 69  
 İslām'ı, 49  
 İslāma, 9, 69  
 İslāmı, 9, 69, 70  
 isrā, 49  
 istemem, 62  
 istemez, 114, 115  
 ister, 4, 78, 104  
 isterem, 56  
 isterler, 69  
 isterüz, 70  
 istiğnā, 108  
 istiğnāda, 70  
 istiğnāyuz, 7, 109  
 isti'dād, 106  
 işlerse, 107  
 it, 9, 52, 66, 69, 80, 81, 87, 98, 99, 102, 115, 121  
 itdi, 22, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 56, 57, 61, 68, 71, 91, 99, 104, 118, 120, 125, 130, 139, 140, 141  
 itdigi, 47, 48  
 itdigin, 55  
 itdigün, 64  
 itdik, 9, 69  
 itdikde, 59  
 itdiler, 130  
 itdim, 60  
 itdirür, 84, 105  
 itdügüne, 25, 65  
 itdükçe, 99, 102  
 itdükde, 136  
 itdüm, 14, 63, 91, 110, 113, 123  
 itdün, 125  
 itdün, 116, 117  
 itdürdi, 62, 86  
 itdürse, 135  
 itdürüp, 122  
 itdürürseñ, 118  
 itlāf, 64  
 itme, 63, 81, 82, 87, 89, 94, 98, 104, 112  
 itmedüm, 54  
 itmedün, 68  
 itmege, 64  
 itmek, 21, 54, 62, 112  
 itmekligi, 50  
 itmemek, 72  
 itmemesin, 66  
 itmemiş, 139  
 itmemişdür, 61  
 itmenün, 72  
 itmesem, 93  
 itmesün, 126  
 itmeye, 26, 58, 104  
 itmeyen, 116  
 itmeyesin, 63  
 itmeyüp, 50  
 itmez, 6, 52, 61, 63, 77, 83, 98, 102, 104, 107, 108  
 itmezdün, 137  
 itmezse, 75, 118, 119  
 itmiş, 113, 118, 122  
 itmişem, 64  
 itse, 58, 74, 79, 80, 87, 103, 138, 139

itsek, 74, 99  
 itseler, 102  
 itsem, 62  
 itseñ, 101  
 iżhār, 98  
 ‘ibādet, 48  
 ‘icāzuñı, 100  
 ‘iffet, 57  
 ‘ilām, 116  
 ‘ilelden, 81  
 ‘illet, 103  
 ‘ilm, 115  
 ‘ilminde, 81  
 ‘inān, 63  
 ‘ināyet, 121  
 ‘irfān, 57, 67, 98  
 ‘irfāna, 12, 13, 22, 53, 55, 67, 75, 135  
 ‘īsi, 11, 12, 61, 81, 93, 100  
 ‘işmet, 57  
 ‘işyān, 71, 121, 124  
 ‘işyānum, 51  
 ‘iş, 124  
 ‘işretdeyüm, 109  
 ‘işvekār, 70  
 ‘işve-kār, 136  
 ‘itāb, 85  
 ‘itibār, 118  
 ‘izām, 47, 48  
 ‘izār, 82  
 ‘izāra, 89  
 ‘izārın, 56  
 ‘izāruñda, 118  
 ‘izz, 120, 135  
 ‘izzete, 110, 135  
 ‘izzetsin, 50

## J

jāle, 88  
 jālevār, 136  
 jeng, 66

## K

k’alındı, 133  
 k’ez, 134  
 k’idüpdür, 79  
 k’ola, 58, 101  
 kā’il, 105  
 kā’ilüm, 65  
 kaba, 68  
 kābil, 111  
 kābildür, 50  
 kabül, 139  
 kaçma, 114  
 kaçup, 76  
 kad, 63, 93, 97  
 kadar, 11, 60, 61, 62, 64, 86, 105  
 kadd, 93, 102, 107  
 kaddi, 49, 98, 116  
 kaddin, 113  
 kaddüm, 21, 102, 112, 122  
 kaddümi, 63  
 kaddüñ, 101  
 kaddüñe, 103  
 kaderümdür, 5  
 Kādīm, 71  
 Kādīr, 63  
 Kādir, 71  
 Kādir’dür, 124  
 kadr, 22, 48, 53, 58  
 kadrī, 33, 127  
 kadrüñe, 49  
 kadüñ, 112  
 kāfi, 25, 62  
 kāfire, 66  
 kāğıza, 130  
 kāh, 58  
 kahr, 9, 69  
 kahramāndur, 58  
 kāilüz, 119  
 kākül, 77, 94, 100, 109, 123  
 kākülün, 79  
 kalam, 28, 81, 135  
 kalayuz, 67  
 kalb, 47, 52, 84  
 kalbümle, 64

- kaldı, 123, 124  
 kaldıguñ, 64  
 kaldum, 21, 111  
 kalem, 57, 59  
 kalem-rev, 103  
 kalenderveş, 114  
 kalmağa, 80  
 kal‘a, 133  
 kal‘a, 73  
 kalur, 75, 77, 108  
 kām, 55, 56, 69  
 kām-cūyān, 113  
 kamet, 134  
 kāmēt, 70, 74, 106  
 kāmētümüz, 92  
 kāmētüñ, 49  
 kāmına, 98  
 kamu, 12, 34, 48, 49, 69, 71, 89, 128, 141  
 kamusın, 69  
 kan, 23, 119  
 kān, 70, 73, 77, 117  
 kan, 114, 115  
 kāna, 77  
 kana, 55  
 kand, 112, 120  
 kanda, 108  
 kande, 22, 66, 106, 110, 119, 120  
 kand-efşān, 119  
 kandīl, 5, 85  
 kandīli, 51  
 kanı, 47  
 kanı, 47, 64, 104, 137  
 Qanı, 46  
 kānūn, 138  
 Ka‘be, 91  
 kaplan, 34, 127, 128  
 kaplanı, 34, 127  
 Qapudan, 34, 127  
 kār, 58, 68, 69, 118  
 qarār, 83, 113, 119, 128  
 qarārum, 82  
 qardaşın, 140  
 kāre, 84  
 kārı, 50, 94  
 qarışdıran, 138  
 qarīn, 85  
 qarşu, 97, 103, 126  
 qaşā‘idde, 62  
 qaşd, 52, 67  
 qaşdı, 88  
 qaşduñ, 124  
 qaşīde, 47  
 qaşīdeñ, 56  
 qaşr, 138  
 qaşı, 119  
 kāski, 106  
 qatı, 122, 130  
 qātil, 95  
 qatl, 65  
 qatre, 71  
 qattāl, 87  
 qatre, 54, 59  
 qavlüñ, 64  
 qayd, 47, 72, 82, 100, 113  
 Qays, 77, 99, 109, 114  
 Qaysa, 107  
 Qaysumsa, 119  
 qayyum, 130  
 qazā, 75, 76  
 qazānuñ, 34, 127  
 qazāya, 97  
 kāzibdür, 87  
 kebā‘ir, 67  
 kebāb, 114  
 kebābum, 76  
 kebīr, 60  
 kebūterveş, 84  
 keder, 34, 127  
 kederle, 110  
 kederüñ, 59  
 kef, 49, 52  
 kehl, 79  
 kelām, 62  
 kelb, 139  
 Kelimüz, 12, 92  
 kem, 54  
 kemāl, 57, 59, 61, 69  
 kemān, 51, 100, 116, 122, 134  
 kemāndan, 102  
 kemend, 63, 100, 116  
 kemer, 87

kemter, 83  
 kemterüñem, 64  
 kenār, 6, 82, 104, 108, 119  
 kenārumda, 125  
 kendi, 12, 89  
 kendüñ, 26, 66, 78  
 kendüye, 52, 116  
 kerd, 134  
 kerdem, 137  
 kerem, 9, 57, 59, 64, 67, 68, 69, 71, 92  
 kereme, 110  
 keremi, 56  
 keremin, 59  
 keremüñ, 62  
 kerīmi, 58  
 Kerrārı, 13, 101  
 kerre, 74, 137  
 kesīr, 59  
 keşirem, 121  
 kesme, 132  
 keş, 93  
 keşdür, 70  
 keşf, 73  
 keşmekeş, 130  
 kettān, 124  
 kevkeb, 54, 60  
 kevneyn, 48  
 keyf, 104  
 keyfiyyet, 64, 101, 123  
 Keyfiyyetüñ, 67  
 keyvānveri, 58  
 kez, 21, 60, 104, 112, 119, 121, 135  
 kezālik, 89  
 kezden, 60  
 kıdemdür, 84  
 kıl, 9, 23, 52, 60, 68, 69, 70, 71, 87, 92, 107, 121  
 kıla, 133  
 kıldı, 47, 48, 49, 77, 83, 86, 99  
 kılduñ, 23, 26, 78, 79  
 kılma, 71  
 kılmağla, 48  
 kılmağ, 50, 116  
 kılmağlık, 52  
 kılsa, 77

kılup, 69  
 kıyām, 49, 52  
 kıyās, 76, 97, 98  
 kıymet, 55  
 ki, 4, 5, 11, 12, 22, 26, 34, 46, 47, 48, 49, 51, 53, 55, 57, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 66, 67, 68, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 78, 79, 80, 81, 85, 87, 88, 89, 94, 95, 96, 97, 102, 103, 104, 113, 114, 116, 118, 119, 120, 122, 124, 126, 128, 131, 136, 137, 138  
 kibriyā, 48, 53  
 kiçük, 133  
 kilkem, 11, 54  
 kilküm, 54  
 Kilküm, 64  
 kim, 5, 6, 10, 12, 23, 25, 28, 33, 34, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 62, 65, 67, 70, 73, 75, 78, 79, 80, 81, 88, 91, 94, 96, 98, 100, 101, 102, 106, 107, 109, 110, 112, 113, 116, 118, 119, 120, 121, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 135  
 kime, 63, 115  
 kimi, 131  
 kimisi, 62, 129, 130  
 kimse, 98, 112, 119  
 kimseyi, 53  
 kīne, 137  
 kirām, 48  
 kīse, 83  
 Kısırāyı, 49  
 kişi, 120  
 kişie, 85  
 kişver, 83, 92  
 kitāb, 115  
 kitābet, 50  
 қо, 56, 82, 117, 119  
 қоçмақ, 21, 122  
 қонды, 7, 130  
 қопармақда, 60  
 қорқарам, 119  
 қорқарум, 23  
 қосаң, 52

kosun, 109  
 kubbe, 128  
 kudret, 88  
 kudreti, 69  
 kudüm, 49  
 kudümüz, 95  
 kühken, 26, 74, 91, 104, 106  
 kuhl, 117  
 kuḥla, 103  
 kuhsār, 74  
 kula, 70  
 kulzüm, 57  
 Kulzüm, 54  
 kuni, 134  
 Qurān'ı, 70  
 kurb, 49  
 kurbān, 65  
 kurbānūñ, 25, 64  
 kurrā, 71  
 kūy, 47, 50, 91, 123, 134  
 kūyında, 94, 99  
 kuyırığını, 139  
 kūyuñ, 102  
 kuzah, 60  
 küffār, 109  
 külāh, 80, 110  
 külehinden, 95  
 külḥan, 93  
 Külḥan, 68  
 külḥende, 66  
 küll, 48  
 kūnān, 129  
 künc, 7, 104, 109  
 küsersün, 125

## L

lā-büd, 140  
 lāfi, 56  
 laḫab, 98  
 lakin, 70  
 lākin, 105  
 lāle, 74, 87, 88  
 lām, 49

lā-mekānı, 49  
 lānem, 51  
 la<sup>ç</sup>l, 6, 64, 74, 81, 82, 85, 91, 93, 99,  
 106, 107, 108, 112, 113, 114,  
 119, 122, 124  
 la<sup>ç</sup>li, 70  
 la<sup>ç</sup>linde, 105  
 la<sup>ç</sup>lini, 115, 123  
 la<sup>ç</sup>liyle, 105  
 la<sup>ç</sup>lüm, 55  
 la<sup>ç</sup>lüme, 120  
 la<sup>ç</sup>lün, 21, 66, 76, 112, 119  
 la<sup>ç</sup>lünde, 67  
 la<sup>ç</sup>lündür, 100  
 la<sup>ç</sup>lünle, 12, 76, 81, 94, 99  
 latif, 90  
 laṭif, 70, 104, 105, 135  
 lāyık, 28, 33, 51, 52, 60, 64, 92, 127,  
 135, 136  
 lāyıkdur, 87  
 lāyiḥa, 56  
 le'āl, 97  
 leb, 4, 55, 66, 78, 86, 90, 91, 99, 108,  
 117, 118, 125, 136  
 leb-be-leb, 126  
 lebinden, 82  
 lebleri, 70  
 leblerinün, 71  
 leblerün, 112  
 lebriz, 126  
 lebüm, 67  
 lebün, 5, 23, 63, 72, 78, 84, 99, 122  
 lebünden, 85  
 lebüündür, 85  
 lebünle, 85  
 leffāf, 64  
 lenā, 72  
 lerzān, 97  
 leṭāfet, 22, 66, 99, 120, 136  
 leṭafete, 103  
 leṭāfetle, 105  
 levendāne, 107  
 levḥ, 57, 59  
 Levḥaşa'llah, 56  
 levlāk, 5, 78  
 leyālī, 48

Leyl, 81  
 Leylā, 96  
 Leylālīk, 34, 128  
 Leylī, 88  
 leylüm, 107  
 leylüñ, 72  
 lezīz, 85, 86  
 lezzet, 59, 114  
 libās, 97  
 libāsa, 120  
 libāse, 22  
 līk, 62, 71  
 līkin, 34, 128  
 līmān, 80  
 li‘ām, 51  
 lisānın, 70  
 lu‘bet, 55  
 luṭf, 9, 21, 28, 32, 52, 64, 69, 73, 92,  
 104, 108, 111, 121, 125, 131,  
 133, 135  
 luṭfa, 136  
 luṭfi, 54, 57, 59, 75  
 luṭfuñ, 63, 64, 67, 81  
 luṭfuna, 54  
 luṭfuñla, 118  
 lü‘lü’, 124  
 lücc, 81  
 lücce, 6, 34, 54, 56, 92, 127, 130

## M

m’ola, 118  
 mācerāsı, 72  
 mādām, 116  
 māder-zād, 109  
 mādiḥ, 50  
 mağrūr, 68  
 māh, 6, 48, 52, 60, 77, 108, 110, 124  
 māha, 113  
 maḥabbet, 66, 67, 68, 93  
 maḥabbetle, 98  
 maḥal, 103, 140  
 mā-ḥaṣal, 34, 53, 127  
 maḥbūb, 47, 48, 49, 110

maḥbūbdan, 99  
 maḥbūs, 125  
 māhı, 12, 49, 73, 76  
 māhiyyetüñ, 116  
 Maḥmūda, 129  
 maḥrem, 80, 120  
 maḥrūm, 117  
 maḥşuş, 4, 78  
 maḥzeni, 93  
 maḥzūn, 117, 118  
 maḥzūz, 85, 118  
 maḳālī, 89  
 maḳam, 51  
 maḳām, 91  
 maḳāmāt, 122  
 maḳāmatı, 68  
 maḳāmın, 34, 128  
 maḳbūl, 84  
 maḳbūle, 69  
 maḳdem, 49  
 maḳhūr, 69  
 maḳşad, 48, 62  
 maḳşūd, 4, 6, 61, 62, 78, 108  
 maḳşūdı, 117  
 maḳtūl, 95  
 māl, 21, 72, 111, 112, 136  
 mālīk, 33, 63, 123, 128  
 mālīkse, 5, 85  
 mānend, 54, 70, 116  
 mānendi, 112  
 mānendin, 54  
 Mānī’dür, 135  
 mānī‘, 102, 103  
 manşūr, 69  
 manzūm, 88  
 mā‘adādan, 82  
 ma‘ānīde, 92  
 ma‘ārīfdür, 73  
 ma‘āşiye, 51  
 ma‘deletde, 133  
 ma‘den, 55  
 ma‘deni, 93  
 ma‘lūmātınuñ, 70  
 ma‘mūr, 114  
 ma‘müre, 60  
 ma‘nā, 74, 92

- ma<sup>ʿ</sup>nāda, 11, 54, 93  
 ma<sup>ʿ</sup>nāyı, 91  
 ma<sup>ʿ</sup>nāde, 5, 49, 85  
 ma<sup>ʿ</sup>nādür, 47, 48  
 ma<sup>ʿ</sup>niyem, 120  
 ma<sup>ʿ</sup>şiyet, 51, 121  
 maşraf, 106  
 mātem, 121  
 mātemi, 141  
 mātı, 122  
 maṭīr, 59  
 maṭla<sup>ʿ</sup>, 66  
 māye, 56, 92  
 maẓhar, 54, 73, 125  
 maẓmūn, 11, 61  
 maẓmūn-nümā, 77  
 Mecīd, 140  
 meclisde, 82, 88  
 mecmū<sup>ʿ</sup>a, 101  
 Mecnūn, 81, 115, 117, 122, 134  
 Mecnūna, 34, 108, 128  
 Mecnūndan, 87  
 Mecnūnuñ, 67, 88  
 Mecnūnuyuz, 72  
 Mecnūnveş, 61  
 mecrūḥ, 93  
 medār, 69  
 meded, 100, 121, 132  
 medḥe, 120  
 med-hūş, 6, 71, 108  
 medḥūñ, 55  
 medḥūñde, 55  
 medḥūñi, 61  
 medyūne, 100  
 meger, 53, 62, 64, 66, 67, 68, 75, 85,  
     87, 92, 104, 115, 122  
 megesdür, 129  
 megesrān, 58  
 meh, 21, 22, 33, 47, 49, 50, 58, 60,  
     70, 81, 88, 91, 100, 114, 115,  
     116, 120, 126, 127, 128  
 mehābet, 58  
 meḥanda, 75  
 mehdür, 84  
 Meḥemmed, 57, 128  
 Mehemmed Ağa, 141  
 Meḥemmed Beg, 57  
 mehi, 122, 125  
 mehlūñ, 100  
 mehpāre, 82, 84  
 meh-peykerūñ, 71  
 mehtāb, 57, 83  
 mehter, 54  
 mekān, 98, 141  
 mekr, 59, 79  
 melāḥat, 92, 120  
 melāḥatde, 138  
 melāl, 63  
 melāmet, 61  
 melek, 23, 102, 107  
 memātı, 86  
 memdūḥ, 50, 57  
 memhūr, 50  
 memleket, 83, 110  
 memlū, 79  
 memnūn, 117  
 men, 134  
 menām, 52  
 mend, 5, 78  
 menendi, 89  
 mengūş, 73  
 menişā, 60  
 mennā<sup>ʿ</sup>, 103  
 menşıbın, 34, 128  
 menzil, 51, 60, 66, 67, 68, 69, 111  
 menzılūñe, 60  
 me<sup>ʿ</sup>ālī, 89  
 me<sup>ʿ</sup>ānīde, 12  
 merā, 134  
 merām, 7, 22, 50, 130  
 merāmumda, 61  
 merdāne, 109  
 merdūm, 136  
 merdūm, 93  
 mergi, 70  
 merḥabā, 56  
 merḥamet, 125  
 merḥamet-dārā, 51  
 merḥamete, 73  
 merhem, 22, 53, 64, 92, 93  
 mertebe, 86  
 Meryem, 11, 54, 93

- mes'ele, 91  
 mesā, 9, 69, 110  
 mescide, 51, 109  
 mescidi, 79  
 meşeldür, 25, 62  
 meserret, 66  
 meserretde, 125  
 Mesihā, 137  
 mesken, 95  
 meskeni, 93  
 mesned, 34, 48, 49, 51, 127  
 mesned-nişin, 110  
 mes'üddür, 54  
 mest, 6, 65, 67, 77, 79, 87, 88, 100, 108, 109, 114, 124, 140  
 mestün, 63, 65  
 mestüz, 72  
 meşakḳat, 126  
 meşām, 52, 85, 116  
 meşāmm, 50  
 meşfu', 5  
 meşfū', 78  
 meş'al, 56, 82  
 meşreb, 60, 70, 136  
 meşrebüñi, 60  
 metn, 62  
 mevc, 125, 126  
 mevcüd, 71  
 mevc-zen, 58  
 Mevlā, 34, 48, 50, 119, 128  
 mevlūd, 49  
 mevlūdını, 132  
 mey, 6, 11, 12, 54, 65, 67, 73, 75, 77, 79, 81, 83, 88, 98, 108, 109, 114, 124  
 meydān, 61  
 meyden, 99  
 meygüne, 108  
 meyhāne, 109  
 meyḥāne, 124  
 meyi, 95, 124, 126  
 meyl, 6, 102, 107, 108, 120  
 meyli, 89  
 meyyālān, 120  
 meyyāle, 88  
 mezāk, 85  
 mı, 13, 14, 21, 23, 50, 60, 64, 67, 68, 70, 71, 72, 73, 77, 92, 105, 109, 111, 112, 118, 123, 126, 129, 137  
 mıdı, 121  
 mıdır, 67, 82  
 mıduk, 107  
 mışr, 61  
 Mışr, 66  
 mışr' al, 130  
 mi, 11, 54, 59, 61, 67, 71, 75, 76, 77, 79, 85, 88, 89, 92, 93, 94, 97, 99, 103, 104, 105, 109, 118, 122, 123, 126, 130, 134, 139  
 midḥatde, 57  
 midḥatuñ, 55  
 midür, 13, 23, 72, 85, 88, 89, 107, 118  
 miḥen, 56  
 miḥendür, 83  
 miḥnet, 80, 114  
 miḥnete, 83  
 miḥnetle, 136  
 miḥnetüz, 99  
 mihr, 22, 47, 49, 50, 53, 56, 57, 64, 66, 67, 68, 84, 87, 106, 110, 111, 115, 120, 124, 128, 131  
 miḥrāb, 51, 79, 109  
 mihre, 47  
 mihri, 48  
 mihrin, 47, 94  
 mihrüñle, 93  
 miḳdārumı, 50  
 minnet, 67  
 Minnetu'llah, 117  
 mi' mār, 60  
 mi' rāc, 94  
 mīr, 57, 58, 60  
 mir'āt, 62, 68, 82, 83, 112  
 mişāl, 5, 21, 48, 85, 112, 126, 129, 136  
 mişālāt, 122  
 mişālī, 89  
 misin, 114, 115  
 miskīn, 110  
 mişl, 13, 54, 63, 123

- mişli, 70, 71, 89  
 mīve, 59  
 miyān, 21, 88, 122  
 miyānın, 48  
 m<sup>ʿ</sup>anāsı, 101  
 muğāyir, 67  
 muğber, 62  
 muğnī, 68  
 muḥabbet, 84, 113  
 muḥāfaza, 103  
 muḥakḳar, 59  
 muḥāl, 63, 136  
 Muḥammed, 69, 112  
 muḥtāc, 62, 93  
 muḥtaşar, 48, 62  
 muḥterem, 53  
 muḥterikūm, 91  
 muḳaddem, 87, 117  
 muḳadder, 126  
 muḳarerdür, 87  
 muḳarreb, 131  
 muḳarrerdi, 71  
 muḳayyed, 72  
 muḳīm, 7, 109  
 muḳtedā, 49  
 muḳtedirsın, 121  
 mūm, 116  
 mu-miyān, 102  
 mūmuz, 94  
 mu<sup>ʿ</sup>aḥḥar, 87  
 mu<sup>ʿ</sup>āmeleyi, 138  
 mu<sup>ʿ</sup>ammer, 110  
 mu<sup>ʿ</sup>anber, 86  
 mu<sup>ʿ</sup>azzam, 53  
 mu<sup>ʿ</sup>ciz, 10, 11, 48, 54, 61, 90  
 mu<sup>ʿ</sup>cize, 104  
 mu<sup>ʿ</sup>tād, 64  
 mu<sup>ʿ</sup>tāda, 113  
 mūr, 79  
 murād, 101  
 murğ, 81, 88, 91, 104, 106, 108, 119, 120, 123  
 murğam, 51  
 murgı, 71  
 murğıyam, 52  
 muşaffā, 64  
 musaḥḥar, 86  
 muşhaf, 57, 70  
 Muştafā, 112  
 Muştafa Beg-zādemūñ, 132  
 Muştafā Paşa, 34, 127  
 Muştafā Paşa, 53  
 Muştafā’nuñ, 69  
 muṭavveldür, 48, 62  
 muṭrib, 88  
 mūy, 50, 134  
 mūyuñ, 21, 111  
 muẓaffer, 9, 69, 70  
 muẓtarib, 96  
 mü’eşşir, 50  
 mü’miñin, 69  
 mübārek, 34, 113, 128, 132  
 mübhemümüzdür, 92  
 mübtelāmızı, 125  
 mübtelāsıdur, 71  
 mücrim, 80  
 müdām, 52  
 müdemmağ, 85  
 müdemmer, 69  
 müflis, 68, 93  
 müheyyā, 74  
 müjde, 119  
 müje, 88, 105  
 müjgān, 90  
 müjgānına, 26, 86  
 mükemmel, 54  
 mükerrerem, 53, 81  
 mükerrerse, 112  
 mül, 70, 123  
 mülākāt, 74  
 mülde, 129  
 mülđen, 100  
 müldür, 122  
 mülhem, 53  
 mülhemümüzdür, 91  
 mülk, 13, 50, 51, 59, 70, 75, 79, 101, 107, 123  
 mülket, 74  
 mülzemümüzdür, 91  
 mümkün, 71, 76, 81, 87, 89, 103  
 mümkündür, 98  
 mümkün, 61, 72

mümtāzı, 70  
 münāsib, 76, 77  
 münevver, 86, 110  
 münīr, 56, 57  
 mün‘ ademeş, 137  
 mürde, 104, 122  
 mürekkebdür, 130  
 mürselden, 48  
 mürtehen, 22, 55  
 mürüvvet, 52, 121  
 müselleme, 54, 70, 81, 92  
 müselmānum, 112  
 müstağnī, 50  
 müstağrağ, 71  
 müstecāb, 70  
 müstedām, 49  
 müstekrem, 54  
 müstesnā, 47  
 müşg, 134  
 müşgīn, 135  
 müşk, 82  
 müşk-bār, 103  
 müşk-bū, 77  
 müşk-fām, 50  
 müşkil, 48, 100  
 müzeyyen, 5, 85

## N

n’eyledüm, 64  
 n’eyler, 93  
 n’eylesün, 100  
 n’eyleyem, 51, 54, 63  
 n’itsün, 114  
 n’ola, 5, 12, 34, 52, 53, 55, 65, 77,  
 79, 80, 85, 87, 89, 93, 96, 99,  
 102, 112, 113, 117, 121, 126,  
 128, 131, 137, 138  
 n’olaydı, 106  
 n’oldı, 64, 137  
 n’olmağ, 23, 107  
 n’olsun, 21, 115  
 nā’il, 52, 55, 56, 105, 111  
 nā’il[i], 62

nāb, 85  
 nā-bīnā, 79  
 nābum, 125  
 nā-çizdür, 71  
 nāçize, 86  
 nādān, 82, 98, 114  
 nā-dān, 68  
 nādīde, 63  
 nağme, 76, 131  
 nağmeler, 139  
 nağmeñ, 88  
 nağmesi, 70  
 nağmesin, 70  
 nağme-zen, 74  
 naḥcīr, 96  
 naḥīf, 103  
 naḥl, 59, 67, 75, 77, 106, 110, 141  
 naḥvet, 65  
 nāk, 102  
 nağd, 99, 117  
 nağli, 114  
 nağş, 79  
 nağşuñı, 116  
 nālān, 105, 106, 119, 124, 139  
 nālānı, 105  
 nā-lāyık, 52, 67  
 nāle, 81  
 nālem, 120  
 nālende, 66, 121  
 nāle-zen, 67  
 nām, 48, 53, 99, 116, 128, 139  
 nā-maḥremimizdür, 91  
 nām-āver, 53, 99  
 nāme, 50, 67, 98, 101, 113, 125  
 nāmı, 34, 69, 127  
 nā-mihribān, 115  
 nāmumuz, 99  
 nāmuñ, 64, 110  
 na‘ im, 141  
 na‘ l, 49  
 na‘ ra, 58  
 na‘ tuñ, 50  
 na‘ tuñda, 121  
 na‘ tuñı, 52  
 na‘ tüñ, 52  
 nār, 6, 76, 84, 92, 114

- nāsa, 119  
 naşr, 69  
 naşruñ, 69  
 nāşāda, 113  
 nā-şekībden, 51  
 nā-yāb, 92  
 nā-yābın, 49  
 nāyābum, 125  
 nāz, 13, 23, 55, 63, 70, 73, 79, 108, 109, 118, 119, 122  
 nāza, 63  
 nażar, 66  
 nażarında, 58  
 nażaruñ, 62  
 nāze, 80, 88  
 nāzende, 66  
 nāzenīnim, 65  
 nāzı, 70, 73, 97, 122  
 nażīf, 90  
 nażīm, 115  
 nażīr, 57, 59, 71, 136  
 nażm, 54  
 nażm, 6, 13, 54, 76, 90, 123  
 nażma, 115  
 nażmam, 61  
 nażm-āverān, 54  
 nażmı, 97  
 nażm-tere, 92  
 nażmum, 11  
 nażmumı, 11, 54  
 nażmuñ, 13, 101  
 nāzum, 68, 87  
 nāzūk, 70, 140  
 ne, 11, 25, 34, 47, 48, 50, 51, 52, 57, 58, 60, 61, 62, 64, 67, 68, 69, 72, 73, 74, 76, 80, 82, 83, 84, 86, 87, 88, 89, 90, 98, 100, 101, 102, 103, 108, 113, 117, 119, 120, 121, 124, 126, 128, 134, 137  
 ne'şküfte, 97  
 Necāti'den, 123  
 Necātiden, 14  
 necm, 22, 33, 47, 53, 83, 127  
 neden, 21, 73, 112  
 nedür, 63, 73, 77, 88, 95, 96, 101, 108, 123, 137  
 nefes, 12, 59, 81, 104, 106  
 nefesi, 56  
 nefḥa, 65  
 nefis, 51, 52, 121  
 nefse, 4, 78  
 ne-gerded, 134  
 nehār, 49  
 nem, 113, 137  
 nemā, 90  
 Nemrūd, 139  
 nergis, 47, 65, 101, 112  
 nergisān, 103  
 nergisi, 22, 53  
 nergis-i gülzār-ı cān, 47  
 Nerīmān, 58  
 Nerīmāndan, 34, 127  
 nesīm, 56, 65, 83, 97, 131  
 nesrīn, 76  
 neşāt, 91, 101  
 neşv, 90  
 neşve, 98, 101  
 nev, 47, 56, 60, 65, 75, 81, 90, 113, 122  
 nevā, 91, 129  
 nevāmızı, 125  
 nevāsā, 105  
 nevāyı, 68  
 nev-bāde, 90  
 nev-ḥız, 56, 113  
 nevniḥāl, 21  
 nev-nihāl, 112  
 nev<sup>ç</sup>, 103  
 nev-rese, 122  
 nevresi, 63, 83  
 nevrestedür, 102  
 nevresteyi, 140  
 nev-resüñ, 138  
 ney, 57, 79, 106, 124  
 neydi, 63, 117  
 neydiğim, 108  
 neydüğimi, 120  
 neydüğün, 53, 114  
 neydüğünü, 104  
 neyledünse, 23, 78  
 neyler, 77  
 neylerdi, 125

Neylesün, 114  
 neymiş, 22, 55, 113  
 neyse, 65  
 nezzāre, 111  
 nic'etsün, 81  
 nic'olur, 108  
 nice, 22, 48, 50, 59, 65, 67, 87, 88,  
 111, 120  
 niçe, 9, 60, 69, 103, 106, 116  
 niçün, 67, 80, 125, 139, 140  
 nigāh, 80, 103  
 nigāhı, 100, 136  
 nigāhıyuz, 125  
 nigāhuñ, 67, 73, 88, 118  
 nigāhuñla, 97  
 nigār, 74, 75, 82, 123, 136  
 nigāra, 113  
 nigārı, 112, 123  
 nigh, 65, 73, 118, 137  
 nighdür, 90  
 nighi, 77  
 nighinden, 95  
 nighle, 67  
 nighüm, 67  
 nigīn, 116  
 nigün, 69, 79  
 nihād, 57  
 nihādı, 135  
 nihāl, 63, 136  
 nihān, 48, 95, 98, 121, 122  
 nihāyet, 111  
 nīk, 105  
 niqāb, 76  
 nīl, 108  
 nīm, 65, 67, 77  
 nişār, 119  
 nisbet, 58, 71  
 nist, 138  
 niş-ger, 61  
 nişin, 48, 49, 51  
 nitekim, 62  
 niyām, 125  
 niyāz, 63, 73, 80, 101, 109, 110, 135  
 niyāz-mendüñ, 110  
 niyāzum, 34, 128  
 niyāzuz, 97

niye, 117  
 niyyetüm, 101  
 niżām, 48  
 niżāmam, 10, 54  
 nizār, 75  
 nīze, 26, 61, 86  
 noқта, 136  
 noқтаı, 141  
 nuқūd, 22, 55, 94  
 nuқūş, 135  
 nūn, 136  
 nūr, 50, 52, 55, 69, 71, 82, 137  
 nuşret, 9, 69  
 nuşret-yāb, 47  
 nūş, 6, 70, 83, 99, 108  
 nutқ, 90  
 nuţқа, 70  
 nuţқında, 122  
 nübevetsin, 49  
 nücüm, 47  
 nücümın, 47  
 nüh, 49  
 nükhet, 56, 116  
 nükte, 112, 115  
 nümā, 68, 90  
 nümāmızı, 125  
 nümāyān, 115, 116  
 nümūnedür, 138  
 nümūnumuz, 96  
 nüşha, 101, 102  
 nüzül, 48

## O

o, 4, 6, 7, 26, 47, 48, 50, 51, 52, 57,  
 58, 60, 63, 64, 65, 74, 75, 76, 77,  
 78, 82, 86, 87, 88, 89, 91, 94, 95,  
 96, 97, 98, 102, 103, 104, 106,  
 108, 109, 111, 113, 114, 117,  
 118, 122, 123, 125, 126, 133,  
 136, 138, 140  
 ocāğ, 109  
 oduna, 140  
 odur, 49, 57, 68, 80

- okudukça, 70  
okunsun, 98  
ol, 4, 6, 10, 11, 12, 22, 25, 33, 34, 46,  
47, 48, 49, 50, 51, 54, 56, 57, 58,  
61, 62, 64, 65, 67, 71, 73, 74, 77,  
78, 79, 82, 85, 86, 88, 91, 92, 93,  
94, 96, 97, 98, 99, 100, 102, 103,  
104, 105, 106, 107, 108, 110,  
111, 112, 113, 116, 117, 120,  
121, 122, 123, 124, 125, 126,  
127, 128, 136  
ola, 4, 5, 21, 31, 34, 57, 58, 59, 62,  
65, 66, 67, 68, 69, 71, 72, 73, 78,  
80, 89, 97, 98, 103, 104, 110,  
111, 112, 119, 126, 128, 129,  
130, 132, 133, 141  
Ola, 46  
olaldan, 21, 111  
olalı, 67, 70, 72, 86, 93, 95, 96, 98  
olam, 25, 64, 82, 85, 123  
olamam, 14  
olan, 34, 71, 75, 80, 83, 84, 93, 104,  
109, 114, 115, 127  
olandan, 95  
olanlar, 67  
olanuñ, 48  
olasın, 65, 136  
olavuz, 99  
olaydı, 140  
olayum, 65  
oldı, 21, 50, 58, 62, 64, 67, 70, 71,  
75, 79, 80, 84, 85, 86, 94, 98,  
105, 109, 111, 126, 130, 131,  
133, 139, 141  
oldığı, 87  
oldığım, 123, 124  
olduğuñ, 79  
olduk, 26, 95  
oldukça, 102  
oldukda, 34, 64, 127  
oldum, 21, 63, 73, 91, 111  
oldumsa, 112  
olduñ, 13, 68, 101  
oldur, 60, 62, 80  
olıcak, 7, 22, 31, 76, 88, 109, 116,  
130, 135  
olımaz, 80  
olınmaya, 80  
olınmaz, 67, 102  
olınur, 59  
olma, 97, 107, 116  
olmada, 12, 75  
olmadan, 6, 7, 108, 109, 112  
olmadı, 60, 98, 124  
olmadum, 123  
olmağa, 106, 115  
olmak, 50, 67, 71, 87, 107, 136  
olmakda, 98  
olmam, 52  
olmamak, 71, 82, 83  
olmamış, 55  
olmasa, 101, 120, 121  
olmasak, 106, 107  
olmasun, 21, 79, 82, 115, 117, 118  
olmaya, 50, 60, 82, 110, 116  
olmayıcak, 136  
olmaz, 21, 34, 62, 73, 88, 106, 113,  
120, 122, 127, 136, 137  
olmuş, 98  
olmuş, 98  
olsa, 12, 21, 52, 54, 58, 59, 60, 72,  
74, 77, 80, 87, 89, 95, 96, 112,  
119  
olsak, 96, 97  
olsam, 62, 112  
olsañ, 67  
olsaydı, 124, 125  
olsun, 52, 70, 115, 116, 117, 121,  
129, 131, 132  
olunmadı, 73  
olunmaz, 101  
olunsa, 58  
olunsın, 34, 128  
olup, 11, 56, 59, 61, 68, 69, 82, 84,  
85, 102, 114, 125  
olupdı, 47  
olupdur, 33, 128  
olur, 22, 23, 48, 58, 61, 62, 70, 79,  
82, 85, 86, 95, 96, 100, 102, 103,  
104, 106, 107, 112, 113, 117,  
119, 120, 121, 126  
olurak, 130

olurdi, 34, 122, 125, 127  
 olursa, 83, 98, 114, 126  
 olursañ, 66  
 ‘Osmān, 54  
 otuz, 47

## Ö

‘Ömer, 54  
 ‘ömr, 79, 131  
 ‘ömri, 102  
 ‘ömrin, 132  
 ‘ömrüm, 102  
 öldürdi, 121  
 ölmeden, 114  
 ölmeyicek, 26, 104  
 ömr, 56  
 öyle, 22, 53, 55, 70  
 özge, 72  
 özimi, 21, 111

## P

pā, 56, 79, 93, 115  
 pāde, 57  
 pādiṣāh, 116  
 pādiṣehüm, 67  
 pāk, 4, 50, 78, 106, 131  
 pākī, 49  
 pākin, 71  
 pākīze, 57, 58  
 pākūñ, 49, 54  
 pākūñde, 50  
 pā-māl, 34, 79, 93, 128  
 paşa, 53, 55  
 paşadur, 53  
 paşalığa, 33, 127  
 paşalık, 34, 128  
 pāy, 62, 99, 135  
 pāyānı, 70  
 pāyidār, 56  
 pāyine, 48

pederüñ, 139  
 pehlivānāna, 60  
 peleng, 118  
 pelenk, 34, 127  
 pençe, 34, 83, 127  
 pençeme, 103  
 pendi, 109  
 penpe, 104  
 per, 88, 129  
 perçem, 5, 78  
 perde, 118  
 perest, 99  
 peri, 81  
 perī, 21, 22, 23, 55, 95, 107, 111,  
 115, 119, 122  
 perişān, 21, 73, 90, 115, 117, 123,  
 134, 140  
 pervāne, 66, 98, 107, 109  
 pervānedür, 115  
 pervāneyi, 98  
 pervāneyüz, 26, 95  
 pervāze, 88  
 perver, 58, 67, 110  
 perverdi, 59  
 pesdür, 117, 125  
 peyām, 50, 119  
 peyk, 51, 113  
 peykān, 93  
 peymāne, 79, 109  
 peyrev, 96  
 pezir, 60  
 pīç, 63, 109  
 pindār, 94  
 pīr, 96, 104  
 pīrān, 96  
 pīre, 85  
 pīrehen, 102  
 pīrūz, 118  
 pīrūzesinde, 22, 53  
 pīş, 80  
 pīşe, 66  
 pīş-rev, 60  
 posta, 7, 22, 130  
 pulca, 107  
 pūs, 119  
 pūsūñ, 115

pūş, 68, 121, 124  
 pūyende, 67  
 pūr, 77, 110  
 pūr-cürüm, 72  
 pūr-çîn, 126  
 pūr-çūş, 6, 108  
 pūr-dāğ, 116  
 pūr-dāğı, 118  
 pūr-dürr, 55  
 pūr-eşk, 23, 119  
 pūr-fiten, 103  
 pūr-ḥāşda, 58  
 pūr-ḥaṭṭ, 88  
 pūr-hirās, 97  
 pūr-ḥūn, 117  
 pūr-ḥūnum, 76  
 pūr-iltifāt, 77  
 pūr-kesel, 34, 127  
 pūr-ma' aşiyem, 121  
 pūr-naķş, 136  
 pūr-nūr, 52, 69  
 pürsiş, 67  
 pūr-sūhte, 66  
 pūr-sūz, 75  
 pūr-ṭarab, 56  
 pūr-zār, 65

## R

rā, 134, 138  
 Rab, 4, 5, 9, 69, 70, 78, 80, 81, 102  
 Rabbenā, 9, 69, 72  
 rağbet, 83  
 rāh, 75, 100  
 rāhat, 101  
 rāhı, 72  
 raḥm, 12, 73, 87  
 Raḥman, 133  
 raḥmet, 50, 140  
 rahmetsin, 49  
 raḥmetüñ, 71  
 raḥmi, 101  
 rahşān, 119  
 raḥşān, 128

raḥşānla, 81  
 raķībüm, 120  
 raķķās, 84  
 rām, 52, 116  
 ra' d, 58  
 ra' na, 47  
 ra' nā, 70  
 ra' nādur, 89  
 rāz, 59, 63, 73, 120  
 rāzı, 118  
 Rāzık, 71  
 rāzum, 83  
 recā, 126, 135  
 recāmızı, 125  
 recāyı, 68  
 Receb, 129  
 ref', 113  
 reftār, 112  
 reh, 4, 7, 51, 66, 67, 68, 78, 82, 96,  
 103, 109, 111  
 rehā-yāb, 14, 52, 121, 123  
 Rehāyi, 81, 125  
 Rehāyi, 3, 5, 6, 7, 12, 13, 21, 23, 32,  
 34, 46, 51, 56, 61, 65, 68, 70, 71,  
 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 80, 81,  
 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91,  
 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99,  
 100, 101, 102, 103, 104, 105,  
 106, 107, 108, 109, 110, 111,  
 112, 113, 114, 115, 116, 117,  
 118, 119, 120, 121, 122, 124,  
 125, 126, 127, 128, 129, 130,  
 132, 133, 140, 141  
 Rehāyi'nüñ, 79  
 Rehāyi'veş, 121  
 Rehāyi'ye, 92  
 Rehāyi'yi, 134  
 Rehāyide, 76  
 Rehāyinüñ, 98, 110, 116  
 Rehāyiveş, 13, 82, 123  
 Rehāyiyā, 84  
 Rehāyiyā, 133  
 Rehāyiye, 86, 104  
 rehn, 55  
 reh-rev, 113  
 rehün, 79

rem, 137  
 remz, 50  
 renc, 111  
 reng, 56  
 resān, 116  
 resm, 66, 67, 68, 116, 118, 129, 136  
 resmüni, 88  
 rest-ā-ḥīz, 116  
 Resül, 48, 53  
 Resūla'llāh, 121  
 resüli, 48  
 reşk, 3, 11, 13, 47, 49, 54, 74, 95, 96, 135  
 reşk-āver, 11, 54  
 revā, 64  
 revān, 12, 75, 82, 91, 92, 93, 116, 141  
 revāndan, 102  
 revānsāñi, 66  
 revānuz, 96  
 reviş, 68  
 revişā, 60  
 rezmgāhda, 103  
 rezmüñe, 58  
 Rıdvān, 99  
 rızā, 67  
 rızāsını, 34, 127  
 rızāyuz, 96  
 rıf at, 56, 59  
 rıf atine, 60  
 rindāna, 77, 96  
 rindānda, 87  
 Risāletle, 48  
 riyaż, 131  
 rız, 125  
 rızān, 75  
 rızıñe, 65  
 rū, 71, 74, 76, 77, 91, 102, 111, 115, 118  
 ruḥ, 64, 86, 122  
 rūḥ, 103  
 ruḥı, 48  
 rūḥı, 34, 128  
 ruḥları, 70  
 ruḥleri, 86  
 ruḥsār, 82, 84, 91, 98, 105, 107, 121

ruḥsāre, 136  
 ruḥsāri, 70, 76  
 ruḥsārına, 76, 111  
 ruḥsārını, 74  
 ruḥsāruñı, 66  
 ruḥuñ, 26, 64, 88, 95, 112, 115, 122, 139  
 ruḥuna, 60  
 ruḥuñda, 88  
 rūlar, 87  
 rūları, 116  
 rūlarla, 139  
 rumūz, 112  
 Rūmuz, 95  
 rusül, 69  
 rūšen, 118  
 rūšenā, 75  
 rūy, 33, 34, 49, 83, 89, 121, 127, 128, 137  
 rūyān, 101  
 rūyuñla, 110  
 rūz, 22, 53, 84, 106, 116  
 rūzeyi, 52  
 rūzgār, 32, 62, 69, 99, 133  
 rūzgāruñ, 22, 53  
 rūzında, 110  
 rūzı, 52  
 rücū, 86  
 rūst-e-ḥīz, 48  
 Rüstem, 54, 60, 74, 103  
 rūsül, 48  
 rūsvāyı, 51  
 rüyāda, 125  
 rüyāsı, 101

## S

şabāḥ, 22, 53  
 şabr, 80, 82, 83, 94, 113  
 şabrumı, 22, 55  
 şacı, 107  
 saçuñ, 72  
 saçuñdur, 112  
 saçuñla, 103

şad, 5, 52, 67, 68, 80, 84, 98, 104,  
 110  
 şadākat, 67  
 şad-çāk, 4, 78  
 şad-çaküme, 92  
 sāde, 101  
 şadef, 137  
 şadef, 103  
 şad-hezārı, 96  
 şādıkdur, 87  
 şadr, 53  
 şaf, 49  
 şāf, 64  
 şafā, 60, 67, 82, 91, 102, 113, 126,  
 137, 140  
 şafāda, 110  
 şafādan, 82  
 şafādur, 132  
 şaff, 34, 127  
 şafha, 50, 115  
 şāfi, 121  
 Şafiye kadına, 140  
 Şafiye kadını, 140  
 sāgar, 77, 83, 117, 125, 126  
 şagar, 91  
 sāgara, 77  
 şagāyirlerimiz, 67  
 şagīr, 58  
 şahbā, 64, 74  
 şahbāsı, 101  
 şahbāyı, 91  
 şahib, 114  
 şahib, 86, 116  
 şahib, 131  
 şahib, 54, 62  
 şahn, 63, 65  
 şahn, 51  
 şahrā, 99  
 şakāl, 132  
 şakın, 126  
 sāķī, 21, 74, 109, 112  
 sākin, 141  
 sāl, 128  
 sālār, 74  
 sālīk, 4, 78  
 salṭānat, 83

Sām, 34, 127  
 saña, 21, 26, 56, 64, 66, 73, 80, 84,  
 86, 92, 100, 106, 114, 115, 137  
 şanemā, 66  
 şānī, 57  
 sanma, 85  
 şanma, 76, 84, 98  
 sa<sup>c</sup> ādetken, 51  
 sa<sup>c</sup> d, 54  
 sa<sup>c</sup> id, 129  
 sa<sup>c</sup> y, 115  
 şarduk, 125  
 şarf, 72  
 şarfumuz, 106  
 sārīkdür, 86  
 şarīr, 11, 54, 57  
 şayd, 118  
 şaydın, 52  
 şaydına, 88  
 sāye, 50, 59, 67, 104, 106, 129, 130,  
 134  
 sāye-bān-, 50  
 sāye-güster, 110  
 sayyādıyuz, 12, 73  
 sāz, 57, 60, 63, 73, 76  
 sebeb, 126  
 sebk, 117  
 sebū, 124, 126  
 sebūāsā, 87  
 sedā, 51  
 sefid, 104  
 segbānı, 139  
 seḥāb, 75, 135  
 seher, 56, 66  
 sekrān, 105  
 sekr-āver, 110  
 selām, 48, 52  
 selīs, 139  
 semā, 71  
 semen, 66, 112, 129  
 semend, 51, 73  
 semen-fām, 66  
 semen-şekl, 103  
 semt, 82, 100  
 sen, 12, 21, 22, 25, 28, 49, 50, 55,  
 63, 64, 65, 66, 68, 69, 73, 80, 81,

- 82, 95, 102, 103, 107, 112, 119,  
135, 137, 139  
senā, 52  
senāsi, 72  
sende, 66, 100, 106  
senden, 9, 63, 69, 115, 116, 119  
sene, 67, 127, 128, 129, 130, 131,  
132, 140, 141  
Sene, 133  
seng, 107, 114  
sengīn, 58  
senī, 23, 50, 66, 92, 107, 121  
sensin, 71, 95  
sensüz, 93  
senün, 50, 55, 70, 87, 115, 117, 121  
senünçündür, 87  
senünde, 98  
senünle, 79  
ser, 4, 13, 23, 56, 57, 65, 69, 77, 78,  
79, 93, 96, 98, 99, 102, 118, 120,  
136  
serā, 50  
serādur, 131  
ser-a-pā, 74  
ser-ā-ser, 75  
ser-bāz, 94  
serde, 50, 110  
sere, 113  
ser-firāz, 131  
ser-fürū, 134  
ser-fürūlar, 87  
sergerdān, 84  
ser-güzeşti, 85  
ser-güzeştümdür, 114  
serīr, 33, 56, 128  
ser-mestinün, 101  
serv, 13, 23, 48, 49, 50, 65, 93, 97,  
101, 102, 103, 112, 113, 118,  
131, 134  
server, 50, 60, 86  
Server, 55  
serverā, 54, 61  
sevād, 121  
sevādın, 120  
sevdāyı, 7, 50, 91, 109  
sevdüm, 23, 107  
seversem, 119  
severseñ, 64  
seyl, 73, 124  
seylāb, 80  
seylī, 139  
seyr, 54, 82, 88, 91, 93, 110  
seyrān, 105  
seyrāndur, 126  
sezā, 48, 60, 62, 73, 120, 125, 136  
sezādur, 93  
sezāvār, 48, 51  
şıbyānı, 69  
şıdk, 54  
Sıfāhān, 117  
şifat, 66, 68, 74, 99, 131  
şıhhat, 111  
şınup, 129  
şıрма, 136  
sırr, 82  
şıyām, 48  
sidre, 6, 59, 91  
sifle, 98  
sihām, 51  
siham-gün, 96  
sihr, 131  
sihre, 11, 61, 89  
sikke, 116  
sīm, 50, 83  
sīmā, 23, 107, 112  
sīmādur, 90  
sīne, 79, 92, 115  
sīnede, 104  
sīnem, 55, 88, 125  
sīnemde, 89  
sīnemi, 75  
sīneñ, 117  
sīneñi, 136  
sipāh, 80  
siper, 26, 60, 86  
siperdür, 71  
sipihr, 49, 95, 103, 106, 110, 115  
sirişk, 73, 81  
sirişkī, 114  
sirişküm, 22, 82, 120  
şīt, 50  
sitem, 103

sitemkār, 65, 66  
 sitekle, 136  
 siyāh, 80, 109, 135  
 Siyāvuş Paşa, 58  
 siyeh, 52, 63, 71, 103, 118, 121, 136  
 siyehinden, 95  
 siyeh-kārī, 52  
 siyehüñ, 93  
 soñra, 117  
 şordum, 113  
 söyle, 25, 64  
 söyleş, 99, 100  
 söz, 64, 100  
 sözde, 128  
 sözi, 25, 60, 62, 107  
 sözimüz, 3, 13, 95  
 şu, 89  
 su'āl, 102  
 şubḥ, 9, 69, 84, 87, 110  
 şubḥa, 107  
 sūd, 99, 106  
 sufle, 135  
 sultān, 5, 57, 75, 83, 85  
 Sultān Meḥemmed, 34, 127  
 sultānum, 49, 51, 87, 121  
 sūr, 121, 141  
 şūret, 116, 137  
 şuver, 68  
 sūy, 113  
 sūz, 48, 81, 93, 95, 104, 124  
 sūzān, 115  
 sūzen, 136  
 sūziş, 51  
 sūzişdür, 118  
 sūz-nāk, 12, 89  
 sūcūda, 49  
 sūfehā, 66  
 sūḥan, 74  
 sūḥan, 4, 63, 64, 65, 67, 78, 86, 97,  
 98, 100, 105, 136  
 sūḥanda, 11, 54, 61, 129  
 sūḥan-dān, 99  
 sūḥanver, 54, 113  
 sūḥanverān, 131  
 sūkkān, 34, 127  
 sūkker-rīz, 70

sūkūn, 80  
 sūkūnumuz, 96  
 sūkūt, 126  
 Süleymān, 34, 79, 127, 133  
 Süleymān'a, 57  
 sūnbül, 77, 81, 86, 89, 103, 118, 123,  
 130, 138  
 sūnbüliden, 101  
 sūnbülistānum, 112  
 sūnbülle, 77  
 sūnbüllerüñ, 21, 115  
 sūnbülümi, 129  
 sūnnet, 129  
 sūrdi, 48  
 sūrdüñ, 51  
 sūrḥi, 22, 120  
 sūrildi, 116  
 sūrmedi, 140  
 sūr'at, 53  
 sūrūr, 69, 89  
 sūrūrumdan, 34, 128  
 sūrüş, 124

## Ş

şāb, 85  
 şād, 34, 47, 128  
 şādānum, 125  
 şādi, 65  
 şādiye, 81  
 şād-kām, 46, 47  
 şafak, 84  
 şafakdur, 98  
 şāh, 66, 69, 95, 105, 107, 110, 113,  
 120, 138  
 şāhā, 7, 49, 65, 109, 110, 118  
 şāhān, 102  
 şāhda, 132  
 şāhı, 79  
 şāhıdur, 70  
 şāhī, 58  
 şāhid, 11, 52, 61, 83  
 Şāhin Dede, 7, 130  
 şaḥş, 57

- şāh-süvār, 4, 78  
 şāhum, 88, 115  
 şāhuñ, 123  
 şākiri, 54  
 şām, 66, 84  
 şān, 21, 115  
 şāna, 58  
 şāne, 129  
 şānı, 60  
 şā<sup>c</sup>ir, 10, 11, 54, 61  
 şarāb, 76, 85, 125  
 şaşt, 51  
 şāyān, 77, 87, 116, 125  
 şāyāndur, 52  
 şāyed, 119  
 şāyeste, 53  
 şeb, 22, 46, 47, 49, 52, 53, 56, 66,  
 84, 104, 110, 125  
 şebdür, 47  
 şebīh, 85  
 şebnem, 54, 76, 81, 103, 105, 121  
 şebneme, 76  
 şecā<sup>c</sup>at, 34, 128  
 şefā<sup>c</sup>at, 52  
 şefī<sup>c</sup>, 51  
 şefkat, 50, 80, 125  
 şeh, 5, 32, 49, 64, 66, 68, 78, 80, 88,  
 97, 113, 114, 122, 126, 133  
 şehā, 67, 79, 87, 88, 92, 93, 100, 103,  
 110, 119, 122, 136  
 şehbāz, 88  
 şehdi, 129  
 şehenşāh, 48  
 şehinden, 95  
 şehinşāh, 112  
 şehir, 87, 111  
 şehre, 131  
 şeh-süvār, 49  
 Şeh-süvārum, 28, 135  
 şehūñ, 89, 107  
 şekeri, 99  
 şekīb, 80, 106  
 şekībüm, 117  
 şekl, 89  
 şem<sup>c</sup>, 5, 26, 49, 66, 85, 95, 98, 109,  
 115, 124  
 şem<sup>c</sup>e, 98  
 şem<sup>c</sup>i, 98  
 şem<sup>c</sup>ine, 48  
 şemşir, 58, 60, 96, 119  
 şemşirveş, 87  
 şerāb, 85, 114  
 şeref, 61, 103  
 şerefde, 33, 127  
 şeref-yāb, 74  
 şerer, 6, 10, 54, 92  
 şerer-feşān, 97  
 şererin, 74  
 şerh, 62  
 şerh, 48  
 şerha, 125  
 şerha, 89, 93  
 şerīfūñ, 49  
 şer<sup>c</sup>, 49  
 şer<sup>c</sup>ūñ, 49  
 şevk, 56, 84, 99, 101, 104, 124, 126  
 şevkine, 109  
 şevküm, 91  
 şey<sup>c</sup>, 62  
 şeydā, 34, 128, 139  
 şeydālīk, 33, 127  
 şeydānı, 68  
 şeydāyi, 76, 134  
 şeyh, 7, 22, 130  
 şeytāna, 124  
 şifā, 67, 81, 134  
 şikār, 118, 136  
 şikāyet, 55  
 şiken, 34, 127  
 şikenc, 91  
 şimden, 98  
 şimdi, 7, 13, 33, 53, 56, 64, 66, 68,  
 73, 80, 98, 101, 103, 109, 114,  
 117, 128, 129, 137  
 şimşād, 106  
 şinās, 22, 97, 120  
 şī<sup>c</sup>r, 12, 75, 94  
 Şī<sup>c</sup>r, 13, 23, 118  
 şī<sup>c</sup>ri, 12, 81, 89, 115  
 şir, 34, 90, 127  
 şirīn, 72, 90, 106, 136  
 şişe, 76, 77

şivelerle, 122  
 şiyem, 55  
 şiyemdür, 5, 85  
 şol, 55, 71, 91, 97  
 şöretini, 59  
 şöyle, 70, 109  
 şu, 112  
 şud, 134  
 sude, 137  
 şūh, 55, 63, 64, 66, 70, 92, 93, 103,  
 136  
 şūha, 125  
 şūhun, 76  
 şu<sup>ç</sup> ā, 49  
 şu<sup>ç</sup> le, 5, 26, 64, 82, 85, 95  
 şūrīde, 66, 72  
 şūrīdede, 33, 87, 127  
 şūrīdem, 33, 127  
 şükr, 32, 54, 133  
 şükūfe, 75  
 şüküfte, 58, 81  
 şürb, 96, 98

## T

tā, 26, 31, 49, 50, 52, 56, 64, 86, 91,  
 100, 107, 110, 116, 119, 133,  
 134  
 tāb, 50, 63, 76, 85, 98, 106, 109, 115  
 tābdār, 75  
 tā-be-key, 55  
 tābı, 63  
 tabīb, 84  
 tabış, 65  
 tābiş, 57  
 tab<sup>ç</sup>, 65, 90  
 tab<sup>ç</sup> ir, 101  
 tābum, 124  
 tağyir, 56  
 taḥayyülde, 51  
 taḥayyülden, 101  
 taḥrīk, 55  
 taḥrīr, 58, 59  
 taḥsile, 92

taḥsīn, 59  
 taḥt, 133  
 tāk, 63  
 taḥarrüb, 89  
 taḥdīr, 34, 127  
 takrīr, 57  
 taḥrīr, 62  
 taḥşir, 61  
 taḥvāya, 51  
 tām, 47, 50  
 ta<sup>ç</sup> accüb, 129  
 ta<sup>ç</sup> arruż, 96  
 ta<sup>ç</sup> aşşuk, 47  
 ta<sup>ç</sup> b, 126  
 ta<sup>ç</sup> bīr, 60, 131  
 tā<sup>ç</sup> bīrini, 48  
 ta<sup>ç</sup> dād, 59  
 ta<sup>ç</sup> mīr, 60, 96  
 ta<sup>ç</sup> n, 96  
 ta<sup>ç</sup> tīr, 56, 116  
 ta<sup>ç</sup> yīn, 48  
 ta<sup>ç</sup> zīm, 113  
 ta<sup>ç</sup> zīr, 62  
 tār, 52, 56, 72  
 tāriḥ, 58, 129, 130, 132, 133, 140  
 tāriḥe, 7, 22, 130  
 tāriḥī, 131  
 tāriḥin, 34, 128, 132  
 tāriḥini, 7, 34, 127, 130, 132, 141  
 tārik, 74  
 tārik, 118  
 tarz, 12, 75  
 taşdik, 100  
 taşdik, 52  
 taşdikde, 121  
 taşdir, 61  
 taştir, 57  
 taşvīr, 57, 61, 125  
 Tātār, 90  
 taṭhīr, 57  
 taṭvīl, 62  
 tavaşşufa, 57  
 tāz, 63, 73  
 tazallüm, 55  
 tazallümdan, 79  
 tāze, 75, 89, 104, 122

- te'eddübüz, 96  
 te'essüf, 6, 52, 91  
 te'essüfle, 68  
 te'sîr, 50  
 te'sîr, 61  
 tebehkârı, 50  
 tecâhül, 63  
 tecellî, 7, 22, 130  
 tefe''ül, 123  
 tefe'ülden, 101  
 tefrîh, 56  
 tefsîr, 62  
 teftîş, 74  
 teğâfül, 51  
 teğâfülde, 63, 73  
 teğâfülün, 73  
 tehî, 93  
 tek, 21, 63, 65, 107, 112  
 tekbîr, 59  
 tekdîr, 60, 62  
 tekellüf, 65  
 teklîf, 138  
 teklîfhâ, 82  
 tekye, 114  
 tekyesine, 7, 130  
 telhî, 85  
 temâm, 48, 51  
 temâşâdur, 72, 90  
 temennâ, 64  
 temennâmuz, 9, 69  
 ten, 81, 103, 109  
 tende, 87  
 tenezzül, 50, 55  
 tenfir, 62  
 teni, 63, 93  
 tenüm, 93  
 tenvîr, 56  
 ter, 86, 112, 114, 131  
 teri, 105  
 terk, 68, 73, 141  
 ters, 64  
 terümden, 83, 88  
 tesellâ, 64  
 teşhîr, 51, 61, 108  
 teslim, 4, 78, 92, 112  
 teşbih, 123  
 teşbîhe, 48  
 teşevvükle, 5, 85  
 teşne-gâne, 86  
 teşnegî, 4, 78  
 teşneñdür, 136  
 teşrif, 49  
 tevbeye, 51  
 tevhid, 5, 84, 85  
 tezvîrât, 116  
 tîğ, 13, 51, 65, 70, 71, 75, 80, 97, 123  
 tîgi, 97  
 tîgüñdür, 86  
 tîr, 60, 69, 90, 96, 100, 102, 122  
 tîre, 77  
 tîrveş, 116  
 tiryâk, 4, 78  
 tîşe, 26, 74, 104, 123  
 tîziñe, 65  
 toz, 60  
 toz-ķoparan, 59, 60  
 tu, 65  
 tûdelerdür, 75  
 tûğ, 58  
 Tuğcı-zâde, 139  
 tuğı, 34, 128  
 tut, 26, 86, 126  
 tutan, 5, 85  
 tutdu, 60  
 tûtiyâ, 75  
 tutulmuş, 88  
 tûgme, 136  
 tâ'ir, 57  
 tabîb, 22, 53, 70  
 tabîbâ, 67  
 tabîbân, 121  
 tabi'at, 60  
 tab<sup>c</sup>, 13, 60, 74, 77, 92, 123  
 tab<sup>c</sup>a, 53, 64, 74, 85, 101  
 tab<sup>c</sup>ı, 53  
 tab<sup>c</sup>um, 55, 91, 131  
 tab<sup>c</sup>um-âsâ, 55  
 tab<sup>c</sup>umı, 50  
 tab<sup>c</sup>uñ, 4, 78  
 tab<sup>c</sup>uñ-âsâ, 11, 54  
 tab<sup>c</sup>uñdur, 13, 101  
 tâķ, 48, 49

tākāt, 111  
 taleb, 98, 126  
 tāli<sup>c</sup>, 62, 82  
 tāli<sup>c</sup> ni, 61  
 tāli<sup>c</sup> ümdür, 119  
 tal<sup>c</sup> at, 84  
 ta<sup>c</sup> bum, 56  
 ta<sup>c</sup> n, 73, 87, 107  
 ta<sup>c</sup> nı, 117  
 tarab, 56, 58, 65, 67, 91, 113, 126  
 tarabda, 106  
 tarabdur, 120  
 tarabzādur, 90  
 tarf, 118  
 tarh, 113  
 tarḥ, 88  
 tarīkat, 5, 85  
 tatvīle, 25, 62  
 tavr, 116  
 tıfl, 122  
 tılsım, 104  
 toğdı, 113  
 toğmış, 128  
 tokuz, 60  
 tub, 73  
 tūbā, 74  
 tūlū<sup>c</sup>, 47  
 tūlū<sup>c</sup> ını, 131  
 tūp, 97  
 Tūr, 12, 92  
 turfe, 68  
 turrenden, 91  
 turreşi, 63  
 tūtalım, 111  
 tūtmasa, 34, 128  
 tūtup, 141  
 tūṭı, 64, 68, 70, 99, 112, 113, 117,  
 119, 120

## U

u, 9, 34, 47, 49, 52, 53, 54, 63, 64,  
 66, 67, 69, 70, 71, 80, 82, 83, 84,  
 87, 88, 92, 94, 95, 102, 107, 110,

112, 113, 114, 121, 126, 127,  
 131, 133, 134, 135, 136, 140  
 uçurup, 108  
 uğradum, 63  
 uğrayupdur, 84  
 umūrında, 58  
 unuduldu, 114  
 urdı, 47  
 uşlanur, 109  
 Usta Kāsım, 132  
 uyup, 124  
<sup>c</sup>ucb, 68  
<sup>c</sup>uqbāya, 141  
<sup>c</sup>uqde, 48  
<sup>c</sup>ulūm, 48  
<sup>c</sup>ulyāyı, 91  
<sup>c</sup>unvān, 62  
<sup>c</sup>unvāndır, 101  
<sup>c</sup>uryān, 115  
<sup>c</sup>uşşāḳ, 68, 88, 111  
<sup>c</sup>uşşāḳa, 5, 47, 66, 67, 68, 76, 84, 88,  
 89, 113, 122  
<sup>c</sup>uşşāḳı, 46, 47, 84, 117  
<sup>c</sup>uyūn, 79

## Ü

ü, 9, 22, 49, 50, 52, 54, 55, 56, 58,  
 62, 63, 66, 67, 68, 69, 71, 74, 77,  
 79, 80, 81, 82, 83, 84, 86, 87, 88,  
 89, 90, 91, 93, 96, 99, 100, 102,  
 104, 106, 109, 110, 112, 113,  
 117, 118, 120, 121, 122, 123,  
 128, 134, 135  
 üftādelər, 99  
 üftādeñ, 21, 111  
 üftādesi, 71  
 ülfet, 59, 65, 66, 67, 79, 80, 111  
 ülfete, 94  
 ülfetine, 26, 95  
 ümem, 52  
 ümīdüm, 52, 55  
 ümīdümde, 71  
 ümmet, 51, 69  
 ümmetüñçün, 50  
 ümmīd, 5, 78

ümmidin, 115  
 ünsiyyet, 22, 120  
 üstādiyuz, 72  
 üstünde, 118  
 üşkäfte, 66  
 üzre, 50, 54, 61, 103, 108, 119, 124,  
 128

## V

v'ey, 71  
 v'in, 134  
 vādi, 6  
 vādī, 51, 63, 91, 100  
 vādīde, 4, 78  
 vādīye, 74  
 Vāhid, 71  
 vahşet, 73  
 vahşet, 67  
 vahşete, 137  
 vahşi, 11, 61  
 vahşilik, 87  
 vakı'a, 60  
 vaqt, 58, 65, 66, 87  
 vālidesin, 140  
 va'de, 122  
 var, 13, 34, 62, 67, 69, 70, 77, 82, 91,  
 94, 100, 101, 105, 119, 128  
 varaq, 57  
 vardı, 34, 127  
 vardılar, 49  
 vārdur, 94  
 varıcak, 51  
 varımız, 106  
 varını, 119  
 varup, 122  
 vaşf, 11, 12, 33, 34, 47, 50, 61, 81,  
 91, 99, 125, 128, 131  
 vaşfin, 33, 127  
 vaşfinda, 48, 55, 101, 107  
 vaşfını, 57, 61  
 vaşfuñ, 13, 23, 34, 50, 118, 128  
 vaşfuña, 61, 115  
 vaşfuñda, 60, 88

vāşıl, 67, 80  
 vaşl, 69, 110, 119, 126  
 vaşla, 102, 111  
 vaşlın, 21, 111  
 vaşlını, 100  
 vaşluma, 139  
 vaşluñ, 87, 112  
 vaşşāf, 47, 64, 86, 93  
 vaşşāfi, 48  
 vay, 79  
 vāy, 119  
 važ', 98  
 važ'uñ, 67  
 ve, 34, 66, 128  
 ve'y, 23, 54, 63, 107, 119  
 vech, 21, 48, 115, 129, 130  
 vechini, 33, 127  
 vechüñle, 81  
 vefā, 23, 67, 70, 106, 107, 111, 137  
 vefāda, 74, 125  
 vefādan, 82  
 vefādārı, 140  
 Vehhāb, 49, 63  
 velākin, 50  
 veled, 57  
 veli, 48, 60, 64, 87, 106, 121, 137  
 verd, 53, 86, 88, 104, 105, 120, 123,  
 124  
 verdi, 119  
 vezir, 57, 71  
 vir, 21, 76, 112  
 virān, 123  
 virāndur, 73  
 virāne, 109  
 virāne, 79  
 virānelerüz, 95  
 vird, 52, 132  
 virdi, 34, 60, 103, 104, 121, 122, 127  
 virildükde, 113  
 vormeyince, 100  
 virmezem, 21, 111  
 virmiş, 103  
 virse, 119  
 virseler, 21, 111  
 virüp, 61, 115  
 virür, 119, 126

visāl, 4, 78, 103  
 vişāl, 26, 63, 85, 86, 117  
 vişāle, 87  
 vişāli, 89, 123, 138  
 vişālin, 48  
 vişāline, 125  
 vişālūñ, 87  
 vişālūñle, 117  
 vuşlat, 66, 67, 68, 95, 101, 103, 106,  
 111, 116, 120, 126  
 vuşlata, 77, 112  
 vuşlatı, 119  
 vuşlatuñ, 75  
 vü, 52, 55, 66, 71, 72, 74, 107, 110,  
 112, 119, 135  
 vücūd, 97, 102, 103, 139  
 vücūda, 103  
 vücūdı, 26, 104  
 vücūdın, 48  
 vücūdi, 80  
 vücūduñ, 110

## Y

ya, 4, 5, 78  
 yā, 9, 13, 23, 59, 64, 67, 69, 70, 71,  
 72, 75, 77, 79, 80, 81, 85, 92, 99,  
 101, 102, 109, 111, 114, 118,  
 121, 136, 140  
 yād, 25, 34, 58, 65, 79, 85, 97, 106,  
 123, 127  
 yādur, 90  
 yağmadur, 90  
 yaḥud, 136  
 yaḥūd, 75  
 yaḥ, 114  
 yaḥar, 98  
 yaḥdı, 34, 127, 140  
 yaḥıldığın, 98  
 yaḥılurdum, 124  
 yalñız, 71  
 yaña, 72  
 yanar, 124  
 yanarum, 107

yandığı, 104  
 yanında, 71  
 yanmazdı, 106  
 yanuña, 111  
 yanuñda, 50  
 yanup, 98  
 Ya‘ kûb, 66, 74  
 ya‘ ni, 57, 81, 124  
 ya‘ nî, 65  
 ya‘ nîi, 124  
 yar, 135  
 yār, 46, 47, 65, 68, 72, 74, 81, 82, 86,  
 97, 98, 104, 105, 107, 108, 118,  
 119, 122, 124  
 yārān, 138  
 yārānuñ, 7, 22, 130  
 yārdur, 94  
 yāre, 89, 95, 100, 113, 114, 136  
 yāri, 23, 89, 95, 113, 117, 119  
 yārūñ, 101, 117  
 yaşdanan, 98  
 yaşı, 141  
 yaşıma, 87  
 yaz, 103  
 yazıkdur, 86  
 yed, 88  
 yek, 25, 62, 107, 134  
 yekdāne, 110  
 yeksān, 105, 115  
 yeltenür, 84  
 yem, 55, 56, 80, 92, 103  
 yemm, 137  
 yer, 95  
 yerde, 98  
 yere, 101  
 yerlere, 102  
 yeründen, 116  
 yesere, 126  
 yesir, 62  
 yeter, 69, 73  
 yetiş, 80  
 yetişe, 79  
 yetişemez, 59  
 yevm, 52  
 yigirmi, 141

yine, 13, 25, 26, 33, 34, 55, 64, 69,  
79, 88, 89, 91, 94, 95, 103, 104,  
113, 117, 118, 123, 124, 127,  
140, 141  
yir, 62  
yiri, 119  
yirlere, 6, 108  
yiter, 63, 68  
yoḥsa, 86, 88  
yoḥsa, 55, 65, 88, 93, 110, 118, 120  
yok, 6, 55, 67, 70, 71, 76, 100, 101,  
102, 106, 108, 111, 130, 139  
yol, 87  
yolında, 123  
yoluḥda, 92, 115  
yudum, 116  
yukarıdan, 138  
Yūsuf, 74, 108  
yüksek, 122  
yüz, 48, 52, 60, 141  
yüzden, 76  
yüzüñ, 112  
yüzüñe, 66

## Z

z'ān, 134  
zād, 122  
zāğ, 68  
zāğan, 130  
zāhibüz, 94  
zāhid, 96, 117  
zāhidā, 95  
zāhidān, 109  
zāhidden, 73  
zāhir, 79  
zahīr, 58  
zāhir, 48, 67  
zaḥm, 76, 121  
zāḥm, 22, 53  
zaḥm-āver, 93  
zaḥm-āverān, 97  
zāidle, 58  
zāki, 93

Zākir Aḥmed Çelebi, 7, 22, 130  
zālim, 52  
zamān, 85, 98  
zamīr, 56  
zamīrem, 121  
zamīrūñ, 62  
zann, 94  
zanna, 67  
za'īm, 68  
zār, 58, 66, 69, 73, 88, 89, 99, 104,  
107, 112, 119, 123, 125  
zāra, 123  
zāre, 84  
zārı, 34, 94, 119, 128, 140  
zārıñ, 115  
zarīfān, 3, 13, 70, 95  
zārum, 107, 108  
zāt, 49, 53, 54, 61  
zāta, 4, 55, 78  
zātı, 71  
zātında, 59  
zātını, 33, 127  
zātumda, 56  
zātumdan, 62  
zātuñ, 50, 57  
zātuñı, 52, 110  
zebān, 51, 57, 113, 115  
zebāna, 57  
zebūn, 79, 85, 121  
zebūnumuz, 97  
zehr-ābe, 83  
zeḳan, 125  
zelle, 47  
zemān, 34, 79, 122, 127  
zemāndur, 120  
zemānede, 131  
zemānuñ, 109  
zemzemehā, 59  
zenaḥdān, 100  
zenāhdānuñ, 79  
zenāhdānuñda, 110  
zenbūr, 58  
zencir, 61, 79, 88, 96, 134  
zeneḥdānuñda, 136  
zer, 50, 74, 83, 125  
zerd, 49

- zerdī, 83  
 zerre, 64, 76  
 zerre, 86  
 zerrece, 50  
 zerreçe, 119  
 zerreler, 81  
 zerresine, 113  
 zerreyi, 57  
 zevāl, 128  
 zevālde, 133  
 zevk, 7, 22, 95, 99, 101, 119, 123, 130  
 Zeyneb Kadın, 141  
 Zeyneb kadın, 141  
 zıll, 131  
 Zı'l-ka' denüñ, 141  
 zīb, 133  
 zih-gir, 60  
 zihi, 56  
 zi-kām, 50  
 zıkr, 85, 86, 99, 102, 103, 105, 106, 117, 129  
 zillet, 62  
 zilletem, 137  
 zindāndan, 100  
 zır, 60, 68  
 zırā, 13, 53, 55, 76, 81, 87, 103, 122, 135  
 ziyād, 60  
 ziyān, 98  
 zühür, 49, 104  
 zulm, 95  
 zulmet, 100  
 zulmi, 64  
 zulüm, 64  
 zū-merg, 7, 130  
 zu' m, 94  
 zūhal, 83  
 zühdi, 51  
 zühre, 58, 63  
 zülf, 5, 50, 63, 65, 77, 84, 89, 93, 95, 100, 101, 110, 113, 116, 117, 123, 134  
 zülfān, 134  
 zülfe, 98  
 zülfı, 61, 70, 113  
 zülfin, 89  
 zülfinden, 95  
 zülfini, 48  
 zülfinle, 72  
 zülfinüñ, 71  
 zülfün, 23, 78, 88, 107  
 zülfünde, 86  
 zülfündedür, 110  
 zülfünden, 88  
 zülfüne, 82, 115  
 zülfünle, 84  
 zümreyüz, 97  
 zünüb, 71

## ÖZET

Tezkirelerde doğum tarihi kesin olarak bilinmeyen Rehāyī'nin İstanbul'da yaşadığını belirtmektedirler. Divanındaki bir beyitte, Rumelili olduğunu dile getiren şairin yazdığı tarihlerden yola çıktığımızda da 17. yüzyılda yaşadığı tespit etmekteyiz. Farsça'yı şiir yazacak seviyede iyi bilen Rehāyī'nin eğitimi hakkında da elimizde bir bilgi bulunmamaktadır.

Kaynaklarda Rehāyī'nin şiirlerinin güzel olduğu ve sözlerinin rağbet gördüğü dile getirilmiştir. Döneminde ortaya çıkan ve gelişen sebk-i Hindi akımından etkilenmemiş, şiirlerini daha yalın bir dille yazmıştır. Fehīm-i Kadīm'e nazire yazmış, Nabi'den etkilenmiş, onun gibi şiirlerinde atasözlerini, deyimlerini ve halk söyleyişlerini şiirlerinde ustalıkla kullanmıştır.

Rehāyī kendisine son derece güvenen bir şair olarak karşımıza çıkmaktadır. O, kendisini nazım ülkesinin Haydar-ı Kerrar'ı olarak görmektedir. Onun şiiri, gönül açan bir güzelliğe sahiptir. Türkçenin sade söyleyişlerini ve günlük dilde kullanılan ifadeleri şiirlerinde ustalıkla kullanmıştır.

Rehāyī'nin yazdığı tarihlerden 17. yüzyıldaki birtakım zevat hakkında da bilgi sahibi oluruz. Halveti şeyhi Zakir Ahmed Çelebi'nin posta geçmesine, Siyavuş Paşanın Sadrazam oluşuna, Bekrî Mustafa Paşa'nın paşa olmasına ve kişilerin dışında Çehrin Kalesinin fethine tarih düşürmüştür. Dolayısıyla divanda o dönemin tarihine ve sosyolojisine yönelik tespitlerde bulunulabilir. Rehāyī Divanında Cevherî Ahmed Çelebi'ye, Râğıb Mehmed Efendi'ye ve biri de kime yazıldığı belli olmayan üç tane de mektup vardır. Bu mektuplar içten ve samimi duygularla kaleme alınmıştır.

Bu çalışmada adı Kalaycızāde Mustafa elebi, mahlası Rehāyī olan kişinin, şairlik yönünü ve divanının metnini ortaya ıkardık.

## ABSTRACT

It is stated Tezkire's show that Rehayi whose birth date is not exactly known is living in İstanbul. We confirm that poet who expressed at a line of Divan that he is a Rumelian lived in 17th century in which poet wrote at the dates. We haven't got any information on hand in concerning with the educational level of Rehayi who knows Persian well at a level of writing a poem.

At Tezkire's, it is cited that Rehayi's poems are pleasant and popular. He wasn't affected by the Sebk-i Hindi movement that appeared and developed on his time period as well as wrote his poems by using simple sentences. He wrote similar poet to Fehim-i Kadim and affected from Nabi by using his proverbs, expressions and pronunciations to public with a great skill.

Rehayi appears in the face of us as a poet who depend on himself strongly. He consider himself like his countries Haydar-ı Kerrar. His poet has a beauty of opening hearts. He uses simple sentences of Turkish and expressions using in day-to-day language skilfully.

We have informations from Rehayi's dates that he wrote about some persons in 17th century. He dated from Halveti sheik of Zakir Ahmet Çelebi's posting, becoming a grand vizer of Siyavuş Pasha's, being a pasha of Bekir Mustafa Pasha to the conquest of the Çehrin castle. For this reason; it could be easily confirmed directed to at those times and in its sociology. Three letters were existing at Rehayi Divan's which are relating to Cevheri Ahmed Çelebi, Ragıp Mehemmed Efendi and the other is unknown. These letters were written inmost feelings.

In this text; we defined Kalaycızade Mustafa Çelebi who is known as Rehayi at literature of his poetical side and text of Divan.